

Соцыум

Кінапракат не любіць наша?

Не ведаю, з чаго пачынаецца індустрыя кіно, але, падаецца, менавіта з ініцыятывы. У тым пераконваешся, пабываўшы на новай пляцоўцы кінафестывалю "Лістапад".

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Напрыканцы тыдня Галерэя "Tut.by", дзе ладзілася ініцыятыва, нагадвала вулей, а колькасць удзельнікаў новастворанай у сацыяльных сетках групы "Bel:cinema — Listapad Industrial Official" за пяць дзён дайшла да 400 чалавек. Але галоўнае, што вызначае развіццё і поспех індустрыяльнай лабараторыі сёлета, — яе здольнасць выявіць не толькі "болевыя кропкі" лакальнага кінапрацэсу, але і патэнцыял нашых маладых кінамастаў.

Распачалася праграма індустрыяльнай платформы 5 лістапада з інтрыгі — прэзентацыі "VIR: Cinema". Виртуальная рэальнасць у кінамастаў — якія яе пазіцыі? Як адбываюцца здымкі ў фармаце 360°? Як, уласна, узаемадзейнічаць рэжысёры з віртуальнымі сістэмамі? Наведвальнікі і ўдзельнікі платформы не толькі мелі магчымасць паглядзець работы, але і пазнаёміцца з экспертамі ў гэтым кірунку. Хтосьці пра падобнае кіно можа толькі марыць, але для іншых тое цалкам, скажам так, "рэальная" рэальнасць для самавыяўлення. Тэмы прэзентацыі можна лічыць удалай метафарай для ўзняцця адпаведнага пытання ў дачыненні да беларускага кінамастаў. Ці існуе ён сёння ў віртуальнасці альбо выходзіць за яе межы, да масавага глядача, на міжнародную сцэну, — пытанне, якое ў гэтым кантэксце ўзнікае натуральна.

Віват постіндустрыя?

Тым больш, калі падобныя "растанюкі" ў яго адрас падтрымліваюць выступленні беларускіх кінамастаў і падзвіжнікаў кіно. Падчас Дня беларускіх ініцыятыў у выступленні Андрэя Кудзіненкі прагучалі падобныя сумневы. Разам з Андрэем Палупанавым і Артурам Клінавым рэжысёр прадставіў на пляцоўцы праект "Хранатоп" (пра які неаднаразова пісала "К").

Заканчэнне — на старонках 4, 5.

Кадр са стужкі "Лілі Лейн" (гран-пры "Золата Лістапада").

БЕЛАРУСКАЕ "ЗОЛАТА..."

ДЫ ІНШЫЯ ўзнагароды І ўражанні ад мінскага міжнароднага кінафестывалю "ЛІСТАПАД-2016" НА СТАРОНКАХ 3 — 5.

Кадр са стужкі "Камуні" (гран-пры "За лепшы дакументальны фільм").

Кадр са стужкі "Душы, мёртвыя" (прыз "За лепшы мастацкі фільм" Нацыянальнага конкурсу).

Праекты развіцця

"Культура" — газета для прафесіяналаў-3

Чарговая наша сустрэча, шаноўныя чытачы, прысвечана гаворцы пра культуру Быхаўскага раёна. Не можам не абысціся тут без маленькай прэамбулы. Апошнія гады ў мясцовым адзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі часта мяняліся кадры ў кіраўніцтве, што, як вядома, не надта спрыяе ладу ў працы. Пазамінулым летам, калі наша аўто села на днішча ў пячаных быхаўскіх лясах, мы так і не дабраліся да райцэнтра, хоць і тэлефанавалі па дапамогу ў аддзел. Тэлефоны ўпарта маўчалі. Нават у прыёмнай абласнога ўпраўлення культуры нам не маглі дакладна сказаць, хто ж кіруе культурай Быхаўскага раёна. Выратавалі ад пачынага палону самі, хоць і змарнавалі на гэты дзень. Мы нікога не абвінавачваем. Проста сёлета карцела разабрацца, наколькі эфектыўна працуе аддзел. Пра свой візіт загадзя паведамлілі праз сакратарку начальніка Рамана Мельнікава (быў ён на райвыканкамаўскай нарадзе). На ўсялякі выпадак пакінулі нумары сваіх тэлефонаў...

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Мінск — Бялыніцкі раён — Быхаўскі раён Магілёўскай вобласці — Мінск

Што пачытаем?

Працавалі ў раёне да позняга вечара, але з Раманам Валер'евічам так і не сустрэліся. Быў ён, па словах галоўнага спецыяліста аддзела Наталлі Сцепанцовай, зноў на нарадзе і ніяк на нашу прысутнасць не зреагаваў. Так мы і не даведаліся, якія пытанні на той нарадзе абмяркоўваліся. Можна, ішла гаворка і пра падпіску на газету "Культура"? Таму цалкам зразумела, чаму выправіліся ў першую чаргу да самага галоўнага раённага бібліятэкара Наталлі Корза. Наталля Аляксандраўна ў сваім кабінце чытала "Камсамолку" (хтосьці з сябровак пазычыў). Запыталіся: "А чаму не "Культуру" чытаеце?" "Таму што на падпіску яе грошай няма", — адказала дырэктар цэнтральнай райбібліятэкі. Тут мы, як той казаў, і селі... Не, зразумела, грошай па аддзелах храніцца не стае. Зразумела, бібліятэкары краіны выпісваюць некалькі вузаспецыялізаваных метадычных часопісаў па сваёй прафесійнай справе. Але, як нам падаецца, нішу праблемных, дыскусійных, інфармацыйна-аналітычных публікацый у маштабах рэспублікі займае адно толькі газета "Культура". Няўжо мы памыляемся, і нашы намаганні, звернутыя ў бок, найперш, прафесіяналаў культурна-асветніцкай дзейнасці, дарэмныя?

Тут варта, па нашым перакананні, зрабіць саступленне дзеля пэўных разваг, якія не будуць асабліва прэтэндаваць на

аб'ектыўную аналітыку. Як бы не хацелася паспяшацца з выснавай "Нашу "Культуру" не выпісваюць — значыць непрафесіяналы", яна — гэтая выснова — ніякага права на жыццё не мае. Пасля вяртання ў Мінск мы не паленаваліся і патэлефанавалі кіраўнікам некалькіх ЦБС, дзе "К" выпісвалі і, спадзяёмся, будуць выпісваць, ды паспрабавалі высветліць, ад каго канкрэтна залежыць становае вырашэнне праблемы. "Ад кіраўніцтва раёна", — пачулі ці не аднолькавае ў адказ. Адзін з дырэктараў цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, дзе мы "аўтатурылі" мінулым летам, нават канкрэтызавала: "Усе нумары, дзе вы пішаце пра нас, паказваю старшыню райвыканкама". Восем такіх расклад. Дык каб мець прыстойную падпіску, не крытыкаваць трэба, а хваліць? Зусім не! Мы паспрабуем пераканаць у гэтым чытача ў наступнай публікацыі аўтатура (любім мы інтрыгі, любім!)...

Каемся, што не праявілі ініцыятыву і хаця б на ўзроўні начальніка аддзела так і не высветлілі стаўленне да нашага выдання. Дык падпіскі на "К" ад бібліятэк Быхаўшчыны нам і не чакаць? Пытанне ніяк не рытарычнае, і зварнута яно найперш да Рамана Валер'евіча. Не губляем спадзеву атрымаць адказ.

Заканчэнне — на старонках 10 — 11.

ПАДПІСКА! ПАДПІСКА! ПАДПІСКА! ПАДПІСКА!

РАЗВІРТУАЛІЗУЕМСЯ ў БІБЛІЯТЭКАХ!

Запрашаем нашых чытачоў сустрэцца з журналістамі газеты "Культура" і часопіса "Мастацтва"!

У сераду, 16 лістапада, ад 15-й і да 20-й гадзіны, плануем сустракаць вас у прасторах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, распавядаць пра матэрыялы газеты, пра нашы планы і, вядома ж, пра магчымасці і варыянты аформіць падпіску на газету "Культура" і на часопіс "Мастацтва"!

У аўторак, 22 лістапада, плануецца таксама сустрэча прадстаўнікоў рэдакцыі газеты "Культура" і часопіса "Мастацтва" з супрацоўнікамі Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк горада Мінска. Чакаем неабякавай размовы з прафесіяналамі!

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

500 і 1155

9 лістапада прайшло пасяджэнне Нацыянальнага аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства.

Як адзначыла падчас мерапрыемства намеснік Прэм'ер-міністра Беларусі Наталля Качанова, Дзень беларускага пісьменства будучага года асабліва, паколькі гэта год 500-годдзя беларускага кнігадрукавання і год 1155-годдзя горада Полацка. "Гэтыя дзве падзеі павінны быць асноватворнымі ў канцэпцыі Дня беларускага пісьменства", — сказала віцэ-прэм'ер. Таксама вырашана ладзіць свята не адзін, а два дні. "Не зусім правільна, калі, адкрывшы раніцай у нядзелю свята, ужо ўвечары мы яго спыняем. Гэта павінна быць працяглае мерапрыемства", — лічыць Наталля Качанова.

На думку віцэ-прэм'ера, перадае БелТА, ключавая канцэпцыя падзеі павінна быць падрыхтавана ў студзені будучага года. Наталля Качанова таксама адзначыла, што ў гэтым годзе Дзень беларускага пісьменства ў Рагачове адбыўся на высокім узроўні: былі арганізаваны новыя праекты, прайшоў шэраг цікавых імпрэз, зроблена многае па

добраўпарадкаванні горада, які прымаў свята.

У сваю чаргу, міністр інфармацыі Беларусі Лілія Ананіч падчас пасяджэння адзначыла, што ў будучым годзе спаўняецца 135 гадоў з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, будучы адзначацца юбілейныя даты беларускіх пісьменнікаў — Цішкі Гартнага і Алеся Гаруна, Янкі Брыля і Пімена Панчанкі ды некаторых іншых.

Міністэрства інфармацыі краіны, па словах Ліліі Ананіч, прыступіла да распрацоўкі юбілейных мерапрыемстваў. Тэма падрыхтоўкі да знакавага свята знайшла шырокае адлюстраванне ў канцэпцыях культурна-інфармацыйных мерапрыемстваў, такіх як Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш, Дзень беларускага пісьменства ў горадзе Рагачоў, рэспубліканскае свята "Купалле" ("Александрія збірае сям'ю"). Дзяржаўныя выдавецтвы пачалі выпуск у 2016 годзе і працягнуць у 2017-м цэлага шэрагу кніжных выданняў да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Мэтавыя мерапрыемствы запланаваны ў будучым годзе ў рамках работы кніжных экспазіцый на міжнародных і нацыянальных выставах-кірмашах. Таксама, па словах Ліліі Ананіч, рыхтуюцца праекты ў СМІ.

Букет мастацтваў Таджыкістана

З 10 па 14 лістапада ў нашай краіне праходзяць Дні культуры Таджыкістана. Апошняя сустрэча з культурай гэтай краіны ў такім фармаце адбылася 8 гадоў таму. Чым гэтым разам радуецца майстры Таджыкістана?

Вольга РОПАТ / Фота аўтара

Перад адкрыццём Дзён культуры, якое адбылося ў Белдзяржфілармоніі 10 лістапада, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў адзначыў, што ў нас даўня сувязі з Таджыкістанам. У 1994 годзе было заключана міжрадавае пагадненне, якое было ўдакладнена ў 2001 годзе паміж міністэрствамі культуры краін. А галоўным з'яўляецца тое, што на гэтым этапе Беларусь і Таджыкістан перайшлі да стадыі заключэння прамых дагавораў паміж установамі культуры. Першымі ў нашай краіне іх заключылі з адпаведнымі ўстановамі ў Таджыкістане Нацыянальная бібліятэка Беларусі і Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт культуры і мастацтваў.

Дні беларускай культуры прайшлі 1 — 2 лістапада ў Турэцкай Рэспубліцы напярэдадні афіцыйнага візіту ў Беларусь яе лідара Рэджэпа Таіпа Эрдагана. На адкрыцці іх, паведамляе прэс-служба беларускага Міністэрства замежных спраў, прысутнічаў намеснік міністра культуры нашай краіны Аляксандр Яцко, які адзначыў вялікі ўклад сферы культуры ў беларуска-турэцкі ўзаемаадносны і двухбаковыя кантакты. У рамках свята Беларуская тэлеграфнае агенцтва арганізавала фотавыставу "Беларусь сёння", а Заслужаны калектыў краіны Дзяржаўны ансамбль танца пад кіраўніцтвам народнага артыста Валянціна Дудкевіча даў канцэрт у Анкары і Эскішахіры. Не абышлося і без дзелавых сустрэч: Аляксандр Яцко разам з кіраўніцтвам Міністэрства культуры і турызму Турцыі, мэрм і губернатарам горада Эскішахіра, рэктарам Анаталійскага ўніверсітэта дамовіліся пашырыць практыку культурных адукацыйных абменаў.

Падчас урачыстага адкрыцця падзеі Барыс Святлоў падкрэсліў: "Дні культуры Таджыкістана ў Беларусі — знамянальная падзея ў культурным жыцці нашых краін. А сённяшні канцэрт стане святам мастацтва, і дазволіць нам бліжэй пазнаёміцца з сучаснай культурай і мастацтвам Рэспублікі Таджыкістан". Першы намеснік Міністра культуры Таджыкістана Ібадула Машрабаў у прывітальным слове надаў асаблівую ўвагу беларускай літаратуры. "У Таджыкістане добра ведаюць, што за многія стагоддзі беларускі народ стварыў багатую, разнастайную і традыцыйна-самабытную культуру. Асаблівых поспехаў дасягнула беларуская літаратура. Імёны Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка, Васіля Быкава вядомыя ў многіх краінах. За многія гады творы гэтых аўтараў былі перакладзены і выдадзены тысячамі экзэмпляраў у Таджыкістане. А па п'есах беларускага драматурга Аляксея Дударова былі пастаўле-

Падчас адкрыцця Дзён культуры Таджыкістана ў Беларусі.

ны спектаклі нашымі рэжысёрамі на сценах таджыкскіх тэатраў" — сказаў Ібадула Машрабаў.

Так, пятніца стала яскравым букетам мастацтваў Рэспублікі Таджыкістан. У галерэі Міхаіла Савіцкага адкрылася выстава сучасных мастакоў Таджыкістана, а ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі п'ес беларускага драматурга Аляксея Дударова на таджыкскай мове. А з 11 па 13 лістапада ў кінатэатры "Беларусь" пройдзе паказ мастацкіх і дакументальных фільмаў таджыкскіх рэжысёраў. У нядзелю ў Палацы мастацтва горада Бабруйска адбудзецца канцэрт творцаў з Таджыкістана.

Чэрвеньскія песні

9 лістапада адбылася адкрытая генеральная рэпетыцыя новай праграмы Заслужанага калектыву краіны Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга. У рэпетыцыйнай зале ў памяшканнях кінастудыі "Беларусь-фільм" прадстаўнікі мас-медыя, першы намеснік міністра культуры Беларусі Ірына Дрыга праслухоўвалі праграму, прысвечаную 135-м угодкам народнага паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа, якія налета адзначыць краіна.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота аўтара

Новай праграмай адкрываецца Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі "Маладзечна-2017". Як зазначыла першы намеснік міністра, не паспеў завяршыцца леташні фестываль, як маэстра ўжо абмяркоўваў праграму на наступны чэрвень. Ірына Уладзіміраўна падкрэсліла, што ў Міністэрстве культуры не сумняваюцца ў

шыкоўнай прэм'еры падрыхтаванага матэрыялу: "Вельмі прыемна, што ў рэпертуар уключаны вядомыя песні, але ў абсалютна новым выглядзе, у новых апрацоўках і аранжыроўках. Рада сустрэцца з салістамі, якіх традыцыйна бачым на сцэне падчас вы-

Міхаіл Фінберг і аркестр падчас рэпетыцыі.

ступлення аркестра. Добра, што ў калектыве з'яўляюцца і новыя выканаўцы — мяркую, імёны гэтых спевакоў хутка стануць вядомымі".

Спадар Фінберг зазначыў, што 2017 год будзе юбілейным і для самога аркестра — калектыву спаўняецца 30 гадоў. "Мы працуем вельмі шмат у розных кутках нашай Бацькаўшчыны. Ці шмат калектываў наведвае маленькія гарады? Прынамсі, у Хойніках мы былі 17 разоў, у Чачэрску — 16. Наогул, няма такога рэгіёна, дзе мы не сыгралі б творы беларускай

музыкі! Я вельмі задаволены, што калісьці музыканты са мной пагадзіліся і мы стала ідзем па гэтым шляху. Так, гастролі патрабуюць фінансавых выдаткаў. Прынамсі, каб на аўтобусе завезці нашых выканаўцаў у Гомель, неабходна не менш за 75 мільёнаў недэмаінаваных рублёў. І ўсё ж на сёння мы зрабілі 252 фестывалі ў маленькіх

культурна-гістарычных цэнтрах Беларусі. Я не стамляюцца паўтараць, што неабходна любіць сваю краіну", — дадаў кіраўнік аркестра.

Фінберг нагадаў, што сёння ў творчым багажы калектыву — 38 праграм на словы беларускіх паэтаў, сярод якіх Максім Багдановіч, Аркадзь Куляшоў, Уладзімір Караткевіч, Ніл Гілевіч, Рыгор Барадулін. Асаблівае стаўленне да Янкі Купалы і Якуба Коласа: дадзена праграма — ужо трэцяя, што прысвячаецца ўгодкам народнага паэтаў.

К

Аўстрыйскі сезон і... Страдзівары

Падчас прэс-канферэнцыі (справа налева): Барыс Святлоў і Аляксандр Баерль.

У Беларусі распачаўся аўстрыйскі культурны сезон. "Мы ўпершыню прадстаўляем тут такі маштабны праект, звязаны з мастацтвам, і вельмі рады, што наша ініцыятыва супала з Годам культуры, які аб'яўлены на вашай зямлі", — падкрэсліў Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Аўстрыйскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Аляксандр Баерль. Міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў выказаў надзею, што дадзены праект стане сталым.

Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА

Праграма аўстрыйскага культурнага сезона стартвала 5 лістапада на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Афіцыйнае ж ад-

крыццё адбылося праз пяць дзён у Палацы Рэспублікі, дзе прагучаў гала-канцэрт салістаў Венскай дзяржаўнай оперы. У імпрэзе прымалі ўдзел Ёрга Шнайдар (тэнар), Марты Палішот (сапрана), а таксама знакаміты аўстрыйскі дырыжор і скрыпач Райнер Хонак разам з Прэзідэнцкім аркестрам Рэспублікі Беларусь. Апошні прывёз у Мінск інструмент Chaconne, зроблены Антонія Страдзівары ў 1725-м, "залаты перыяд" майстра. Скрыпку музыкант некалькі тыдняў таму атрымаў ад спецыяльнага фонду Аўстрыйскага нацыянальнага банка, які і з'яўляецца яе ўласнікам. Па сутнасці, беларуская аўдыторыя стала сведкам знаёмства знакамітага скрыпача са знакамітым інструментам.

Ну а як падкрэсліў праграмны дырэктар і кардынатар Сімон Мраз, адметнасць аўстрыйскага культурнага сезона ў Беларусі ў тым, што ўсе праекты ў рамках форуму ствараліся ў супрацоўніцтве дзеячаў мастацтваў абедзвюх краін. Як распаўё Аляксандр Баерль, гэты сезон унікальны сваім шырокім спектрам мерапрыемстваў. Дзякуючы актыўнай падтрымцы аўстрыйскіх мецэнатаў, у нашай краіне пройдуць вы-

ставы сучаснага мастацтва, кінатэатр "Перамога" прыме фестываль тамтэйшага кіно, пабачыць свет праект па перакладзе твораў аўстрыйскіх пісьменнікаў і паэтаў на беларускую мову (цягам года яны будуць апублікаваны ў айчынных літаратурных часопісах). Аўстрыйскі сезон захопіць і наступны календарны год. У сакавіку ў Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце пройдзе адна з ключавых падзей — сімпозіум з удзелам прадстаўнікоў палітычнай і культурнай сфер краін-партнёраў, прысвечаны культурным сувязям Беларусі і Еўропы. На "M.@RT.кантакце" ў Магілёве ўпершыню выступіць тэатральная труппа з Аўстрыі. На красавік прымеркавана прэм'ера "Чароўнай флейты" Вольфганга Амадэя Моцарта — сумеснай пастаноўкі канцэртнай залы "Брукнерхаус" і Вялікага тэатра Беларусі. Чакаецца, што дырыжорам праекта выступіць Манфрэд Маерхофер, рэжысёрам-пастаноўшчыкам — мастацкі кіраўнік канцэртнай залы "Брукнерхаус" Ханс-Ёахім Фрай, мастаком па касцюмах — прафесар Хартмут Шархофер.

На пытанне карэспандэнта "К", ці можна чакаць праграмнае дырэктар і кардынатар Сімон Мраз, адметнасць аўстрыйскага культурнага сезона ў Беларусі ў тым, што ўсе праекты ў рамках форуму ствараліся ў супрацоўніцтве дзеячаў мастацтваў абедзвюх краін.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны скартатар**: Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Юген РАПІН, Ілья СВЫРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнты** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чвэрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэжымны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя на-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чвэрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданні, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рупкісі не рэануоуаца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нсуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2016. Наклад 3 918. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісанна ў друку 11.11.2016 у 22.00. Замова 4497. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні народнаму артысту Беларусі, кампазітару Леаніду Канстанцінавічу Захлеўнаму ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — смерцю сына.

Беларускі саюз кампазітараў выказвае глыбокія спачуванні народнаму артысту Беларусі, кампазітару Леаніду Канстанцінавічу Захлеўнаму ў сувязі з цяжкай стратай — смерцю сына.

Рэдакцыя газеты "Культура" рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва" выказвае шчырыя спачуванні народнаму артысту Беларусі, сталаму эксперту выдання, аўтару многіх песень, якія друкаваліся на нашых старонках, Леаніду Захлеўнаму з прычыны вялікага гора, якое яго напаткала, — смерці сына.

Гасцей “Лістапада” вылучае выдатнах лёгкасе у зносінах, недасяжная ў паўсядзённым жыцці: усе жадаюць распавесці пра свае фільмы, паглядзець так шмат, наколькі хопіць сіл, паспець на ўсе праграмы — а гэта немагчыма. На нейкі момант такая акалічнасць становіцца галоўнай праблемай, а астатнія як быццам і не існуюць. Але ўсе поўныя эмоцыяў, жадання паглядзець сваімі думкамі і ўдзячнасцю Мінскаму міжнароднаму кінафестывалю.

Эмілія Міра ГАВІЯРАВА,
Чэхія (старшыня журы “Лістападзіка”)
— Сёлета ўпершыню падрабязна гляджу конкурс дзіцячага і юнацкага кіно, і чым больш унікаю, тым часцей у мяне ўзнікае крамольная думка: гэта фільмы не столькі для дзяцей, як пра дзяцей. Дык якое ж яно, дзіцячае кіно, цяпер?

— Галоўнае, пра што мы павінны казаць дзецям, гэта — сям’я. І гэта тое, што сучасны свет губляе. Як пра гэта гаварыць? Гэта не проста, таму ў нас так мала рэжысёраў дзіцячага кіно, прычым і ігравога, і дакументальнага. Нам складана зразумець дзіцячы свет, ім складана прыняць наш, і гутарыць з дзецьмі таксама трэба ўмець. Напрыклад, яны дрэнна ўспрымаюць доўгі дыялогі. Патрэбна павольная гаворка, трэба рабіць паўзы паміж выказанымі думкамі. І яшчэ вельмі добра і важна, калі ў фільме паказваецца прырода: гэта тое, што ўсе разумеюць, усе адчуваюць, яна аб’ядноўвае дарослых і дзяцей.

У праграме “Лістападзіка” вельмі добры адбор, усе працы цікавыя, але трэба яшчэ правільна запрашаць аўдыторыю. Вось амерыканскія

рэаліі, або дзелавое еўрапейскае асяроддзе — наколькі гэта разумеюць дзеці? Маленкім наўрад ці тое падасца цікавым.

Дэні КАТЭ,
Канада (старшыня журы “Маладосць на маршы”, аўтар сцэнарыяў і рэжысёр фільмаў праграмы “Майстар-клас”)
— Ва Умбэрта Эка ёсць выраз “сумніўнае паняцце рэальнасці”. Мне здаецца, што вы якраз працуеце з гэтымі рэчамі.

— Менавіта так. Я пачынаю фільм як звычайную

спяховым быў “Піцер FM”. І камерцыйна паспяховым таксама: усе паглядзелі гэты фільм, мы зарабілі на гэтым праекце. Але вось новую маю карціну “Яшчэ адзін год” у Расіі прынялі неадназначна, палічылі зацягнутай, “фестывальнай”. У Ратэрдаме я глядзеў той самы “звычайны глядач” і рэагаваў вельмі добра. Там аўдыторыя прывучаная да такой мовы. У Францыі я зараз пракатваюць у 12 гарадах.

Мабыць, прасцей зараз рабіць кіно пад пэўную аўдыторыю: прадзюсарскае, ці кіно для тэлеаўдыторыі.

маўляецца ад традыцый, ад рытуалаў, характэрных для сельскага ладу. Мая геранія Лора не выяўляе сваё гора пасля смерці бацькі так, як ад яе чакаюць аднавяскоўцы — не носіць жалобную вопратку, не адмаўляецца ад сустрэч. Такі яе выбар, і ў выніку ёй даводзіцца з’ехаць у горад. Гэта распаўсюджаныя працэсы: у Балгарыі многія людзі пакідаюць свае вёскі, адмаўляюцца ад цяжкай сялянскай працы, ды і ад каранёў таксама. На жаль, вельмі цяжка знайсці кампраміс з бацькамі, з бліжэйшым асяроддзем.

прыгожы, хлопчыкі добрыя, вельмі незвычайныя для Тбілісі. І горад у нас — асобны персанаж. Так што мы ішлі за матэрыялам, адзінае, што прыўнеслі сваё, гэта некалькі новых месцаў, дзе без нас яны б не каталіся — ангары, лофты ў розных канцах горада. Частка фільма знятая ў Батумі: мора, парк, набярэжная — для грузінаў гэта такі маленькі рай.

Мы здымалі з машыны, я шмат бегала на роліках — на скейце шыю сабе зламала б. Таму ўсё ў руху. Часам дамаўляліся на 5 хвілін перакрыць вуліцу, каб нашы героі маглі

ны год хочам зрабіць ужо больш сур’ёзны фестываль аўтарскага, малабюджэтнага незалежнага кіно. Гэта фармат для кіно, якое альтэрнатыўна вялікім карпарацыям. У такім ракурсе я працягну займацца кінематографам. А якія ўражанні ад нацыянальнага конкурсу? Калі казаць па дакументальных фільмах, ёсць вельмі цікавыя: для мяне фаварыт — “Саламанка”, ён адарваўся нашмат наперад. “Масоўка” — вельмі добры ўзровень, шкада, што нельга даць дзве прэміі. “Душы мёртвыя” мяне ўразілі — знята рэальна віртуозна, відаць, што працаваў майстар.

Барбара ЛОРЭЙ ДЭ ЛАШАР’ЕР,
Францыя (віцэ-прэзідэнт FIPRESCI):

— Вы не першы раз у Мінску. Ваша місія сёлета?

— Я сапраўды ўжо ведаю ваш фестываль, лічу вельмі цікавымі адабраныя фільмы, праграмы, і гэта важна. Асабліва ў невялікіх краінах, дзе складана пабачыць сапраўднае кіно, а паказваюць, у асноўным, блокбастары, але і там таксама нараджаюцца новыя імёны, з’яўляюцца выдатныя карціны, таму іх трэба ацаніць, падтрымаць. Цяпер жа ў мяне асаблівае задача: прадстаўляць праграму, падрыхтаваную да 90-годдзя федэрацыі. Мінск пабачыў тры фільмы, яны дэбютныя або раннія: “Пасёлка” Нуры Більге Джэйлан (1997), “Відэа Бэні” Міхаэля Ханеке (1992), “Сямейнае жыццё” Кена Лоўча (1971). Скажу адно: вы ўбачыце, як пачыналі лепшыя рэжысёры сучаснасці, а гэта не так проста: трэба знайсці копіі, трэба знайсці, каму належаць правы на карціны. Але кінаманам варта глядзець менавіта гэта кіно, плюс праграму “Майстар-клас”, пазаконкурсныя праграмы, наведваць сустрэчы з рэжысёрамі. Толькі тады атрымаецца “Насустрач натхненню!”

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-журналіст

Атмасферны “Лістапад”

Але складана казаць аб гледачы ў цэлым. Паззія, метафара, падтэксты — гэта ўсё роўна павінна быць. За сябе магу сказаць: гэта — выдатна! І мая каманда была абсалютна шчаслівая, калі мы працавалі. Нас падтрымаў найбуйнейшы расійскі прадзюсар Сяргей Сялянаў, хоць ён не верыць у жанчын-рэжысёраў. Пакуль усё атрымліваецца, мы спадзяёмся на новую працу.

Ганна МАНЛАВА,
Балгарыя (актрыса):
— Ваш фільм — “Жалейка” ў праграме “Лістападзік” — практычна дарослы, і вам паставілі падлеткавую катэгорыю “16+”. Але гэта дэбют, так што вы апынуліся як бы на скрыжаванні з іншым конкурсам “Маладосць на маршы”. Наколькі актуальная, на вашу думку, праблема тыка “Жалейкі”?

— Так, гэта актуальны фільм для моладзі, і я рада, што яго добра прыняла ваша аўдыторыя. Але на “Берлінале” нас вызначылі як юнацкае кіно, і ў Мінску таксама. Моладзь паўсюль шукае сябе, імкнецца да новага жыцця і часта ад-

Тамуна КАРУМІДЗЭ,
Грузія (рэжысёр дакументальнага фільма “Калі зямля здаецца лёгкай”)
— Мы ўсе любім старое грузінскае кіно. А ці нарадзілася ўжо новае?

— Мы таксама яго любім, але апошнія 20 гадоў у нас наогул не было кінематографа. Можа, толькі цяпер пакрысе з’яўляюцца маладыя аўтары. У нас ёсць тэндэнцыя вучыцца за мяжой, і даволі часта маладыя людзі вяртаюцца, каб працаваць у Грузіі. Я таксама вучылася ў Берлінскім універсітэце мастацтваў, бацькі з велізарнымі высілкамі мяне адправілі, а цяпер я працую ў Тбілісі. З фінансаваннем, як ва ўсіх, вялікія праблемы. Нават пасля таго, як мы атрымалі прыз за лепшы дэбют на фестывалі ў Амстэрдаме (2015), і яшчэ наш “Залаты Праметэй” за лепшы фільм, падтрымкі ў нас няма.

Здымкі ж “Калі зямля здаецца лёгкай” доўжыліся два месяцы, а мантаж — паўтара года. Таму што можна зняць фільм, а потым на мантажы ўсё страціць. Паралельна ішла праца з гукам, а за малюнкам мы сачылі адразу: сам рух скейтбардыстаў

праехаць. Усё астатняе — дакументальная здымка.

Артур КЛІНАЎ,
Беларусь (мастак, пісьменнік)
— Артур, вы займаліся фатаграфіяй, і было добра. Напісалі сцэнарыі для “Масакры” Андрэя Кудзіненкі, потым “Шалом” і “Шклатару” — таксама атрымаліся прыкметныя рэчы. Выстаўляліся на Венецыянскай біенале, і гэта я яшчэ не ўсё ведаю. З прычыны такой міждyscyплінарнасці вы адчуваеце сваяцтва з усімі або адзіноту з усімі?

— Цяжка сказаць: у кожным новым “цэху” не паспяваеш прапісацца сур’ёзна і надоўга. І ўсе лічаць цябе прышлым, таму што патрэбен час, каб гэта ўсё прыняць. Мастацтвам займаўся сапраўды даўно, цяпер больш — літаратурай. Доўгага прыходу ў кіно не атрымалася, на жаль, хоць я спадзяюся, што будучы прапановы. Мне гэта вельмі цікава. Так што з гэтай прафесіі сыходзіць я не збіраюся. А апошнія тры гады займаўся будаўніцтвам. Гэта арт-вёска Каптаруны, дзе мы правялі ў гэтым годзе праект “Хранатопь”. Пакуль гэта толькі спроба, але на наступ-

“Славянскі базар”: кастынг на 2017-ы

У краіне стартуе адборачная кампанія на галоўны штогадовы фестываль мастацтваў. 3 17 лістапада пачынаецца першы этап кастынгтураў для артыстаў юных і не вельмі, што жадаюць прадставіць Беларусь адпаведна на XV Міжнародным дзіцячым музычным конкурсе “Віцебск-2017” і XXVI Міжнародным конкурсе выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2017”.

Алег КЛІМАЎ

У адборы да дзіцячага “спаборніцтва” могуць прыняць удзел грамадзяне Рэспублікі Беларусь ва ўзросце ад 7 да 12 гадоў уключна на апошні дзень тэрміну правядзення фесту, што заявілі пра сябе сваімі поспехамі ў міжнародных або рэспубліканскіх музычных конкурсах і фестывалях. Прэтэндэнты на месца ў другім конкурсе па-

вінны таксама быць грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, але ўжо ва ўзросце ад 18 да 31 года ўключна на апошні дзень тэрміну правядзення форуму, якія маюць вопыт канцэртных выступленняў і таксама заявілі пра сябе поспехамі за мяжой ці ў краіне. Эстафету па выяўленні лепшых адкрые Гродна. Следдам яе прымуць Гомель (25 лістапада), Мінск (7 снежня), Баранавічы і Віцебск (9 снежня), Магілёў (14 снежня) і зноў сталіца (18 снежня).

Для тураў суіскальнікам неабходна падрыхтаваць для дзіцячых — эстрадную песню на ўласны выбар, якая найбольш ярка адлюстроўвае іх выканальніцкае майстэрства і артыстычныя здольнасці; для дарослых — эстрадную песню беларускага аўтара на беларускай мове з тымі ж характарыстыкамі. Рэгіянальныя журы адбярдуць па 5 удзельнікаў ад кожнай вобласці і Мінска, якія і выйдучы ў другі адборачны этап.

К

Днямі адбылася калегія Міністэрства культуры Беларусі, прысвечаная пытанням падрыхтоўкі арганізацый і таварыстваў, якія падначалены ведамству, да працы ў асенне-зімовы перыяд.

“Мінус” — у “плюс”

Па стане на 1 кастрычніка рамонтна-прафілактычныя работы, звязаныя з падрыхтоўкай да асенне-зімовага перыяду, завершаны. Так, закончаны работы па правярцы манометраў і прыбораў уліку цяпла і вады, гідраўлічных выпрабаваннях сістэм ацяплення, ачыстцы вентыляцыі, функцыянаванні крыніц цеплавой энергіі, электрычных і цеплавых сетак і іншыя работы. Усяго арганізацыямі на гэта выдаткавана са сродкаў рэспубліканскага бюджэту 184,2 тысячы рублёў, з уласных сродкаў — 125 тысяч рублёў.

Эканомія ад укаранення энергазберагальных мерапрыемстваў у I паўгоддзі бягучага года і ад мерапрыемстваў мінулага года склала 169 тон умоўнага паліва. Выкананне мэтава паказчыка

па энергазберажэнні за студзень — верасень 2016 года пры заданні на 3 квартал мінус 2,2% выкананы ў памеры мінус 2,6%, чакаецца яго выкананне і ў цэлым за 2016 год на ўзроўні ўсталяванага задання (мінус 2,5%).

Паводле рашэння калегіі кіраўнікам арганізацый і таварыстваў, сярод іншага, неабходна прыняць дадатковыя меры па забеспячэнні надзейнай работы крыніц і сістэм цепла-і электразабеспячэння, аварыйна-рамонтных службаў, аператыўнага ліквідавання наступстваў аварый, не дапускаючы парушэння эксплуатацыйных сістэм энергазабеспячэння і інжынернага забеспячэння, а таксама працягнуць абсталяванне (пераабсталяванне) аб’ектаў аўтаматычнай пажарнай сігналізацыяй з вывадам сігнала на пульт дыспетчарскай пажарнай аўтаматыкі падраздзяленняў Міністэрства па надзвычайных сітуацыях (дзе тое неабходна) ды прымаць дадатковыя меры ў мэтах зацвярджэння пажараў і мінімізацыі іх наступстваў.

3 узнагарод “Лістапада-2016”

Гран-пры “Золата Лістапада” — за лепшы фільм “Лілі Лейн” (Венгрыя, Германія, Францыя), рэжысёр Бенедэ “Бэнс” Флігаўф
Гран-пры “За лепшы дакументальны фільм” “Камунія” (Польшча), рэжысёр Ганна Замецка
Прыз “Срэбра Лістапада” ў намінацыі “Фільм як з’ява мастацтва”
“Мімоза” (Марока, Іспанія, Францыя, Катар), рэжысёр Олівер Лакс
Прыз глядацкіх сімпатый “Бронза Лістапада”
“Слава” (Балгарыя, Грэцыя), рэжысёры Крысціна Грозева, Петар Вулчанаў
Прыз “За лепшы фільм конкурсу ігравога кіно “Маладосць на маршы” імя народнага артыста СССР кінарэжысёра В.Ц.Турава”
“Заалогія” (Расія, Германія, Францыя), рэжысёр Іван І. Цвярдоўскі
Прыз “За лепшы дакументальны фільм конкурсу маладога дакументальнага кіно”
“Мой сябра, Яніў” (Ізраіль), рэжысёр Мааян Шварц
Прыз “За лепшы мастацкі фільм” Нацыянальнага конкурсу
“Душы мёртвыя” (Беларусь), рэжысёр Віктар Красоўскі
Прыз “За лепшы дакументальны фільм” Нацыянальнага конкурсу
“Саламанка” (Расія, Беларусь), рэжысёр Руслан Фядотаў, Аляксандра Кулак
Прыз “За лепшы анімацыйны фільм” Нацыянальнага конкурсу
“Даша і людаед” (Расія), рэжысёр Наталля Сурыновіч
Прыз “За лепшы фільм” (“Лістападзік”)
“Мікроб і бензін” (Францыя), рэжысёр Мішэль Гандры
Прыз “Залаты “Лістападзік” (глядацкі фільм) (Тавак) “Урок” (Азербайджан), рэжысёры Рафік Аліеў, Джамід Тавакул
Упершыню: прыз Гільдыі кіназнаўцаў і кінакрытыкі Беларускага Саюза кінематографістаў “Саламяны зубр”
“Ты сюды больш не вернешся” (Беларусь), рэжысёр Дзмітрый Махамат

Перспектыва з паддашка

Мо знаходзіць з паддашка Дома ўрада "зваруць" у музеі?

У Прэзідэнцкай бібліятэцы краіны праходзіць выстава арт-фактаў, знойдзеных на паддашку Дома ўрада ў час нядаўняга рамонтна даху.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Калі рабочыя, што рамантавалі дах, пачалі скрынямі штосьці выносіць з паддашка каб зvezці на сметнік, змесцівам скрыняў зацікавілася служба бяспекі. Справа ў тым, што на тэрыторыю Дома ўрада нішто проста так не трапляе і нічога адтуль проста так не выносіцца. Ахова звярнулася да спецыялістаў, якія мусілі вызначыць, ці на самрэн гэта смецце. Такім чынам, у рукі навукоўцаў трапілі два дзясяткі скрыняў з матэрыяльнымі рэчамі і паперамі, якія храналагічна ахопліваюць перыяд прыблізна з 1933 года па 1960-я: гэта час будаўніцтва Дома ўрада, ваеннае ліхалецце, пасляваенная абудова.

Амаль паўгода супрацоўнікі Прэзідэнцкай бібліятэкі працавалі са згадымі арт-фактамі. Тое, што атрымалася ў выніку — калекцыя, якая складаецца з больш як тысячы дакументаў і іх фрагментаў. Тут паперы былога архіва Савета народных камісараў БССР і асобных нарка-

матаў, знакі прысутнасці на Беларусі акупантаў у 1941—1944 гадах, кнігі, перыёдыка, лісты, паштоўкі, фотаздымкі, побытавыя рэчы, інструменты... Экспазіцыя складаецца з некалькіх вітрын і стэндаў. Гэта толькі малая частка знойдзеных, рэстаўраваных і сістэматызаваных матэрыялаў. Той, хто жадаў пабачыць тут нешта надзвычайнае, можа аказацца расчараваным. Па словах супрацоўнікаў Прэзідэнцкай бібліятэкі сапраўды ўнікальных арт-фактаў сярод знойдзенага на паддашку няшмат. Але трэба разумець, што экспазіцыя найперш разлічана на спецыялістаў-гісторыкаў, для якіх каштоўнымі, інфармацыйна насычанымі з'яўляюцца рэчы, каля якіх чалавек, што "не ў тэме", пройдзе і ўвагі не зверне. На выставе цікава будзе таму, хто можа ўбачыць у звычайных рэчах, з якіх складаецца будзённы побыт і жыццёвая завязька, адлюстраванне вялікай гісторыі. Рэч успрымаецца па-рознаму, калі разглядаць яе адасоблена ці ў кантэксце. У археалогіі культурным слоём называецца зямля, у якой знаходзяць знакі жыццядзейнасці чалавека. Тут тая ж археалогія, хіба што без рыдлёўкі. Тут даводзіцца паглыбляцца ў сацыялогію грамадства, якая стварыла менавіта такі прадметны

свет, і ў псіхалогію людзей, якія трымалі ў руках гэтыя рэчы, пісалі і чыталі тыя тэксты.

Ад супрацоўнікаў бібліятэкі я чуў, што ў перспектыве штосьці з гэтых знаходак можа стаць часткай экспазіцыі Музея Дома ўрада. На іх думку, такая ўстанова проста неабходная, беручы да ўвагі гістарычную значнасць будынка як архітэктурнага помніка і ў пэўным сэнсе сакральнага аб'екта (у кантэксце гісторыі XX—XXI стагоддзяў — беларускага аналага Крамля), як месца, дзе робіцца гісторыя і з якім звязана дзейнасць і драматычныя лёсы асоб, якія ўжо належаць гісторыі. Над канцэпцыяй, калі сама ідэя будзе падтрымана, давядзецца папрацаваць, каб ён не дубляваў наяўныя калекцыі, каб вызначалася арыгінальнасць.

За савецкім часам бадай кожная ўстанова мела музей. Потым, на тле сацыяльна-эканамічных пераменаў, гэта стала неактуальным. Гэта аднак, круціцца, і сёння штосьці з савецкай рэчаіснасці адраджаецца ў нас у новай якасці. Мець свой музей сёння прэстыжна, калі ў ім ёсць, што паказаць. А тое, што ў музеі Дома ўрада, калі ён адкрыецца яшчэ і для "людзей з вуліцы", будзе што паглядзець, не маю сумневаў.

K

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

У дадзеным выпадку быў прэзентаваны не толькі вынік — новыя работы кінаальманаха, але і agile-метады навучання і стварэння кіно, актуальны менавіта для нашых рэалій. Пра наяўнасць жа кінаіндустрыі пакуль казаць не даводзіцца.

— У нас гэта ўсё не працуе, — канстатаваў куратар праекта "Хранатопь". — Таму даводзіцца выдумляць новыя формы, ствараць новыя каналы камунікацыі. Малады чалавек сканчае

сіх пазіцый. "Можа, сёння варта казаць не пра індустрыю, а пра постіндустрыю, пра тыя структуры, якія "раз'ядаюць" сістэму капіталізму? — выказаў ён сваё бачанне сітуацыі.

На пытанне, ці бачыць куратар "Хранатопі" свой праект у сістэме беларускага кінапракату, ці ўспрымае рэжысёр гэту сетку як патэнцыйны рэсурс, ён адказаў адмоўна.

— Чаму мусіць працаваць толькі адна сістэма пракату ў кінаатэтрах? Ёсць такія сеткі, як сістэма кіна-

"Party-zan" штурмуе кінапракат

Сімпраматычна, але літаральна праз выступленне пазіцыю рэжысёра "Акупацыі. Містэрыі" не падзяліў рэжысёр нашумелага "ГараШа" Андрэй Курэйчык. Разам з кампазітарам і прадзюсарам Дзмітрыем Фрыга драматург, сцэнарыст і таксама прадзюсар прадставіў свой новы праект — "Party-zan фільм". Кінакаедыя пра беларускіх гора-кінаўмельцаў мусіць выйсці на экраны кінаатэтраў у Беларусі ў "гарачы" навагодні перыяд.

Кінапракат не любіць наша?

навучанне, а што далей? Удзел у фестывалі? Добра, а што за гэтым? Які наступны крок? У нас не тая эканоміка, што на Захадзе. Інстытут прадзюсарства выглядае штучна. Трэба думаць пра іншае — як ствараць дзейсныя маленькія сеткавыя светлы. Прасоўваць сябе ў інтэрнэце, а не спадзявацца на тое, што аднойчы цябе возьмуць у кінапракат.

Кінаіндустрыя, лічыць рэжысёр "Масакры," не працуе ў нас як праект з-за адсутнасці, у тым ліку, кансалідацыі кінасупольнасці. "Трэба вучыцца каардынаваць справу паміж сабой, падтрымліваць адзін аднаго, адстойваць свае інтарэсы". Таксама не садзейнічае развіццю мовы кіно інстытут цензуры ў тым ці іншым выглядзе. З-за апошняй, па меркаванні Кудзіненкі, ставіцца пад сумненне ўвогуле вольнае выказванне: кіно ператвараецца ў пасрэдныя прыклады, пазбаўленыя вастрыні сацыяльных канфліктаў, яскравасці аўтар-

Індустрыяльная платформа "Лістапада": крокі развіцця / Частка першая

лубаў, фестывальных паказаў, тыя ж бібліятэкі, якія цалкам могуць узяць на сябе функцыю дэманстрацыі кіно, што распаўсюджана ў многіх краінах, онлайн-паказы... Традыцыйная форма пракату даўно зжыла сябе, і акурат наш праект і ёсць спробай намацаць новы канал камунікацыі з глядачом, адзін з адным. Пакуль у нас няма ўвогуле аніякіх умоў. Старыя структуры распаліся, а новыя не створаны. Нам трэба развівацца, ствараючы сеткавыя праекты і вучыцца каардынацыі паміж сабой. Навошта спрабаваць авалодаць тым, што ніколі не прыйдзе ў наша жыццё? Варта думаць пра тое, што адбудзецца ў постіндустрыяльным свеце, — рэзюмуе ён.

— Гэта будзе п'якельная даўка, але мы паспрабуем пазмагацца за долю беларускага лакальнага рынку, — заявіў ён, паставіўшы за мэту сваёй кампаніі — творчаму аб'яднанню "Без Буслюў Артс" — выйсці ў кінаатэтрах на лічбу ў 40 000 глядачоў.

Перадумовы такой амбіцыйнай задачы, па яго словах, ёсць: поспех папярэдняй карціны "ГараШ", якая за мінулы год зрабіла прыстойныя для беларускага кіно зборы. "Пры бюджэце фільма ў 51 мільён беларускіх рублёў, пракат стужкі прынёс больш за 300 мільёнаў. За вылікам долі, якую забіраюць кінаатэатры, аплаты падаткаў, стужка акупілася ўтрая", — агучыў досвед пракату рэжысёр.

XXX канферэнцыя "Каласавіны", што прайшла на мінулым тыдні ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, стала нагодай для сустрэчы прафесіяналаў культурнай галіны. Карэспандэнт "К" там пазнаёмілася з загадкамі Музея-кватэры Аляксандра Блока (філіял Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-Пецярбурга) Лідзіяй ПУШКАРОВАЙ.

Аліна САЎЧАНКА

— Якуба Коласа і Аляксандра Блока наўрад ці нешта паядноўвае. Ваш візіт — гэта прафесійны інтарэс, ветлівасць, спосаб наладжвання кантактаў?..

— Я ў вашым музеі ўжо трэці раз. Упершыню наведала канферэнцыю ў фармаце "круглага стала" для калег з мемарыяльных музеяў. Так і завязалася наша знаёмства. У музеі такога кшталту ўсё роўна ёсць агульныя задачы, ды і паралелі можна знайсці: скажам, нядаўна не ведала, што паэт Сяргей Гарадзецкі, блізкі сябра маладога Блока, пазней быў добра знаёмы з Коласам. Дарэчы, у працэсе кантактаў нашы музеі падпісалі дамову аб супрацоўніцтве, і беларусы летась прыязджалі да нас з выставай.

— І якім чынам выстава Музея Якуба Коласа была паднесена жыхарам Пецярбурга?

Музейная экспазіцыя ў адным з пакояў Музея-кватэры Аляксандра Блока...

Музей "на нітачках"

Мемарыяльны — не значыць замкнёны

...і ажывае па сучасных умовах пра развіццёвіную прастору гасцёўня.

— Такі вопыт распаўсюджаны, таму — натуральны: адзін музей (лічы — паэт) у гасцях іншага.

— На сустрэчах абмяркоўваеце праблемы музейнай сферы. Акрэсліце іх, калі ласка.

— Якім бы вялікім паэтам асоба ні была, пагадзіцеся, у мемарыяльнага музея аўдыторыя часцей за ўсё доволі вузкая. Гэта тычыцца літаральна кожнага аўтара. Таму перад нашымі ўстановамі стаіць задача наблізіць да сябе нямэтавую аўдыторыю, тых, хто не з'яўляецца гарачым прыхільнікам пэўнай асобы. Адзін з дзейсных спосабаў — праекты і выставы. Яны могуць быць універсальнымі: расказваць і пра эпоху, і нават пра іншага паэта. Можна пашыраць аўдыторыю за кошт узросту. Напрыклад, доўгі час Блок успрымаўся толькі як паэт для дарослых, мы самі не рабілі выставы для дзяцей. А потым вырашылі прысвяціць адну Карнею Чукоўскаму. Наш герой быў з ім знаёмы — нітачкі знаходзяцца. Мемарыяль-

ных рэчаў Чукоўскага ў нас няма, таму мы абпіраліся выключна на яго творчасць, у прыватнасці, казкі.

— Ці запазычылі нешта і з нашага вопыту за гэтыя тры гады?

— У Беларусі я пазнаёмілася не толькі з коласавіцамі, але і з іншымі літаратурнымі музеямі. І іх не так мала ў вашым горадзе. (Насамрэч, літаратурных музеяў у Расіі няшмат, толькі ў Маскве больш-менш дастаткова, у Пецярбургу іх шэсць — не ў кожнай краіне такія сустрэнеш. Магчыма, гэта абумоўлена тым, што для нас, славян, слова мае вялікае значэнне.) Дык вось, у Беларусі я заўважыла, што музеі вельмі шчыльна ўзаемадзейнічаюць адзін з адным. У нас гэтыя сувязі слабейшыя. Яшчэ дэталь: на пачатку канферэнцыі трохгадовай даўніны я як новы чалавек не магла разабрацца, хто адкуль прыехаў і кім з'яўляецца. І Зінаіда Камароўская разам са сваімі калегамі паклапацілася, каб нас пазнаёміць. Нас нават правезлі па розных музейных установах. Так, мы пабывалі на лецішчы Васіля Быкава, аднаго з маіх улюбёных пісьменнікаў — высокага класу аўтар. Потым усім распавядала: на дачы Быкава ўсё захавана, як пры жыцці пісьменніка. Часта ў падобных музеях прасторы разбураныя, бо ўставае ўваходзіць туды, дзе жыла асоба. Нам жа паказалі, што ўсё, нават гараж, і закансервавана, аўтэнтычна.

— Вашы адносіны да мадэрнізацыі і тэхналагічных новаўвядзенняў у музеі?

Сёлета ў кампаніі ёсць спонсары, таму вытворчы бюджэт "Party-zap фільма" ўжо закрыты. Гаворка ідзе ў першую чаргу пра "BSB Bank". "Мы думаем наперад, — падзяліўся планами Андрэй Курэйчык, — і плануем касу, якую ўдасца зарабіць, укладзі ў наступную карціну".

— Камунікацыя з гледчым і кінабізнес — гэта розныя рэчы, — адказвае адзін са сцэнарыстаў стужкі "Любовь-морковь" на пытанне наконт валіднасці існуючай сістэмы пракату. — Можна выклаці фільм на "Youtube", стаць папулярнай постаццю, але пры гэтым не атрымаць ні капейкі. Мы ж займаемся кінабізнесам. Так, у нашай краіне ён вымяраецца маленькімі сумамі, але гэта — кінабізнес. Няхай 5% ад апошняга, але я імкнуся іх атрымаць. Таму што гэта ганьба, што айчыныя кінатэатры, якія запоўнены людзьмі, паказваюць толькі імпортныя карціны. У супермаркце вы не знойдзеце столькі імпарта, колькі ў кінатэатрах. Гэта здзекул!.. Мы ж хочам паказаць, што можам узяць гэту долю рынку.

Дыскусія, што адразу разгарэлася, закранула пытанне ўнікальнасці такога прэтэндэнта, які кіно Андрэя Курэйчыка. Што з'яўляецца яго складнікамі? У чым ноуха мадэлі распаўсюджвання? Чаму многім незалежным рэжысёрам "прабіць" айчынную сістэму пракату не атрымалася, у адрозненні ад аўтараў "ГараШа"?

— Проста трэба здымаць кіно, — адказвае Курэйчык. — І спрабаваць розныя рэкламныя кампаніі, тэхналогіі. Мы збіралі дырэктараў пракатаў, метадыстаў, паказвалі ім кавалкі нашага кіно, імкнуліся зацікавіць. Такім жа чынам працуюць іншыя дыстрыб'ютары, той жа "Interfilm Distribution". Абмяркоўвалі з кожным,

пераконвалі. Гэта бізнес: ты мусіш зацікавіць краму, каб прадаць свой тавар.

— Нашым прыкладам мы хочам паказаць, што выпадак нармальнага пракатнага кіно ў Беларусі магчымы, — дадае Дзмітрый Фрыга.

Тым не менш, нельга скідаваць з рахунку такую адметнасць кінапрадукцыі "Без Буслоў Артс" як актыўны маркетынг: аўтары самі ж з'яўляюцца і дыстрыб'ютарамі, маюць кантакты ў Расіі і ў Беларусі, а таксама нельга не ўлічваць і безумоўны талент Андрэя Курэйчыка як прадзюсара і піяр-менеджара. Магчыма, сакрэт поспеху, у тым ліку, і ў гэтым?

Матэрыялы будучага фільма, якія прадзюсары прэзентавалі на платформе, пацвердзілі, што курс "Party-zap фільм" трымае на скетчавыя расійскія кінакарціны. У стужцы ёсць спробы намацаць вузлы нашага лакальнага "абсурду", але пакуль яны выглядаюць як прыкметы, мімікрыя да беларускага, а не сапраўдны асяродак, а "True Litwin Beat", які ўдала вынайшлі як рытм сучасных будняў вядомага музыканты. Андрэю Курэйчыку відавочна не хапае прафесійных рэжысёрскіх навыкаў, каб зрабіць са сцэнарнай партытуры рытмічны сэт.

У нішы камерцыйнага кіно, якую "Без Буслоў Артс" імкнецца заняць, няма нічога заганнага. Але тут пытанне, як і ў кожным іншым кіно, упіраецца ў тэму, настрой, актуальны ў грамадстве, і выразную мастацкую форму, якую рэжысёр здольны стварыць і вытрымаць. Андрэй Курэйчык цудоўна адчувае кан'юнктуру рынку, але ці ідзе гаворка ў дадзеным выпадку пра беларускае кіно? Пытанне, на мой погляд, адкрытае.

Працяг — у наступных нумарах "К".

— Станоўчыя. Мы гэта ў Мінску не аднойчы абмяркоўвалі. Мадэрнізацыя — адзін са спосабаў прыцягнення аўдыторыі. Але толькі з пачуццём меры. І кожны крок мадэрнізацыі мае быць апраўданым, не выглядаць штукарствам. Што да музея Блока, дык маем аўдыясістэму ў кожнай зале. Наведвальнік можа пачуць вершы ў выкананні аўтара — толькі два, на жаль, бо не захаваліся запісы ў прыстойнай якасці. Але зроблена аўдыяпраграма, дзе вершы Блока чытаюць акцёры розных эпох. Падача вельмі адрозніваецца: скажам, 1920 — 1940-я гады і наш час. Гэта пашырае межы верша. Мы карыстаемся і электроннымі прыстасаваннямі, каб паказаць больш, чым фізічна можна прадэманстраваць у музеі. Ужываем магчымасці мультымедыя: тыя ж гульні ў музеі могуць быць як настольнымі, так і электроннымі. Праўда, тэатральную інсталяцыю ці нешта падобнае, як у вашым музеі Янкі Купалы, мы б не здолелі зрабіць.

— Што ўваходзіць у праграму музея Аляксандра Блока акрамя пастаяннай экспазіцыі?

— Мы кожныя шэсць месяцаў робім новую выставу. Зараз, напрыклад, рыхтуем "Караблі — у мастацтва і паэзію". Кожны праект так ці інакш звязаны з асобай Блока, але не прысвечаны яму цалкам. Як і мінулая выстава — "Пецярбургскія гімназіі і гімназісты". Блок быў з ліку гэтых людзей. "Вайна і паэзія" распавяла пра Першую сус-

ветную, у якой Блок прымаў удзел (дарэчы, на Палессі ў якасці табельчыка ў інжынерна-будаўнічай дружыне). Балазе я фільм Музея гісторыі горада Пецярбурга можам атрымліваць з гэтага бязмежнага рэсурсу карыснае для сябе. Скажам, для мяне было дзіўным даведацца, што пазлы — не сучаснае вынаходніцтва. Мы знайшлі ўзоры мяжы XIX — XX стагоддзяў, і яны аказаліся нават складанейшымі за сённяшнія. Зрабіўшы копіі мазаікі, стварылі для дзяцей пазнаваўчую гульню. Прадукцыя — таксама спосаб папулярнасці музея: праўда, сувеніраў няма (яны для нас нерэнтабельныя), але мы амаль штогод выпускаем кнігі. З дзіцячага былі "Саша Блок і шахматы", "Саша Блок і караблі".

Нарэшце, ладзім канферэнцыі, якія ва ўсіх праходзяць прыблізна ў адным фармаце.

— А публіка такога ж шанонавага веку, як і на "Каласавінах", у асноўным? Ці ёсць маладыя твары?

— Ёсць і маладыя, канешне. Магчыма, не прыйшло яшчэ новае пакаленне даследчыкаў Якуба Коласа. Гэта адбываецца хвалямі. Што дзіўна: вельмі распаўсюджаная практыка, калі на навуковых канферэнцыях такога кшталту прысутнічаюць толькі іх удзельнікі. А да нас сапраўды сталі прыходзіць і простыя слухачы. Спачатку я здзіўлялася, а потым зразумела, што гэта — неаб'якаваыя людзі ды аматары паэзіі Блока.

"Паняцце кінакрытыкі размываецца"

Сёлетні "Лістапад" можна лічыць знакавым ужо з той нагоды, што яго наведваў генеральны сакратар Міжнароднай федэрацыі кінапрэсы FIPRESCI, кінакрытык Клаус ЭДЭР, аўтар кнігі пра Андрэя Канчалойскага, Анджэя Вайдэ, Нагіса Осіму, Луіса Бунуэля. Ён запрасіў да супрацоўніцтва нацыянальную супольнасць кінакрытыкаў і журналістаў, а таксама дазнаўся больш пра беларускае кіно, якое рэдка дасягае міжнародных экраннаў. Аглядальнік "К" распятаў сябра журы асноўнага конкурсу ігравога кіно "Лістапада" пра актуальную фестывальную карту свету і галоўныя надзеі арганізацыі, якая сёлета святкуе 90-годдзе.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

— На які перыяд, на вашу думку, прыпадае "залаты час" для FIPRESCI?

— Быў перыяд, калі федэрацыя амаль што памерла ў часы Другой сусветнай вайны. Адрозна чамусьці ўзніўся гэты момант. Адраджэнне ж аб'яднання адбылося на самым першым Канскім фестывалі ў 1946 годзе. FIPRESCI сфарміравала сваё першае журы, заснавала ўзнагароду і адзначыла ёю Дэвіда Ліна і яго фільм "Кароткія суртэжы" ды Жоржа Рук'е з "Фарэб'ік". "Залаты час"?.. Магчыма, ён прыпадае на 1960 — 1970-я. Гэта быў перыяд, калі людзі з Усходу і Захаду прабівалі межы, нягледзячы на цяжкасці, кінематаграфісты і кінакрытыкі дабіраліся да Канаў ды глядзелі кіно. Мы, у сваю чаргу, прыязджалі з майстар-класамі, семінарамі на Усход, дзе адбываліся палкі дыскусіі і абмеркаванні. Пасля смерці Сталіна і прамовы Хрушчова тое, што падавалася немагчымым, стала набываць рысы рэальнасці.

— Гэта быў час надзей?

— Хутэй, менавіта час адкрыцця меж. Час таго, калі штосьці адбываецца, наспявае, і мы ў тым удзельнічаем.

— А што пра сёння, калі ёсць інтэрнэт?

— Усё не так адназначна. З аднаго боку, інтэрнэт, сапраўды, значна палегчыў

Клаус Эдэр. / Фота аўтара

наша жыццё. Гэта тычыцца і магчымасцей кантактаў, калі людзі з розных кантынентаў могуць засавацца з дапамогай медыя, тычыцца тое і інфармацыі, якая стала больш даступнай. Але, з іншага боку, дзякуючы інтэрнэту сёння размываецца такое паняцце, як кінакрытыка. Друкаваныя выданні церпяць фінансавыя страты, аддзелы культуры ці кінакрытыкі закрываюцца. Кінакрытыка перайшла ў сціва, але ці можна назваць усіх, хто піша там пра кіно, кінакрытыкамі? Гэта дыскусійнае пытанне.

— Сябры FIPRESCI штогадова надведваюць 75 фестываляў. Як выглядае карта знакавых фестываляў сёння? Ці змяніліся на ёй ключавыя пазіцыі?

— Я сказаў бы, што такія буйныя кінафорумы, як у Канах, Берліне, Таронта, Пусане па-ранейшаму застаюцца ўплывовымі. Яны могуць

змяняць дырэктараў, штосьці ўдасканальваць у структуры, але іх пазіцыі застаюцца тымі ж. Кінафестываль у Канах — маці ўсіх кінафорумаў: Каны "стаяць" гадамі. У Азіі па-ранейшаму вылучаецца фестываль у Ганконгу. Ён быў выдатным да 1997 года, калі Ганконг заставаўся яшчэ брытанскім, моцны ён і зараз, калі раён перайшоў пад уладу Кітая. Фестываль у Бунэс-Айрэсе, які падтрымлівае незалежны кінематограф, пяць разоў змяняў дырэктара, але на яго аўтарытэце тое не адбілася.

Змянілася штосьці іншае. Становіцца ўсё больш фестываляў, якія прагнуць прэм'ер, новых карцін. І вось гэта становіцца амаль немагчымым. Каны, Берлін, Таронта... Яны патрабуюць міжнароднай прэм'еры, але што застаецца іншым? Паказваць тое, што ўжо прагучала? Галоўная функцыя фестываляў — знаёміць з новым кіно, вось яе выконваць становіцца ўсё цяжэй і цяжэй.

— Як выглядае на тым тле "Лістапад"?

— У першую чаргу, я прыехаў на яго акурат для таго, каб дазнацца пра беларускае кіно. На міжнародных экранах мне не даводзіцца яго бачыць, хоць многія фестывалі зацікаўлены і робяць адмысловыя праграмы кіно краін Усходняй Еўропы. Якая гісторыя вашай нацыянальнай кінематаграфіі, што адбываецца сёння з беларускім кіно, які вопыт супрацоўніцтва, кааперацыі ёсць з іншымі краінамі — усё гэта мяне цікавіць. Як, безумоўна, і сустрэча з маімі калегамі, беларускімі кінакрытыкамі, адсутнасць якіх таксама назіраецца на міжнародным узроўні. Пакуль мае ўражанні станоўчыя, але я зацікаўлены ў далейшым плённым супрацоўніцтве.

— Наколькі FIPRESCI зацікаўлена ў маладым пакаленні кінакрытыкаў?

— Як у вашай краіне з маладым пакаленнем кінакрытыкаў, я не ведаю. Але так, у нас яны ёсць. Як, у прынтэпе, і ва ўсім свеце. Павольна, але іх рух адчуваецца. Часам яны маюць тыя ж падыходы да кіно, яго канцэптальнае бачанне, як і іх больш сталыя калегі, але я не бачу ў гэтым праблемы. Проста трэба даць ім ездзіць, глядзець кіно, пісаць. Усё прыйдзе. У Германіі мы ўжо маем маладое пакаленне, голас якога чуваць, з ім лічацца. У маленькіх краінах сітуацыя складаней, але таксама — яны ёсць. Калі казаць пра сённяшні час федэрацыі — гэта акурат ён і ёсць, як вы пыталі раней, — час надзеі. Я спадзяюся, што маладыя будуць далей адкрываць кіно, вывучаць яго гісторыю, таму што гэта ўсё цудоўныя рэчы. Праблема тут яшчэ вось у чым. Сёння, у час дыгіталізацыі, калі кіно выходзіць на лічбавых носбітах, па-за экранамі застаецца амаль 90 % сусветнага кіно, знятага на плёнку. Гісторыя кіно становіцца недаступнай: застаецца ўсё менш месцаў, дзе можна паглядзець культурнае кіно: Музей кіно ды бадай, тыя ж фестывалі, падчас якіх ладзяцца адпаведныя рэтраспектывы. Усё гэта засмучае. Але я спадзяюся на новае пакаленне, якое ажывіць кіно праз свае тэксты.

Сёння нялёгкае часы перажываюць многія друкаваныя выданні. Усё болей расце канкурэнцыя паміж сталым і новым пакаленнем, якое вымушана змагацца адно з адным за месца пад сонцам. Але мне бачыцца выйсце менавіта ў кансалідацыі. Урэшце, галоўная любоў у нас адна — кіно.

На маю думку...

Дырыжораў трэба рыхтаваць на радзіме

Аркадзь БЕРЫН, дырыжор

Больш за дзесяцігоддзе я жыву і працую ў Германіі, але кожны прыезд у родную Беларусь застаецца для мяне святам, бо вельмі хочацца падзяліцца з суайчынікамі назапашаным у замежжы вопытам.

Цяперашняя вандроўка аказалася адной з самых плённых: я дырыжыраваў "Яўгенам Анегіным" у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, правёў цыкл майстар-класаў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. У канцы лістапада я зноў прыеду ў Мінск і 26-га ў Палацы Рэспублікі прадырыжырую адразу двама спектаклямі Маскоўскага тэатра "Рускі балет" пад кіраўніцтвам Вячаслава Гардзева: "Шчаўкунком" і "Лебядзіным возерам".

Але адной са сваіх галоўных задач я лічу высока несці сцяг беларускага музыканага мастацтва і найперш беларускай выканальніцкай школы, у развіццё якой я ў свой час зрабіў свой унёсак: узначальваў кафедру аркестравага і оперна-сімфанічнага дырыжыравання ў Акадэміі музыкі, выпусціў больш за 70 выхаванцаў, быў галоўным дыры-

жорам студэнцкага калектыву "Віртуозы Беларусі", які ў 1998-м атрымаў Гран-пры як лепшы маладзёжны аркестр свету на міжнародным конкурсе ў Люксембургу, ствараў дзяржаўны духавы аркестр "Няміга" і кіраваў ім першыя чатыры гады.

Сёння мае паслядоўнікі працуюць па ўсім свеце. Але размаўляючы з беларускімі калегамі, неаднаразова чуў, што студэнты, маўляў, цяпер "не тыя, што раней". Вядома, усё цяжэ, усё змяняецца, але размовы пра тое, што моладзь быццам бы становіцца горш ды горш, былі, ёсць і будуць. Насамрэч, гэта не больш, чым наша псіхалагічнае ўспрыняцце, а зусім не рэальнасць. Бо каб так было насамрэч, у грамадстве спыніўся б усялякі прагрэс, саступіўшы рэгрэсу. А гэтага не адбываецца! Мне ёсць з чым параўноўваць, бо тыя ж майстар-класы я праводжу па

ўсёй Еўропе. І цяперашнія амаль тыднёвыя майстар-класы ў Беларусі дадатковы раз пераканалі мяне ў тым, як багата адораных музыкантаў тут займаецца. Я вельмі задаволены ўзроўнем іх падрыхтоўкі. Асаблівае ўражанне пакінулі Віталь Грышчанка і Андрэй Якушаў. Апошні — з музыкальнай сям'і, скончыў Акадэмію музыкі як хормайстар, зараз паступіў туды зноў, гэтым разам як кампазітар, паралельна ўжо некалькі гадоў ён працуе ў хоры Вялікага тэатра Беларусі (быў артыстам, а цяпер яшчэ і памочнік хормайстра). Хлопец вельмі хвацкі, мэтанакіраваны, яму ўсё цікава, да ўсяго ёсць справа. Калі так пойдзе і далей, гадоў праз колькі з яго ўзрасце цудоўны галоўны дырыжор і мастацкі кіраўнік якога-небудзь буйнога калектыву. Гэта мая галоўная задача — разварушыць маладых беларускіх музыкантаў, надаць ім энергіі і адчування сваіх творчых сіл. А ў дзяржаўныя структуры — унесці разуменне таго, што галоўных дырыжораў трэба рыхтаваць у сваёй краіне, а не запрашаць з замежжа. Бо ў Беларусі ёсць для гэтага ўсе магчымасці: нацыянальная глеба добра ўзрошчвае таленты, надаючы ім менавіта нацыянальныя фарбы непаўторнасці.

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

У гэтым павярхоўным і мітуслівым свеце мастак Канстанцін СЕЛІХАНАЎ падаецца надзвычай грунтоўным чалавекам. Відавочна, у яго ёсць свой пункт апірышча, з якога ён на той свет глядзіць, спакойна аналізуючы яго павярхоўнасць ды мітуслівасць, але не прасякаючыся гэтымі якасцямі. Аўтар, які набыў надзвычайнае для Беларусі прызнанне адразу ў дзвюх розных намінацыях — канцэптуальнага мастацтва і манументальнай скульптуры — тым не менш, застаецца сапраўдным нонканфармістам. Ён робіць тое, што сапраўды лічыць патрэбным рабіць, нягледзячы на кан'юнктуру і ўвогуле вонкавыя павевы. Прычым робіць спакойна, узважана і... з размахам. Гэта засведчыў і ягоны чарговы праект у Музеі-майстэрні Заіра Азгура пад назвай "Адзін і многія 2", на фоне якога адбывалася наша гутарка.

Падрыхтаваў Ілья СВІРЫН /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

— Той калідор з фанеры, які з'явіўся ля ўваходу ў музей, не падрыхтаваны наведвальнікі разумеюць літаральна: маўляў, гэта звычайны рамонт. І толькі ўвайшоўшы ды пачуўшы манафонны гул, яны прыходзяць да высновы: нешта не так...

— На падобную рэакцыю я і разлічваў. Калідор выклікае ў публікі нейкае трывожнае адчуванне пераходу, яго шмат у чым фарміруе такі складнік, як гук — ён увогуле грае вельмі важную ролю ў гэтым праекце. Выстава ад пачатку планавалася як завершаны драматургічны твор. Гэта класічная інтэрвенцыя ў музей, якая змяняла саму яго архітэктоніку. Гэта перабудова рэальнасці, літаральная і метафарычная. У выніку, паўстае агульная атмасфера, якая павінна справакаваць наведвальніка на тыя ці іншыя ўражанні і думкі.

— Вы прыйшлі ў музей сацэральнай скульптуры і, па сутнасці, пераўтварылі яго ў суцэльны аб'ект сучаснага мастацтва, дзе творы мэтра — толькі адзін са складнікаў...

— Выстава наўмысна была зроблена для гэтай прасторы, бо... на сёння больш актуальнага месца ў краіне я не бачу. Думаю, гэты музей і сам па сабе з'яўляецца музеем сучаснага мастацтва. Чаму? Таму што і час зусім не змяніўся. Ну, хіба толькі трэшачкі, у вонкавых сваіх праявах. А людзі — такія самыя.

— Сярод соцень скульптур герояў савецкай эпохі ў зале музея размясцілася ваша дэперсаніфікаваная бронзавая постаць у дзіўнай скурчанай паставе. Менавіта такіх герояў сёння павінны ўвасабляць мастакі?

— З героямі ўвогуле бяда, прычым не толькі ў нас, але і ва ўсім свеце. Можна, гэта і не так дрэнна. Сёння героем можа быць любы чалавек. Уласна, пра гэта і мая выстава.

— А ці адбылася змена герояў у нашым грамадстве? Ці з'явіліся новыя з часоў Заіра Азгура?

— Наша грамадства, магчыма, і хацела б мець новых герояў, але... пакуль не атрымліваецца. Не, можа, сёй-той і з'явіўся, аднак... Метады іх транслявання ў публічную прастору засталіся тымі самымі, што і раней — гэта я, прынамсі,

пра наратыў у манументальным мастацтве. Пастамент, арліны погляд... Прычым, як выявілася, персанажы ў выкананні Заіра Іскавіча выглядаюць куды больш пераканаўча за тых, каго ўсталёўваюць на пастаментах сёння. Спосаб рэпрэзентацыі застаўся тым самым, а вось сіла пераканання — не пераконвае!

— Вы маеце на ўвазе саміх герояў альбо менавіта іх бронзавых двойнікаў?

— Я кажу пра манументальнае мастацтва, а яно з'яўляецца свайго кшталту лакмусавай паперкай грамадскай свядомасці — бо ва ўсіх на вачах. І кажу, заўважым, са смуткам і іроніяй. Высвятляецца, што карыстаючыся састарэлымі клішэ, нельга прыйсці да чагосьці новага. Або, можа, проста замала часу прамінула? Зразумела, што змена парадыгмаў — працэс

прабачце: прычым тут савецкія воіны і іх подзвіг? Сёння многія не разумеюць, што свабода — гэта зусім не татальнае і бяздумнае адмаўленне мінулага.

— Мала хто ведае, але быў перыяд, калі нашы землякі амаль адначасова стваралі дзве абсалютна розныя парадыгмы скульптуры: еўрапейскую і савецкую. З аднаго боку — Цадкін і Ліпшыц, з другога — той жа Азгур. Калі назіраць з часовай адлегласці, хто з іх быў больш пераканаўчы?

— Я б казаў не пра парадыгмы, а найперш пра маштаб асобы. Адпаведна, мне падаюцца пераканаўчымі абодва згаданыя вамі "лагеры" — але толькі ў выпадку з самымі вартымі іх прадстаўнікамі. Нават у найлепшыя для мастацтва часы былі тыя, чые імёны даўно зацэрушыла гісторыя. І наадва-

Шкала катарсісу vs. "бранзавік-зацейнік"

Вялікае інтэрв'ю Канстанціна Селіханова пра ўспрыняцце мінулай эпохі і сучаснасці, умовы для аўтара і спробы прасунуцца ў арт-іерархіі

няхуткі. Тым больш, наша супольнасць не хоча пускаць пад нож усё былое. Мы не жадаем адмаўляцца ад старога, але адначасова прагнем нечага новага. Але так немагчыма, рана ці позна неабходна прымаць прынцыповыя рашэнні. Просты прыклад — гістарычныя назвы вуліц. Здавалася б, дробязь, бо не так складана іх вярнуць. Але мы не можам нават і гэтага зрабіць. Таму людзі жывуць у адчуванні, нібы нічога не змянілася.

— Дазвольце з гэтым не пагадзіцца. Людзі, якія ходзяць па вуліцах з камуністычнымі назвамі, не проста не ведаюць, у чый гонар яны названы — ім гэта нават і нецікава, у адрозненне ад новых мадэляў смартфонаў.

— Ясна, што такіх большасць — ледзь не ўсё насельніцтва планеты! — але ж пра іх і казаць тут не выпадае. З той проста прычыны, што яны ніяк не ўплываюць на закранутае намі пытанне — ды і не хочучь на яго ўплываць. Ім, па шчырасці, проста ўсё адно. І гэтым карыстаюцца тыя людзі, якія прымаюць рашэнні. Пра іх, уласна, і гаворка.

— Адпаведна, вы прапануеце радыкальнае адпрэчванне савецкай культуры — кшталту "ленінапада", які адбыўся ў суседніх краінах?

— Ды што вы, ні ў якім разе! Наадварот, я катэгарычна супраць. Вось, напрыклад, у Сафіі фігуры на помніку савецкім воінам расфарбавалі ў герояў маскульта. Наколькі я чуў, гарадскія чыноўнікі далі на гэта дазвол. Некаму тое хуліганства падалося смешным жартам. Але

рот — у любой эпасе знойдуцца сапраўдныя таленты, якія дэманструюць высокую якасць выявы. Вось і савецкі час асвечанага феадалізму спарадзіў нямала мэтраў. Ды што там — я перакананы, нават у Паўночнай Карэі ёсць мастак, які робіць нешта неверагоднае, хаця па зразумелых прычынах мы пра яго нічога не ведаем. Натуральна, жыць яму зусім не так проста, як было таму ж Цадкіну або, скажам, Генры Муру.

— Згаданы прыклад сведчыць пра ўплыў абставінаў на мастака. Каб і Азгур апынуўся ў Парыжы, тады, магчыма...

— Цалкам магчыма. Асэнсоўваючы больш удумліва творчасць свайго дзеда, знакамітага скульптара Сяргея Селіханова, я цяпер разумею: пры іншых абставінах ён мог бы стаць зусім іншым мастаком — з гэтым яго памкненнем да экспрэсіяністычнага стылю. Зрэшты, я ўсё адно настойваю, што ён выбітны творца, і ніякая эпоха не здолела б яго сапсаваць. Скажу нават больш: падазраю, у наш час многія яго работы маглі б і не з'явіцца. Чаму? Бо сам час для іх занадта мітуслівы. Мы ўсе пакутуем ад недахопу часу і прафесіяналізму. Добра, што ў гэтым музеі працуюць сапраўдныя прафесіяналы, якія толькі святло для маёй выставы тры дні выстаўлялі. А збольшага пра такія "дробязі" ніхто і не думае...

— А наколькі знакаміты дзядуля паўплываў на вашу ўласнае станаўленне — адмоўна ці станоўча?

— Шчыра кажучы, ніяк не паўплываў — хіба ўжо цяпер уплывае, але зусім на іншым узроўні.

У нас у сям'і наогул ніколі не было асаблівага культуры дзядулі, ніхто не вымаўляў яго імя з прыдыханнем. Ён вельмі рана памёр, у 1976 годзе, і я нават не памятаю, як ён выглядаў. Хаўтуры добра памятаю, быў тады ў другім класе. А калі я паступаў у Тэатральна-мастацкі інстытут, мама турбавалася, бо з іншым мэтрам, які ўваходзіў тады ў камісію, Сяргею Селіханаву быў не ў самых лепшых адносінах.

— Вы робіце як уласныя аўтарскія праекты ў сферы сучаснага мастацтва, гэтак і работы на замову для публічных прастораў. Наколькі ўдаецца спалучаць абодва гэтыя складнікі?

— Чалавечая прырода дазваляе і куды больш радыкальныя спалучэнні! Напрыклад, зранку ты прыводзіш прысуд у выкананне, у абед чысціш зброю, а ўвеча-

— Як ні парадаксальна, але самы лепшы на сёння помнік Караткевічу ўсталяваны ў Кіеве. Вам жа неяк удалося дасягнуць патрэбнага выніку...

— Рады, што вы так лічыце. Магчыма, гэта збег абставінаў, бо развіццё манументальнага мастацтва залежыць не толькі ад саміх аўтараў, але і ад тых, хто "дае дабро". У тым выпадку быў адкрыты конкурс, у журы якога ўваходзілі прафесіяналы, і яны аддалі перавагу нашаму з Алегам Варвашэнем праекту. Прычым усё было шчыра, транспарэнтна ды ананімна, і да апошняга часу ніхто не ведаў імёны аўтараў пераможнага твора.

Адпаведна, алгарытм напрошваецца сам сабой: рашэнні павінны прымаць кампетэнтныя людзі. І не трэба ўключаць у журы старшыняў гарвыканкамаў або, ска-

ры займаецеся з сынам алгебрай і дакараеш за атрыманую тройку. Таму такая дробязь, як спосабы самавыяўлення, сведчыць не пра маю самасць, а... напрыклад, пра тое, што я няблага прыстасоўваюся да абставінаў. Але стараюся рабіць гэта сумленна. Вядома, гэта добра, што ёсць мастак Джамеці, які заўсёды пазнавальны з першага погляду і якому не трэба працаваць на замову. Але ў нас няма мільярдэраў, якія купляюць творы выключна праз іх мастацкую вартасць. У нас мастаку кожнага разу даводзіцца ўваходзіць у сітуацыю і даказваць, што ты здатны задаволіць заказчыка. А тыя, ад каго залежаць рашэнні, яшчэ будуць думаць, ці пасуе ім твой варыянт.

— На вашу думку, ці можна казаць пра існаванне на Беларусі ўласнай школы манументальнага мастацтва? І калі так, дык што з ёй цяпер адбываецца?

— Школа, вядома, ёсць. Найперш гэта абумоўлена ментальнасцю: беларусы трохі адрозніваюцца ад сваіх суседзяў, нават калі мы нічога не спрабуем для гэтага наўмысна рабіць. Наша мастацтва часам называюць правінцыйным, але... у савецкія часы аўтары проста не мелі на гэта права. Тады ім непазбежна даводзілася адпавядаць агульнасаюзным, агульнаімперскім стандартам якасці, а планка гэтая была даволі высокай. Цяпер такіх абмежаванняў ужо няма, і вынік не заўсёды з'яўляецца асноўным крытэрыем. Галоўнае — зрабіць у тэрмін. Скульптара прыспешваюць, не ўсведамляючы, што творы манументальнага мастацтва разлічаны на стагоддзі.

жам, аматараў падлёднай рыбнай лоўлі! Другі прынцыповы момант — тэрміны. Дайце мастаку не два месяцы, а год, як у Савецкім Саюзе. Недарэмна ж "Меднага вершніка" ў Пецярбургу рабілі ажно 10 гадоў. Але затое і вынік трэба прымаць па гамбургскім рахунку.

Сёння тыя ўмовы, у якія ставяцца аўтары, зручныя найперш для чыноўніка, і гэта пытанне чамусьці не гучыць ні на якім узроўні. І ўжо справа мастака — або не спаць ночамі, каб выдаць патрэбны вынік, або спакойна ці абыякава адносіцца да сваёй справы на стадыі, калі ты ўжо выйграў конкурс і замовы ў цябе ў кішэні.

— Аднак у прафесійных колах стасункі таксама, мякка кажучы, спецыфічныя. Раней у выстаўках ўваходзілі самі мастакі. Зразумела ж, яны самі сябе абіралі, самі ў сябе куплялі ды ніякім чынам не крыўдзілі сваіх сяброў...

— Значыць, трэба выключыць з камісіі мастакоў. Хай туды ўваходзяць мастацтвазнаўцы, культуролагі... І самае галоўнае — павінна быць празрыстасць, аргументацыя ўсіх прынятых рашэнняў. Як гэта я сабе ўяўляю? Па выніках закупкі работ ладзіцца выстава, а потым — абмеркаванне, якое не абы як уплывае на прафесійную будучыню членаў камісіі. І калі колькасць пейзажаў на квадратны метр музея будзе зашкальваць... тады наступным разам варта зрабіць аргвысновы.

— У вашым "паслужным спісе" ёсць і мемарыяльны знак, прысвечаны ахвярам выбуху ў метро. Як належыць адлю-

троўваць грамадскія траўмы ў гарадской прасторы?

— Адзін з падазненых на той конкурс праектаў нагадваў кадры галівудскага фільма — літаральна дакументальна адлюстраваны падзеі. Але я пайшоў іншым шляхам ды наўмысна зрабіў усё, каб простыя мінакі, якія заходзяць у метро, мемарыяла не бачылі. Чама? Бо ў людзей — жыццё, ім трэба жыць сваім сённяшнім днём. Метро — гэта функцыянальная рэч, як і кожная іншая грамадская прастора. Адпаведна, мэта мастака ў дадзеным выпадку — не парушыць мяжы паміж памяццю і паўсядзённасцю. Навошта змешваць побіт з болем і пакутамі, як гэта ўжо атрымалася на Нямізе?

— Як бы вы ахарактарызавалі Мінск з пункту гледжання прасторы для скульптурных твораў, палігону для выказвання?

— Трохі нашкодзілі, але... у прыныце, пакуль не так усё страшна. Манументальнае мастацтва ў тым маштабе, у якім яно прысутнічае ў Мінску, на гарадское асяроддзе і свядомасць яго жыхароў амаль не ўплывае. Гэта далёка не самы складнік урбаністычнага ландшафту. Думаю, тут сваю пазітыўную ролю адыграў брак фінансаў — прынамсі, так можна сцвярджаць, калі параўноўваць Мінск з Масквой. Дарэчы, куды больш пытанняў у мяне не да скульптараў, але да архітэктараў — а больш дакладна, да іх замоўцаў, да тых, хто дае дазвол узводзіць розную безгустоўшчыну.

— А што вы скажаце наконт гарадской скульптуры? Леснікоў там, вадаправодчыкаў...

— Раней я з той нагоды вельмі перажываў, але ўжо даўно супакойся. Трэба ставіцца да гэтага як да літарнага ступа, які чамусьці зроблены з бронзы. Ён ні на што сутнасна не ўплывае. Мяне больш цікавіць шырыня вуліц, прапорцыі дамоў і, напрыклад, лавы ў скверыках. Або засілле рэкламы ў метро, няўцямныя ўказальнікі... То бок, тыя побытавыя рэчы, якія, уласна, і вызначаюць жыццё горада.

— Але што рабіць, калі грамадства жадае бачыць менавіта такую скульптуру? Прынамсі, мяркуючы па інтэрнэт-форумах.

— Прабачце, але грамадства проста не ведае, што скульптура можа быць іншай! Па-першае, гэта банальнае пытанне яго неінфармаванасці. А па-другое... часам яно і не хоча ведаць. На мой погляд, прычына перадусім у тым, што асоба байца выйсці паз межы свайго ўтульнага існавання ды пашырыць уласны далягляд. Зноў жа, гэта тычыцца не толькі сучаснікаў і не толькі суйчыннікаў. Дываны з кветкамі, садовыя гномы, ружовыя фіранкі былі і ёсць ва ўсім свеце. Прагненне не пакідаць зону камфорта — гэта своеасаблівая абарона ад жаху бясконцасці.

— А каб вам самому прапанавалі спраектаваць аб'ект узроўню Нацыянальнай бібліятэкі, вы б узяліся?

— Стаць архітэктарам, як у свой час Мікеланджэла? Ну, бачыце, тут не хапае ні ведаў, ні маштабу асобы. Хаця, калі падумаць... Так, узяўся бы. Лічу, што павінны стварацца аб'екты, якія аб'ядноўваюць людзей ды з'яўляюцца стаўпамі нацыі. Іншае пытанне, як іх рабіць. А што да браку досведу... Выстава — гэта ж таксама будоўля, хай сабе і невялічкая. І нічога, папрацаваў я тут прапрабама ды за дзень вырашыў усё пытанні.

— Здаецца, калі ў класічным мастацтве нашы дасягненні в-

давожны, дык у сучасным — усё акурат наадварот...

— У сучасным мастацтве вынік увогуле не надта відавочны, гэта ж не конкурс поп-выканаўцаў. Таму яго можна і не заўважаць. Возьмем, да прыкладу, наша апошняе прышэсце на Венецыянскае біенале, якое было даволі паспяховым — і гэта я кажу зусім не таму, што таксама прымаў удзел. Праект "Архіў сведкаў вайны" атрымаўся настолькі дарэчным і дакладным, што, як падаецца, нават самі куратары пра гэта не здагадваліся. Я выпадкова прачытаў пра яго ў уплывовым часопісе "Art in America", прычым гэта быў самы вялікі абзац у заключнай частцы артыкула. Але хіба хто ў нас пра гэта ведае? Ды і ведаць не хочучь, бо ў нас такая ментальнасць. Мы саромеемся ўласных поспехаў і лічым за лепшае шукаць у іх хібы — як гэта адбылося са Святланай Алексіевіч. Каб хто з нашых суседзяў атрымаў "Нобеля", ён адразу стаў бы ў сваёй кране нацыянальным героем. А мы замест таго, каб радавацца, задаем лаўрэату нейкія дзіўныя пытанні ці робім выгляд, што гэтага не было.

— Удзел у многіх міжнародных праектах — гэта яшчэ і добрая магчымасць параўнаць айчыннае мастацтва з замежным. Якія вашы высновы на гэты конт?

— Я б казаў выключна за сябе, не абагульняючы. Гэта асабістая справа кожнага мастака, яго адказнасці перад сусветнай супольнасцю — вядома, калі ён наогул ставіць перад сабой такія пытанні.

— І што вы скажаце за сябе?

— (Паўза.) Бачу, нешта ўва мяне ёсць. Перад сусветнай супольнасцю быццам і не сорамна. Як аўтар я фарміраваўся ў 1990-ыя гады, пакутуючы ад няведання, ад неразумення, куды рухацца, ад недахопу інфармацыі, кіруючыся пераважна інтуіцыяй. І цяпер, ужо праз пэўны час, я разумею, што такі самастойны шлях прывёў да нядрэнных вынікаў.

— У "Вікіпедыі" вас называюць гіперрэалістам...

— Думаю, гэта проста памылка. Людзі, якія пісалі артыкул, чулі такое слова і вырашылі яго некуды прыткнуць. Хаця, вядома, я магу дбайна "вылізаць" вейкі і мочкі вушэй — калі будзе такая неабходнасць.

— А як вы наогул пачуваеце сябе сярод традыцыйных падзелаў на "класічнае і сучаснае", "абстрактнае і фігурацыйнае"...

— Я дарос да разумення таго, што ў мастацтве няма генеральных напрамкаў. Лінейнае развіццё было да пэўнага моманту, але цяпер — усё іначэй і куды больш складана. Таму мне найперш падабаюцца... проста добрыя рэчы. І Ніка Самафракійская для мяне куды важнейшая за творы, напрыклад, скульптара-мінімаліста Тоні Сміта — хаця і той выклікае захапленне. Тым больш, кожны твор з'яўляецца як рэалістычным, так і абстрактным адначасова — бо выяўляе аўтарскае бачанне, як ты натуральна ні вылепі. Вядома, калі мы кажам пра твор мастацтва... У гэтым сэнсе выбітныя антычныя скульптуры — таксама абстракцыя, а таму нейкі млявы Вазарэлі нервова курыць са сваімі аптычнымі прыёмамі.

— Адпаведна, ключавы для мастацтва ХХ стагоддзя канфлікт сёння ўжо неактуальны?

— Абстрактнае мастацтва цяпер спараджае ў мяне эстэтычнае задавальненне, але не асабісты катарсіс. Яно цікавіла мяне як пошук формы альбо спроба мяняць прастору, аднак фактар навізны прамінуў. Сёння кады ты набярэш

■ "Я дарос да разумення таго, што ў мастацтве няма генеральных напрамкаў. Лінейнае развіццё было да пэўнага моманту, але цяпер — усё іначэй і куды больш складана. Таму мне падабаюцца... проста добрыя рэчы. Тым больш, кожны твор з'яўляецца як рэалістычным, так і абстрактным адначасова — бо выяўляе аўтарскае бачанне, як натуральна ні вылепі. Вядома, калі мы кажам пра твор мастацтва..."

■ "Звышзадача ў цябе павінна быць абавязкова! Іначэй будзеш буксаваць і сам сябе тыражаваць. А такая спакуса цяпер вялікая. На жаль, у нас не чакаюць ад мастака яго аўтарскага стылю, індывідуальнай творчай практыкі. У цяперашніх варунках наогул патрэбны не аўтар, а чалавек, здатны выканаць канкрэтную замову. Да мастацтва замоўцы адносяцца як да прыкладнага спосабу вырашэння сваіх уласных альбо грамадскіх задач, а не як да творчага працэсу, які вызначаюць асобы".

■ "Я заўсёды быў прыхільнікам класічнай адукацыі, паклаў гады жыцця, каб яе атрымаць і настойваў, што яна зусім не лішняя. Не маючы яе, мастак пазбаўляе сябе многіх магчымасцяў. Але павінна быць гармонія паміж умельствам і ідэяй".

у пашукавіку "абстрактная скульптура", выплывуць сотні выяваў, але глядзець сярод іх асабліва няма на што — за рэдкім выключэннем. Адпаведна, ключавое пытанне — усё ж не ў форме, а ў нечым прынцыпова іншым.

А ўвогуле, калі казаць агулам... Я за дарэчнае мастацтва. І гэты тэрмін хай кожны разумее як хоча.

— Як падаецца, камунікацыйныя прыёмы ў мастацтве няспынна спрашчаюцца. Аўтары разумеюць, што слова, напісанае на паркане, уздзеінічае на свядомасць людзей куды эфектыўней, чым, скажам, раман "Уліс". І каб быць актуальнымі ды проста пачутымі, мастакі становяцца працейшымі...

— Я — супраць! Пісаць на паркане — не мастацтва, а банальнае хуліганства. І я ў гэтым перакананы нават нягледзячы на тое, што падобныя выхадкі цяпер часам заваёўваюць паважныя прэміі — як у выпадку з расійскай групай "Вайна". Але мне такія акцыі падаюцца, у тым ліку, лёгкім спосабам прасунуцца ўгару ў арт-іерархіі. Вядома, мастак мае поўнае права выказвацца на любых тэмы, аднак... у яго творах павінен прысутнічаць менавіта мастацкі пачатак.

Што да простых шляхоў... Наўрад ці іх варта шукаць у мастацтве. І куды больш за "Вайну" мне імпануе, скажам, інтэлігентны Ілья Кабакоў.

— Ці трэба мастаку мець нейкую звышзадачу, якая апырыры не будзе вырашана, але будзе цягнуць яго наперад? Як Мікеланджэла, які ствараў так і нерэалізаваныя праекты.

— Вельмі добрае пытанне. Альбо нават не пытанне, а прамы наказ для кожнага мастака. Звышзадача ў цябе павінна быць! Іначэй будзеш буксаваць і сам сябе тыражаваць. А такая спакуса цяпер вялікая. На жаль, у нас не чакаюць ад мастака яго аўтарскага стылю, індывідуальнай творчай практыкі. У цяперашніх варунках наогул патрэбны не аўтар, а чалавек, здатны выканаць канкрэтную замову. Да мастацтва замоўцы адносяцца як да прыкладнага спосабу вырашэння сваіх уласных альбо грамадскіх задач, а не як да творчага працэсу, які вызначаюць асобы. Такі мастак, як Кішчанка, цяпер, магчыма, сядзеў бы без працы. Альбо на прэмію "За духоўнае адраджэнне" высулілі б не Кішчанку, з яго "нечалавечымі" тварамі, а майстра, які распісаў царкву ў адпаведнасці з канонам.

— Прабачце, але такі сам характар прэміі...

— Чаму? Духоўнае адраджэнне — гэта, наогул, што? Толькі прапісныя ісціны? Аднак "спрэчныя" мастацкія творы таксама могуць спрыяць унутранаму росту асобы.

— Можа, уся праблема ў тым, што прэміі проста павінна быць больш? Прычым розных, каб кожны мог атрымаць сваю. Нядаўна вось з'явілася Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва...

— Так, мы даўно чакалі нейкі аналаг расійскай "Інавацыі". Але ўмовы мяне, па шырасці, трошкі б'янтэжаць: як і ў мінулыя часы, там ёсць намінацыі кшталту "Скульптура", "Графіка", "ДПМ". Адпаведна, туды лёгка можа патрапіць, скажам, які-небудзь пастаральны сельскі краявід — пры адсутнасці канкурэнцыі ў дадзенай галіне.

— І што ў гэтым дрэннага?

— Тое, што я не веру ні гэтаму твору, ні яго аўтару! Чалавек, які яўна ніколі не жыў у вёсцы, нешта робіць паводле выпрацаванай матрыцы, што і палягчае

яму жыццё, і адначасова ўскладняе — бо ніяк не спрыяе развіццю творчай масацы. Таму мяне б'янтэжаць, што ізноў мы пачынаем дзяліць мастацтва на віды (а гэта, на маю думку, даўно неактуальна) і даваць прэміі за развіццё традыцый, а не, прабачце, за катарсіс.

— А па якой шкале належыць вымяраць катарсіс?

— Тут ёсць толькі адна адзінка вымярэння: якасць твора мастацтва. Для аднаго суддзі такі крытэрыі і сапраўды можа быць праблемным ды занадта суб'ектыўным. Але калектыў прафесіяналаў, думаецца, з падобнай задачай справіцца.

— Пытанне пра адукацыю. Ці мусіць пачатковец адразу ўнурвацца ў сучаснае мастацтва, альбо спярша ён павінен засвоіць акадэмічны курс, а потым ужо ляпіць як Генры Мур?

— Я заўсёды быў прыхільнікам класічнай адукацыі, паклаў гады жыцця, каб яе атрымаць і настойваю, што яна зусім не лішняя. Не маючы яе, мастак пазбаўляе сябе многіх магчымасцяў. Але тут павінна быць гармонія паміж умельствам і ідэяй. Вельмі добры прыклад: ёсць выбітная нямецкая мастачка Катарына Фрытц або ўлюбёны многімі Герхард Рыхтэр. Адпаведна, плён будзе толькі тады, калі школа спалучаецца з уласнай ідэяй. Адною школы — яўна замала. І выйшаўшы з Акадэміі мастацтваў, многія мастакі яшчэ гадоў пяць не ведаюць, чым займацца.

— Чаму? Большасць нармальна ўладкоўваецца і мае ўдосталь заказаў.

— Калі заказ — гэта асноўны крытэрыі мастацкай адукацыі, тады няма нават пра што і казаць! З іншага боку, час цяпер і сапраўды не самы лепшы, таму многія мастакі паміраюць, нават, па сутнасці, і не нарадзіўшыся. А прычынай таму — менавіта няўрымслівае жаданне спадабацца, "падсцяліцца" пад жаданне заказчыка.

— І што з гэтым рабіць?

— Усё ад цябе залежыць. Што ў цябе сядзіць унутры, тое ты і будзеш выяўляць. Можна шукаць кан'юнктурныя тэмы, каб атрымаць заходнія гранты, а можна займацца мастацтвам, нягледзячы ні на што.

— Наколькі падаецца, Селіханаў працуе найперш на ўзроўні эмоцый...

— Нічога падобнага, я вельмі рацыянальны мастак.

— Ці важна для вас, які арсенал выяўленчых сродкаў выкарыстоўваць?

— Пабачце, але гэта банальнае пытанне, і для мяне яно не з'яўляецца фундаментальным. Той выклік, які робіць мастак, тая задача, якую ён выбірае, абумоўлівае і выяўленчыя сродкі. Камусьці дастаткова і карціны ці скульптуры. Мне — не. Я не "бранзавік-зацейнік".

— Яшчэ адно банальнае пытанне. Адкуль грошы на такі маштабны праект як сёлетні музейны?

— Вядома ж, з уласнай кішэні. Фондаў, якія б аказвалі падтрымку падобным ініцыятывам, на Беларусі, як вядома, няма — у адрозненне ад заходніх краінаў і ў адрозненне, дарэчы, ад савецкіх часоў. Працаваць са спонсарамі ў нас цяжка, тым больш, нярэдка яны дыктуюць свае ўмовы. Мне было прасцей зберагчы свой час і нервы ды заплаціць самому. Ну, не зрабіў сёе-тое на лецішчы, нічога страшнага.

У сустрэчы ўдзельнічалі Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, Барыс КРЭПАК, Алена ЛЯШКЕВІЧ

Камертон

Юбілейны XV Рэспубліканскі конкурс малядзых эстрадных выканаўцаў “Белазуўскі акорд”, што праішоў 29 — 30 кастрычніка ў Жодзіне, быў прымаркаваны да Дня аўтамабіліста. Але ўласна вузкая карпаратыўны мэта (як гэта, дарчыч, бывае з некаторымі мерапрыемствамі нават міжнароднага кшталту, што праводзіцца ў Беларусі) не былі ўласцівыя гэтаму спаборніцтву ніколі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Правадзенне сёлётнага конкурсу стала прыкладам зладжанага супрацоўніцтва Беларускага аўтамабільнага завода з Мінскім аблвыканкамам, Жодзінскім гарвыканкам, Мінскім абласным цэнтрам народнай творчасці, Федэрацыяй прафсаюзаў краіны, Прэзідэнцкім акарастам Беларусі, радыёстанцыяй “Мінская хваля”. Але асноўная арганізацыйная нагрузка, як заўжды, прыпадала на Палац культуры БелАЗа на чале з дырэктарам Генадзем Смольскім, які адначасова выступіў і дырэктарам конкурсу.

За 15 гадоў “Белазуўскі акорд” сабраў 880 выканаўцаў з 88 населеных пунктаў нашай краіны і бліжняга замежжа, бо некалькі гадоў праводзіўся як адкрыты, прыцягваючы таксама расіяны і ўкраінцаў. Але ўмовы для ўсіх заставаліся аднолькавымі: адна з песень павінна быць на беларускай мове. Пра вялікую папулярнасць гэтага конкурсу (пры наяўнасці ў краіне іншых з падобнымі ўмовамі) сведчыць колькасць падзенных заявак: сёлета іх было 65. Аргкамітэт пакінуў 16, прычым перавага аддавалася не толькі добрым галасам, але і цікавым песням.

Паводле рэпертуару ўдзельніцаў сёлётнага спаборніцтва, безумоўна, выйшла на першае месца, прычым у параўнанні як з ранейшымі “... Акордамі”, так і з іншымі беларускапесеннымі праектамі, уключаючы спелыя тэлешоу: творы былі вельмі разнастайнымі, рознастылёвымі (асабліва адзначу аўтарскую песню “Вешняя” Андрэя Мітрошкіна з Наваполацка). Больш чым калі было і вакальных ансамбляў — праўда, рознай якасці. Што жа да агульнага вакальна-артысцкага ўзроўню, дык цяперашні конкурс, да здзіўлення саміх арганізатараў, якія абіралі ўдзельніцаў па даспаных аўдыязяпісах,

ад сінгла, асабліва ад песні, якая дала яму назву. Кавер пераканаў менш, але ў тым, хутчэй, віна не спявачкі, а выдатнай першакорніцы, пасля якой усе яе магчымыя варыяцыі ў выкананні іншых артыстаў будуць праіграваць арыгіналу, я так думаю. Не хапіла мне часотыці.

В. Патрыцыя Свіціна, што хаваецца за праектам “Гарэза”, нягледзячы на ​​свой 15-гадовы век, выканаўца ўжо дасведчаная (каму трэба, яе ведаюць і індывідуальна і, напрыклад, у складзе гурта “Радда”). І вось яшчэ адна яе сольная з’ява — у двух трэках: першы — загалюная кампазіцыя, напалоў аўтарская,

А. Нешта ў гэтай дзючыне ёсць такое, што прымушае мяне верыць у яе цікавую і доўгу музыкальную гісторыю. Добрае ўражанне засталася

не пераўзышоў леташні. І гэта можа сведчыць пра больш высокую ўзровень саміх заяваў і асабліва здвыжэння, дзе гукарэжысёры прыклілі максімум намаганняў для дасягнення найлепшых вынікаў.

Конкурс не ў першы раз, але з асаблівай відарочнасцю выявіў праблему так званых “спевакоў адной песні”. Гэта з’ява ў чымсьці перагукаецца і з выкананнем акадэмічнай музыкі: добра падрыхтаваўшы з выкладчыкам пэўны рэпертуар, музыкант пачынае ездзіць з ім з конкурсу на конкурс. Перамагае. Але часам аказваецца няздольным выконваць на такім жа ўзроўні іншыя творы: для гэтага зноў будзе патрабавацца выспі-

ўсе былі гатовы да самастойнай творчасці. Таму сёлета ён адначасна толькі Таццяна Валыхановіч, уручыўшы ёй дыплом “За лепшае выкананне аркестрам”. Заўважлілі спявачку і журы і слухачы: акрамя Першай прэміі яна атрымала прыз “Мінскай хвалі”, набраўшы 1200 галасоў пры інтэрнэт-галасаванні (дзе, дарчыч, з аднаго гаджата прымаўся ўсяго адзін голас). Дададзім, што летась яна стала ўладальніцай Гран-пры конкурсу Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і пазіў ў Маладзечне, але ў Жодзіна прыхаляла з чарговай прэм’ерай — і гэта вельмі паказальна. А тое, з якой апантанасцю падтрымлівалі яе на заключным гала-кан-

больш рыхтуючы цудоўных эстрадных артыстаў і ствараючы ім эксклюзіўны рэпертуар. Невыпадкова яе творчасць у чарговы раз была адзначана ў Жодзіне спецыяльным прызам “За стварэнне высокапрафесійных конкурсных песень”.

Увогуле, цяперашнія і былыя вучні сталічнага каледжа мастацтваў занялі ледзь не ўвесь конкурсны п’едэстал. Аляксей Грыневіч (другая прэмія) аказаўся былым сакурснікам Аляксандра Саванца — пераможцы леташняга “Белазуўскага акорда” і сёлётнага Нацыянальнага конкурсу ў Маладзечне. Пры гэтым жодзінскае журы (узначаліваў яго народны артыст Беларусі, першы намеснік старшыні Беларускага саюза кампазітараў Эдуард Зарыцкі, а сярод чальцоў былі такія званыя артысты, як Алег Хаменка, Аляксандра Кірсанова) працавала “без падказак”: вядучыя не пералічвалі ранейшыя ўзнагароды ўдзельніцаў, не абмяшчалі іх выкладчыкаў — называлі толькі імёны канкурсантаў і месца іх “прапіскі”. Ці ж не наступе час прызнаць Мінскі каледж мастацтваў адной з галоўных кузняў эстрадных кадраў і больш плённа пераймаць там вопыт?

Дый на “Белазуўскім акордзе” абмен думкамі быў бы больш карысным, каб сустрэча з членамі журы і мастацкім кіраўніцтвам планавалася не следам за конкурснымі выступленнямі, а пасля ўручэння ўзнагарод і фотасесіі. У дырыжора і многіх іншых засталася шмат нявыказаных парадак, якія маглі б быць слушнымі не столькі ўласна для канкурсантаў, колькі для іх выкладчыкаў. Падобныя зацікаўленыя абмеркаванні даўно прыняты на тэатральных прагядах — чаму б не перанесці гэту практыку і ў музыку?

Карысць маглі б прынесці і сацыялагічныя агляды ўсіх 15-ці “Белазуўскіх акордаў”. Тут не прынята ўводзіць “геаграфічныя квоты” на колькасць удзельніцаў і пераможцаў ад кожнага з рэгіёнаў, таму лёгка вызначыць тых, каму, магчыма, патрэбна метадычнае дапамога, і тых, хто мог бы яе аказаць. А яшчэ большай карысцю для ўсёй нацыянальнай культуры (і адначасова асаляод для гледачоў усёй краіны) маглі б стаць тэлевізійныя трансляцыі конкурсу. Краіна павінна ведаць і адораных маладзых спевакоў, і новыя беларускія песні, якія, паўтараючы, пучаць у суправаджэнні Прэзідэнцкага аркестра Беларусі. Гэты скары не адназдзённы!

К

павольная і шырокая; другі — “Кола грукатала”, дэзскавер на хіт гурта “Палаці”, версія асабліва падкрэслена выдатнай вакальнай даныя дзючыны. У агульным і цэлым, які любіць выказвацца Рыгор Лепс, цікава і шматспадзеўна. Будзем глядзець далей і сачыць.

Гурт “Ride Too Slow”, альбом “Наш дзень”

А. Спажыўца дадзены рэліз, вядома, знойдзе, але асабіста я гэты альбом больш слухаць не буду, не маё. Энергетыкі ў ім амаль няма, а для мяне гэта важна ў музыцы. Тут жа — пры нядрэнным вакале,

нармальным інструменталістах — усё неяк занадта главурненька. І нічога з трэкаў не запамінаецца. Але клёва, што хлопцы справай займаюцца, мабыць, любімай. Хошца верыць, што ўсё ў іх наперадзе.

В. З лідарам гэтага гурта мы некаторы час служылі ў адной музыкальнай газеце. Чалавекем ён быў — выдатным. Журналістам — цудоўным. І быў яшчэ ўдзельнікам калектыву “The Cranks”, які выконваў індзі на англійскай мове. Тагачасная чарговая брытанская хваля наогул з’яўлялася яго любою, я ж да яе ставіўся досыць абьявава, лічыч, напрыклад, ансамбль “Oasis”

Раскадроўка

“Гэтым летам Луіза ўпершыню даведалася пра радасці кемпінгу на беразе мора разам са сваімі бацькамі. З татам яна збірае скарыбы, ляжыць сірэна. Бацька распавядае ёй гісторыю пра марскую істоту, якая не можа стаць і не знаходзіць месца ў сваім грамадстве. Вакацыі цягнуцца больш чым звычайна, і Луіза высвятляе, што гісторыя сірэны можа быць гісторыяй яе бацькі”. Бельгійская стужка “Вялікія канікулы” Караліны Нуквэс-Боурчак, якая стала адной з пераможцаў сёлётнага фестывалю “Анімаёўка” (“Лепшы фільм для дзяцей”), выглядае незвычайна. У яе цэнтры дзіця, але яго свет не такі закрыты і асаблівы, як звычайна рэпрэзентуецца ў мультыплікацыі для маленькіх. Менавіта так і выглядае сённяшняе анімацыйнае кіно, якое даўно не стаіць у аднаго сацыяльных праблем. І гэты тэзіс з новай сілай уасобіла сёлётнага праграма Магілёўскага міжнароднага фестывалю “Анімаёўка-2016”.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Галоўнымі пераможцамі фестывалю сталі: стужка “Марк Шагал. Пачатак” беларускага рэжысёра Алены Пяткевіч (“Лепшае выяўленчае рашэнне”), “Непраходная Зона” калектыву аўтараў з Бельгіі (“Лепшы эксперыментальны фільм”), “Дэвіт” Дэвіда Янсана з Германіі і “Чхая” Дэбанджана Нандзі з Індыі (абодва адзначаны за “Лепшы дэбют”) ды расійскі фільм “Налімі Маліныч” Сцяпана Біркува з цыкла “Гара самацветы”, атрымаўшы Гран-пры “Анімаёўкі” і яе галоўны прыз “Хрустальны аповяк”. Журы на чале з заслужаным дзючым мастацтваў Расіі, прафесарам, мастаком-аніматарам і рэжысёрам Леанідам Носыравым давялося прыняць напростае рашэнне, прагледзеўшы 103 конкурсныя работы. Тым не менш выбар экспертнай рады на прыкладзе “Налімі Маліныча” сціпіўся ў бок класічнай анімацыі рускай традыцыі, для якой уласцівыя мастацкае школа выявы, нарматыўны аповед і літаратурная аснова (мультфільм зроблены

па матывах паморскіх казак Сцяпана Псахавы). Большасць прадстаўленых работ з Расіі вылучала менавіта школа, літаратурацэнтрынасць і скіраванасць на дзіцячага гледача. Аднак анімацыя сёння імкліва засвойвае новыя прасторы, і асабліва гэта было заўважна на прыкладзе заняўшага кіно (ўсяго на фестываль першапачаткова наступіла 381 заяўка, адкуль селекцыйная камісія адабрала 103), якое, можна сказаць, увабрала самыя разнастайныя прадстаўленні аб анімацыі. Менавіта на гэтых уяўленнях мне хочацца спыніцца як аднаму з сяброў той самай селекцыйнай рады (у складзе спыннага беларускага майстра Ірыны Кадзюковай і старшыні камісіі, рэжысёра студыі “Майстар-фільм”, прэзідэнта Адкрытага Усерасійскага майстар-клас фестывалю дзіцячага мультыплікацыйнага кіно “Жар-Птушка” Сяргея Сяргеева).

Хто і адкуль

Вялікі блок Францыі. Больш за трыццаць работ з Іспаніі. Каля дваццаці — з Германіі. Прадстаўніча “шаснаццатка” з Бельгіі. Вядома, вялізны блок расійскай анімацыі. Геаграфічнае прадстаўніцтва “Анімаёўкі”, якое ўбірае 45 краін, унутры праграмы размяркоўваецца на асобныя анімацыйныя школы. Сярод якіх ёсць і Беларусь, але галоўныя ігракі — гэта вышэйпералічаныя Расія, Іспанія, Францыя, Германія, Бельгія і Польшча. Апошняя хопіла і была заяўлена ў галоўным конкурсе з сямёркай стужак, тым не менш, заўжды падаецца моцным канкурэнтам, ад якога варта чакаць уплывовых прадак. Сёлета яе блок складалі збольша студэнцкія фільмы — і гэты прыклад можна цалкам перанесці на ўсю праграму: рэй сёння пачынае весці маладая анімацыя, якая ўключае ў сябе як фільмы студэнтаў спынных інстытуцый, так і аматараў з нідакуль. Тое, што адбываецца зараз у кіно, ахапіла і анімацыю — дагнутнасць адмысловых камп’ютарных праграм, сучасных тэхналогій дазволіла навічкам гучна ўварвацца ў свет прафесіяналаў, адначасова асважыўшы і засмеіўшы іх апошні. Нямаля фільмаў адразу адсякаліся ад удзелу ў конкурсе з непрафесійных папчыі. “Такое адчуванне, што аўтары перабыталі канкурсы і замест профільнага дзіцячага анімацыйнага кіно надалі работу ў асноўнае

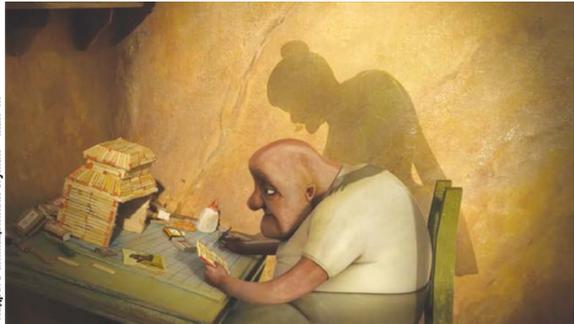
спаборніцтва”, — такія словы неаднаразова гучалі ў адрас той ці іншай стужкі ад старшыні камісіі Сяргея Сяргеева. “Увогуле, смела можна казаць пра перавагу студэнцкай анімацыі ў заяўках”, — назваў галоўны трэнд у бягучай праграме “Анімаёўкі” расійскі рэжысёр.

З чым і як

Пра што здымаюць маладыя? Ды пра самае рознае! Пачынаючы з пытання самаідэнтыфікацыі. Яны спрабуюць з дапамогай анімацыі выказацца на самыя разнастайныя тэмы, у тым ліку сацыяльныя і палітычныя. Гэта тычыцца, у першую чаргу, аўтараў з Заходняй і Цэнтральнай Еўропы, але нават Усход, асабліва мастакі Ірана, не бяцца ўзімаць у анімацыйным кіно непрыглядныя праблемы грамадства.

Да прыкладу, адзначаны журы фільм “Дэвіт” нямецкага аўтара Дэвіда Янсана — гэта гісторыя сучаснага Маўглі, хлопчыка, які патрапіў у лес да ваўкоў з-за гвалту ва ўласнай сям’і. Маці была вымушана сысці з дома з-за пабоў мужа і па дарозе згубіла дзіця. Гісторыя выканана ў кантраснай чорна-белай графічнай манеры, дзе рысунк выўляе прасторавыя пераўварэнні горада. Гэта кіно зусім не дзіцячае як па форме, так і па змесце. Саступае яму ў выразанасці, але не ў вострыні тэмы “Хрупка лялька таты” іранскага рэжысёра Алі Зарэ Ханатнові. І тут у полі ўвагі траўмы дзючынкі, якая сутыкнулася ў сваім жыцці з арыштам і пакараннем таты, усё, што яна можа — адпомсціць лянчы-ахоўніку, якую зрабіла ёй маці (камп’ютарная анімацыя).

“Дзікі агонь” французскага калектыву студэнтаў — і праблема самаідэнтыфікацыі жанчыны ў сучасным грамадстве. Галоўная героіня стужкі Ена працуе пажарнай. Як спалучыць асабістае жыццё і складаную прафесію — пытанне, якое хвалюе зараз многіх прадстаўніц таго самаго “слабага” полу. “Путаны” Цыпрылі Даната з Бельгіі — і даследаванне паўсдзённасці жанчын экс-працы, іх адчуванняў. Наступная работа бельгійскай студэнткі Джэсінта Фолан “Руж” — і графічная замалёўка на такую дэлікатную тэму як “крытычныя дні”. Анімацыя ў гэтых выпадках — гэта сродак спасціжэння свайго атачэння, адчуванняў, назіранняў, развагаў нахонт навальнага свету і пабудовы грамадства.

... “Дэвіт” ...
Карці з анімацыйных стужак “Чхая” ...

... “Налімі Маліныч” ...
... “Марк Шагал. Пачатак” ...

Постфактум анімацыі

Развагі з прагледу 381 стужкі асноўнай праграмы “Анімаёўкі”

Новыя жанры?

Пры гэтым анімацыя як інструмент актыўна вылучае новую форму распаведу — так званую дакументальную анімацыю, калі аўтар ад першай асобы сродкамі анімацыйнага мастацтва перадае гісторыю ўласнага досведу. Гэта можа быць, скажам, своеасабілы падарожны дзённік — “У Кітай” бразільца Марсэла Марэа, дзе першае наведванне Паднібеснай рэжысёр аформіў у дасціпны анімацыйны наратыў. Ці гісторыя ўласных паразаў і перамог: польскі аўтар Марчын Падолец у сваім “Плячотным гіганце” перадаў вопыт поўнага чалавека, які вырашыў прыняць удзел у конкурсе паэзіі. “Армянскія дакументы” Арнэлы Макія з Бельгіі — і расповед гандляра садавінай на рынку Ерывана... Свайго кшталту аўтабіяграфія, “расквечаная” мовай малюнка. Па сутнасці, гэта форма не толькі маладых аніматараў. Яе актыўна задзейнічаюць і больш сталыя аўтары, змешчваючы разнастайныя тэхнікі. У ліку падобных даэксперыментаў, якія захопліваюць сваім стыкам візуальныя прыёмы, можна назваць стужку

Крыстаса і Алекс Хэджуліс з Вялікабрытаніі “Гісторыя Сафі”, заснаваную на інтэр’ю з Сафі Морган, жанчынай, што пазбавілася ад сваёй нарказалежнасці. Гэта гісторыя спалучае рысунк, 2D- і 3D-анімацыю, ратаскоп, чарніны на паперы. І стужку ніяк нельга назваць выключна сацыяльнай. Таксама не выпадава журы фестывалю адзначыла сярод лепшых і карціну “Непраходная Зона” калектыву аўтараў з Бельгіі. Сродкамі лячэльнай анімацыі ў фільме “вядзешча хроніка” паўсядзённасці чалавека, які пасля зваўнаці рабана каля АЭС у японскай Фукусіме заставаўся ў чырвонай зоне. У аповед уключаны “сведчанні” пацярпелых, тых, хто яго бачыў (знаёмыя прыёмы дакументальнага кіно), вядома, выяўлены сродкамі анімацыі, і падобнае спалучэнне тэхнік, які і жанраў, сапраўды, пакідае моцнае ўражанне.

Гравое, анімацыйнае кіно няўмоўна рэйдуе ў бок дакумента і наадварот — і гэта, бадай, цікавая прыкмета сучаснага кінамастацтва.

Казкі ў “ажуры”?

Дзе ж “схавацца” анімацыя для дзяцей? Акурат расійская

анімацыя, якая адразу вылучаецца як захаваннем класічных тэхнік (рысунк, перакладка), так і прыхільнасцю да пераважна дзіцячых жанраў (казкі, апавяданні), стаіць на пазіцыях анімацыі як кіно пераважна для дзяцей — мультыплікацыі. Нават сярод студэнцкіх работ расійскіх рэжысёраў пераважалі казачныя гісторыі, праўда, самыя розных “паходжанняў”. “Ашуканцы” Юрыя Тамілава, да прыкладу, заснаваныя на афрыканскім фальклоры. “Бумеранг” Паўла Пагудзіна знаёміць з аўстралійскім казачным матэрыялам. А “Тая Чарапахы” калектыву аўтараў студыі “Пілот”, увогуле, спалучае тры кубінскія казкі ў адным фільме. Наважуся выказаць здагадку, што гэтая скіраванасць абумоўлена, уласна, і рынкам попыту: менавіта падобны прадукт сёння можа знайсці на расійскіх экранх — вялікі і маленькі — свайго спажыўца.

Паказальны прыклад тут — той жа цыкл казак “Гара самацветы”, які прадстаўляе пераможца фестывалю “Налімі Маліныч”. Серыя, фінансавая падтрыманая Міністэрствам культуры Расіі, мае сталыя эфіры

па вышочку, што так здымаць зараз модна. Іншы разумны чалавек, лідар гурта “Палац” Алег Хаменка, нежк мне сказаць: “Выдаткі на беларускі кліп павінны складаць не больш за 500 далараў, інакш ён не акупіцца”. І з ім пагаджуся. Увогуле, такія відэа я таксама рабіў. Дзюўным жа мне здаўся выбар песні: звычайна пад кліпы выбіраюць хіты, а дадзены кампазіцыю шлягерам я не назваў бы.

В. Тут кагадзе легендарная “Машына часу” прэзентавала сваёй новы кліп на песню “Аднойчы” аўтараства моднага расійскага кінашматстаночніка. Дык вось, па майм сціплым разуменні, такія відэа можна

трымаецца замоваў. Але ж у нашым кантэксце, што цікава, курс на беларускіх казкі і абрады выглядае не як крок назад, а, вядома, як рух наперад — да ўласнай культуры. Праўда, не ўсе аўтары адчуваюць да падобнага матэрыялу, як кажуць, мастацкую прагу, і часам вынік выглядае вельмі пасрэдна. Але тут адбываюцца і яшчэ могуць адбыцца прарывы.

Што да маладога пакалення, з гэтым відарочным праблемамі, якія не раз агучвалі беларускія аніматары. Заўважым Рустапа Сінкевіча і яго фільм “Якія сны сніць мядзведзь”, а таксама цалкам, навуучэння дзюцей, рамкі якой, тым не менш, дазволілі сфарміравацца моцнай анімацыйнай школе. Гэты напрамак сёння застаецца дамаўняючым на расійскім рынку не толькі ў сілу культурных пераваг, але і як ні ша, якая мае пэўную фінансавую падтрымку. Што да эксперыментаў, іх могуць сабе дазволіць сёння, на жаль, толькі выбраныя аўтары.

Што ж у нас?

Як у гэтым кантэксце выгледзіць беларускі? Супаставіўшы нават па колькасці 53 расійскія стужкі, і якія былі даспаны на конкурс, супраць 9 беларускіх — што можна сказаць? Беларуска анімацыя па-ранейшаму трымаецца на аўтарска тэлага пакалення (сярод якога

дадзейнічаны не ўсе), і

чыгунчанымі саставамі ляпчыц. Тое ж самае тычыцца роліка аршанскай “Пані Хіды”, каманды таксама ў чымсьці легендарнай для нашых краёў. Карцінка з нарээак дакументальных мілітарных кадраў адбываеце зместу трэка: роля асобы, абьяжаранай высікомі аб’яважымі, у жыцці адной чалавечай адзінкі ды грамадства ў цэлым. Калектыву добры, спрэчкі няма, кампазіцыя нядрэнная (зусім свежая ці ў мяне дэжаво, і я яе ўжо чуў?), якая, магчыма, прымусіць гасоцьці задумацца ды зрабіць вынісовы. Усё разам стыкуецца. Але нецікавы мне гэты канчатковы прадукт, яго прабачце.

К

... “Налімі Маліныч” ...

Аўдыя

Праект “Гарэза”, сінгл “Ідзі”

А. Нешта ў гэтай дзючыне ёсць такое, што прымушае мяне верыць у яе цікавую і доўгу музыкальную гісторыю. Добрае ўражанне засталася

Аўдыя & Відэа

Алег КЛИМАЙ, спецыяльны карэспандэнт “К”

Анатолий ВЕЧАР, тэлэрэжысёр, кліпмэйкер

А. Палікарэктнасць — так бы я пазначыў моўны складнік тэктаў гэтага альбома. І чуюць, што ў вакалістыці ў школе былі добрыя адзінкі па беларускай, настолькі выкананы ўсе яе нормы. Наогул жа, не хочацца мне кривдзіць мучыцкантаў гурта, проста так атрымліваецца. Сярдэнства рэліз пазіўнага смуру. Не напружвае, не перашкаджае, не раздражняе, усё абсалютна

узорска, м-да. Цёллі і сонечны рэліз, дзюкы за настрой. І асабліва за радок “лучи от снеча отражают мою тень”...

Гурт “NGe”, альбом “Мы”

А. Палікарэктнасць — так бы я пазначыў моўны складнік тэктаў гэтага альбома. І чуюць, што ў вакалістыці ў школе былі добрыя адзінкі па беларускай, настолькі выкананы ўсе яе нормы. Наогул жа, не хочацца мне кривдзіць мучыцкантаў гурта, проста так атрымліваецца. Сярдэнства рэліз пазіўнага смуру. Не напружвае, не перашкаджае, не раздражняе, усё абсалютна

роўна, тое, што трэба для музычнага фону ў аўтамабілі. Ніякага наватарства, на стыку жанраў, “вау!” выклікуецца не хочацца ні разу, аднак і блін не камяком. Але! У адну са сваіх праграм я гэты гурт запрасіў бы...

В. “Гэта энергічны татэц”, — кажа гарачая жанчына (мара пээта) герою Леаніда Кураўлёва ў фільме “Афрона”. “Гэта энергічны альбом”, — кажу я. Склалі яго дзюсяткак беларуска- і рускамоўных кампазіцыі. Вакал — жаночы, інструментал — “жывы” ды “нежывы”, ніша — хай будзе поп-альтэрнатыва, тэксты — рамантыка ды адчуванняе сябе ў сучасным свеце.

роўна, тое, што трэба для музычнага фону ў аўтамабілі. Ніякага наватарства, на стыку жанраў, “вау!” выклікуецца не хочацца ні разу, аднак і блін не камяком. Але! У адну са сваіх праграм я гэты гурт запрасіў бы...

В. “Гэта энергічны татэц”, — кажа гарачая жанчына (мара пээта) герою Леаніда Кураўлёва ў фільме “Афрона”. “Гэта энергічны альбом”, — кажу я. Склалі яго дзюсяткак беларуска- і рускамоўных кампазіцыі. Вакал — жаночы, інструментал — “жывы” ды “нежывы”, ніша — хай будзе поп-альтэрнатыва, тэксты — рамантыка ды адчуванняе сябе ў сучасным свеце.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Стаць духоўным мецэнатам!

Дык вось, у бібліятэках Быхаўшчыны працуюць сапраўдныя прафесіяналы. Прынамсі, у цэнтральнай раённай — дакладна. Доказам таму тое, што ўстанова летась стала лепшай у вобласці, у якасці прызга атрымала тэлевізар, сучасную мэблю. Мы паглядзелі і на першае, і на другое. Тэлевізар неабходны для дэманстрацыі буктрэйлераў, досыць прафесійных па змесце і мантажы. (З задавальненнем і нават нейкім хваляваннем прагледзелі ролік, прысвечаны твору Юрыя Бондарава "Батальёны просяць агню".) А кніжныя шафы такія мы ў райцэнтрах не бачылі. Пэўныя паліцы ў іх — шарнірныя і адсоўваюцца для гарызантальнага захавання часопісаў. Вельмі незвычайна і зручна.

З папаўненнем фондаў — гэтыя праблемы. Вырашаюць іх нейкім чынам два адмысловыя праекты: "Падары бібліятэцы кнігі" ды "Стань духоўным мецэнатам". Далучыліся да іх і мы. Перадлі Наталлі Корза некалькі кніг на духоўную тэматыку, якія прадбачліва прыхапілі з Мінска. Такія акцыі з поспехам дзейнічаюць у многіх бібліятэках рэспублікі. І людзі адгукваюцца. У Быхаўскай райбібліятэцы гэта бачна і па надзвычай багатых паліцах буккросінгу.

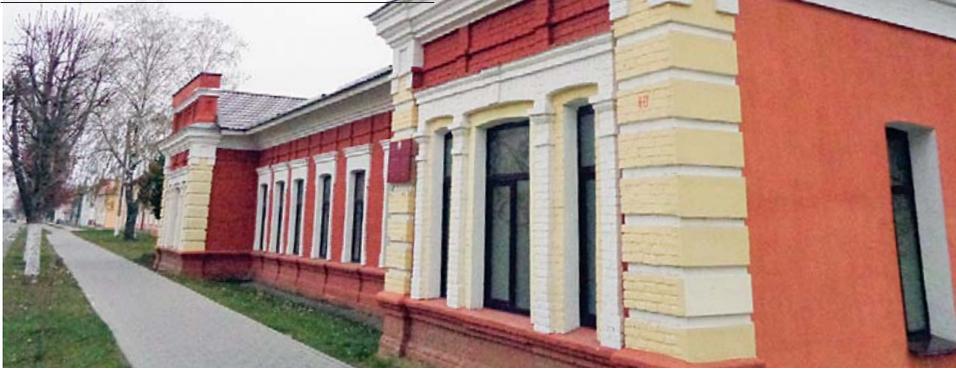
У чым яшчэ праяўляецца прафесіяналізм мясцовых бібліятэкараў? У асаблівым стаўленні да кадраў. Прафесійныя конкурсы тут — норма. Ёсць маладыя спецыялісты, не абдзеленыя жыллём. Ёсць, як мы казалі, цікавыя праекты. Пра ўсё гэта можна прачытаць на адпаведным сайце. А вось бібліёбуса ў сістэме ЦБС няма. Гэта, бадай, адзінае, што наша душа не ўспрыняла. "Сядзь на хвост" кінаперасоў-

Журналісцкі аўтатур газеты "Культура"

Газета "Культура" — для

Чаму ж асобныя з іх яе не выпісваюць, або "Прасунутая" шафа для кніг на Быхаўшчыне

цы ці аўтаклубу час ад часу можна. Але ці варта рабіць такое супрацоўніцтва завядзённай? Бібліятэкар — не горшы за клубніка і, як нам думаецца, у абслугоўванні маланаселеных вёсак мае права на гэтую творчую самастойнасць...

Дарэчы, вось яшчэ адно пытанне, якое патрабуе журналісцка-чытацкага абмеркавання. Ці можна абысціся адной падпіскай на "К", калі клуб і бібліятэка пад адным дахам? На Быхаўшчыне, да прыкладу, толькі тры асобныя бібліятэчныя ўстановы.

Астатнія дзеляць адзін будынак з клубамі. А ўсяго — тры дзясяткі бібліятэк.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Я — пра быхаўскі буккросінг. Шчыра скажу, такога выбару літаратуры на самыя розныя густы я яшчэ не бачыў. Дагэтуль буккросінгавы першыноўства, па маім перакананні, трымаў прываказальны гатэльчык у Жлобіне. Паколькі Канстанцін Антановіч

захпіў некалькі кніжак з дому, мы правялі абмен. Я ўзяў кніжку Васіля Гросмана "За правую справу" — першы том знакамітай дылогіі, бо ў мінскіх букіністыках змог прыдбаць толькі том другі "Жыццё і лёс". Дзякуй, Наталля Аляксандраўна! У наступны прыезд у Быхаў перадам бібліятэцы некалькі замежных дэтэктываў, якія

прывабным аднапавярховым дамкам XIX стагоддзя мужчынская гімназія ды дзіцячы прытулак. Новая ўстанова адразу стала надзвычай папулярнай у расіян. Прычын некалькі. Гэта і колішняя марская авіяцыйная дывізія, якая ў савецкі час базавалася ў Быхаве, і згадка пра Калчака. Але пра ўсё па чарзе.

Першай сустрэла ў музеі нас галоўны захавальнік фондаў Ірына Міхайлава.

Пры наяўнасці сродкаў можна было б і разнастайныя формы музейных заняткаў ва ўжо згаданай зале археалогіі. Сёння кошт урока складае ўсяго 15 капеек з чалавека. Відавочна, на гэтым шмат не заробіш. І тым не менш, больш за 10 гадоў музейныя заняткі былі асноўным відам дзейнасці ўстановы — музейшчыкі вандравалі са школы ў школу.

Яна ж у адсутнасць дырэктара стала і нашым гідам-інфарматарам. Па словах Ірыны Міхайлавай, музей, створаны яшчэ ў савецкі час, апошнія дзесяцігоддзі шукаў новыя формы ўвасаблення і месцаў размяшчэння. У 2002 годзе ўстанову перанеслі ў прасторны будынак на водшыбе, аднак, не разлічыўшы сілы, у 2013-м, калі Быхаў прыняў Дзень беларускага пісьменства, у чарговы раз змянілі адрас музейнай прапіскі. З гэтага часу і вялася падрыхтоўка да адкрыцця абноўленага ці не на 100 працэнтаў музея. Да слова, фінансаваліся практычна ўсе работы з абласнога бюджэту. Гэтакаса і канцэпцыю ўстановы стварылі ў Магілёве — у абласным краязнаўчым музеі.

Не скажам, што канцэптуальна музей вылучаецца з шэрагу іншых гісторыка-краязнаўчых па краіне. Ды і музейнага хай-тэку мы там не ўбачылі. У той жа час адзначым: усё зроблена дыктоўна, хоць і без недапрацовак не абышлося. Возьмем першую экспазіцыйную залу, дзе прадстаўлена прырода краю і археалогія. Не пачулі мы тут гукаў прыроды. Няма і асвячлення ў вітрынах. Што і казаць, без гэтага працаваць з аддачай складана. Але тое — не пралікі стваральнікаў, а хутчэй наступствы фінансавай нішчымыніцы.

Музей, якога доўга не было

Так, раённы гісторыка-краязнаўчы музей у Быхаве адкрыўся сёлета, 26 красавіка. Цэнтр горада займеў яшчэ адну культурную цікавостку. Калісьці былі ў гэтым

перастаў чытаць з юнацтва... Між тым, мой уласны конкурс на лепшы змест буккросінгавай акцыі працягваецца. Якая яшчэ бібліятэка жадае быць тут лепшай?

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Крэдыт для ўнука і грыбны квас

Хто першым з загадчыкаў аўтаклубаў вырашыў браць з сабой на маршрут не толькі пявунняў ды музыкантаў, але і спецыялістаў іншага профілю, каб патлумачылі, скажам, як кредыт браць для ўнука ці як страхуюку аформіць? Любоў Феакцістава сцвярджае, што першай была яна.

Яўген РАГІН

Яна кіруе аўтаклубам у Жыткавіцкім раёне з 2007 года. Перасоўная ўстанова за гэты час двойчы займала першыя месцы ў абласных конкурсах. А канкурувала, між іншым, і з такімі буйнымі раёнамі, як Жлобінскі ды Рэчыцкі. Пытаюся: "Дык чаму ж перамагла?" "Таму што да справы падыходзім сістэмна, — адказвае Любоў Раманаўна. — І такое канцэртна-сацыяльнае забеспячэнне прыносіць плён, бо план

па аказанні платных паслуг пастаянна перавыконваем". У "арсенале" аўтаклуба — узмацняльнік, ноўтбук, баян з гармонню, генератар, касцюмы (народныя і эстрадныя). Да слова, у Жыткавіцкім раёне нядаўна з'явіўся яшчэ адзін аўтаклуб, які абслугоўвае Тураўскую зону. Тут таксама ўзяты на ўзбраенне досвед Феакціставай. Апошняя яе дасягненне — выступленне ў Палацы чыгуначнікаў сталіцы. "Я такі чалавек, што свайго не ўпушчу", — смяецца Любоў Раманаўна. Залатыя словы, калі ўлічыць, што "сваё" тут цалкам супадае з "грамадскім"!

Па гэтым прыцыпе, зрэшты, працуе пераважная большасць нашых работнікаў культуры. Не з працы дахаты цягнуць, а нясуць у бібліятэкі і клубы ўласныя ноўтбукі, магнітафоны ды відэааплэры. Мы пра такую самаадданасць пісалі, пішам ды пісаць будзем.

Прыкладна пра такі падыход да будзённага клопату

ішла гаворка і на раённым бібліятэчным семінарах, што адбыўся ў Ганцавіцкім раёне. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Васіля Праскурава Таццяна Маляўка піша: "Абмяркоўвалася, якой быць сучаснай сельскай бібліятэцы. Супрацоўнікі Агарэвіцкай, Раздзялавіцкай, Любашаўскай устаноў казалі пра неабходнасць наладжвання рэкламы, дзейнасць аматарскіх аб'яднанняў, камплектаванне фондаў". Але не толькі тым абмежавалася сустрэча. Вось хто з вас каштаваў грыбны квас з пярлоўкай? А ўдзельнікі семінара такую магчымасць мелі. А нагодай стала прэзентацыя зборніка "Бабуліны рэцэпты: традыцыйная кухня Ганцавіччыны", выдадзенага аддзелам бібліятэчнага маркетынгу райбібліятэкі. Прэзентацыю ладзілі работнікі Кукаўскай, Люсінскай сельскіх бібліятэк і Малькавіцкай бібліятэкі-музея. У Хатыніцкай сель-

скай бібліятэцы і мясцовым СДК удзельнікі пазнаёмліліся з творчасцю чытачоў.

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны абвясчае конкурс "Лепшае тэматычнае ўпрыгожанне для музейнай Ёлкі". Прапануецца зрабіць такія ёлачныя цацкі, якія адлюстроўвалі б тэматыку музея. Маўляў, ёлка ўстановы павінна быць адметнай і сімвалічнай. Гатовыя работы ў любых відах і тэхніках дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва музей прымае да 16 снежня... А памочнік дырэктара музея Мікалай Шаўчэнка дадае, што днямі музей наведла афіцыйная дэлегацыя Эстоніі на чале з віцэ-канцлерам Міністэрства культуры Эстонскай рэспублікі Анне-Лі Рэймаа.

У Шчучынскім раённым цэнтры культуры і народнай творчасці кіраўніцтва раёна ў чарговы раз сустрэлася з маладымі спецыялістамі. "Такія мерапрыемствы, — паведамляе вядучы метадыст РЦК

Інтэрактыўны канцэрт падчас сустрэчы з маладымі спецыялістамі ў Шчучыне.

Удзельнікі семінара ў Ганцавіцкім раёне знаёмяцца з творчасцю чытачоў.

Экспанаты прэзентацыі ў Ваўкавыскім раённым дзіцячым бібліятэцы.

экспазіцыю прыязджаюць і расіяне, асабліва пасля разнастайных перадач, знятых у музеі расійскім тэлебачаннем.

Сярод прадметаў адначасна нестандартны: шакаладку ў фармаце кнігі, якую падаравала гораду кандытарская фабрыка “Спартак” на Дзень беларускага пісьменства, а таксама аўтограф Васіля Быкава ў кнізе запісаў, зроблены ў 1980-х.

Святлана Бубелева.

Клас цымбалаў: Алена Высачынская са сваімі выхаванцамі.

прафесіяналаў-3

Завітаюць ва ўстанову і былыя вайскоўцы, якія служылі ў 57-й Дывізіі марскоў авіяцыі. Для турыстаў па ваенным гарадку музей праводзіць экскурсіі. А побач з установай днямі адкрываюся мемарыял вайсковай славы, які сведчыць, што ў Беларусі не толькі ёсць уласны ваенна-марскі флот, але яму сёлета спаўняецца 320 гадоў. Прынамсі так напісана на мемарыяльнай дошцы, уладкаванай на валуне.

Словам, у музеі чакаюць натоўпы турыстаў, а таму натуральна, што ў працэсе афармлення знаходзяцца дакументы на продаж сувеніраў.

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

Як даведаўся ў музеі, у спадчыну ад Савецкага саюза ў Быхаве засталіся велічэзныя мураваныя бункеры, дзе яшчэ гадоў трыццаць таму захоўвалася ядзерная зброя. Сёння ад турыстаў (пераважна экстрэмальных) там няма адбою. Падмалася, а чаму б не музейфікаваць гэтыя бункеры і той жа ўстанове культуры не зарабляць грошы? Згадваецца, што на фартыфікацыйных збудаваннях, ператвораных у музейныя філіялы,

зарабляюць у шэрагу раёнаў краіны. Пры гэтым самі збудаванні захоўваюцца ў належнай чысціні — іх не сорамна паказаць замежным аматарам гісторыі. Што да быхаўскага бункера — думаецца, калі бюджэту не пад сілу такая музейфікацыя, варта запрасіць прыватніка. І справа зрушыцца.

Мокрае гарыць творчасцю

У пошуку сельскіх цікавостак спачатку хацелі наведаць Глухскі СДК і бібліятэку, але абвэстка сведчыла, што ў пятніцу ва ўстановах санітарны дзень. Скіраваліся ў Холстава. Але там мы пабачылі пусты будынак, дзе апрача сельсавета зусім нядаўна месцілася і ўстанова культуры. Як мы высветлілі ў Быхаве, культурныя работнікі пераехалі ў вёску

Мокрае. Цяпер тут — даволі арыгінальная ўстанова з інтэр’ерамі, упрыгожанымі самымі рознымі каванымі выявамі. Зразумеў, тут працуюць ды вучацца (ёсць і ДШМ) прафесіяна-

Ірына Міхайлава.

Рэпетыцыю ў Мокрым вядзе акампаніатар Валентына Краўцова.

Мокрае: каваны вослік у інтэр’еры.

лы. Заскочылі сюды надвечоркам — і нечакана зашпелі рэпетыцыю. Вакол дырэктара СДК Святланы Бубелевай сабраліся ўдзельнікі ансамбля “Весьлухі”. Клубная ўстанова “К” выпісвае. І ўвогуле Святлана Анатольеўна — чалавек ініцыятыўны і ў Цэнтралізаванай клубнай сістэме

раёна (гаворка пра яе — у наступных нумарах нашай газеты) — чалавек далёка не апошні. Праўда, працуе на пасадзе крыху больш за два месяцы: раней адказвала за мастацкую частку. Цяпер — за немалы калектыў, куды, да слова, уваходзіць і кінамеханік. Рэдкасць для нашага часу. Вось толькі рэпертуар вызначае раён і чамусьці беларускі фільм на вялікім экране ў Мокрым — вялікая рэдкасць. Мастац-

кае кіно, вядома, прайграе ў параўнанні з касавымі прэм’ерамі, а вось дакументальнае, думаецца, было б актуальным. Іншая справа, што асноўная аўдыторыя вялікага экрана — дзеці, а іх шэраў карцінкай нават з глыбокім зместам не заманіш. Тым не менш, кожны дзень у СДК — сваё мерапрыемства, арыентаванае на розную аўдыторыю. Скажам, прыносіць хай сабе невялікі, а ўсё ж прыбытак бильярд. Чаму ў такім выпадку ад яго адмаўляцца?

Нават мясцовую бібліятэчку зашпелі за спевамі. Марына Мельнікава працуе ў Мокрым каля 10 гадоў, паспявае ўдзельнічаць і ў мастацкай самадзейнасці, у тым ліку ў ансамблі “Весьлухі”, з рэпетыцыі ў якім мы яе і “сарвалі”. Праца Марыне падабаецца, праўда, часам з’яўляюцца спакусы перабрацца ў Быхав.

Зацікавіла макранская бібліятэка незвычайным фарматам. Паколькі ў Холстава бібліятэку не закрылі, а з-за аварыйнага будынка перанеслі ў Мокрае, то тут адпаведна працуюць два чалавекі. У Холстава ж, дзе налічваецца больш за 200 жыхароў, застаюцца фонды: так званы бібліятэчны пункт. У цэлым жа перад намі паўстала сярэднястатыстычная сельская бібліятэка, дзе праводзяцца мерапрыемствы па папулярызацыі чытання, узняцці патрыятызму...

Традыцыйныя для многіх устаноў і выставы кніг-юбіляраў, працуе экалагічны клуб “Пралеска”, фармат якога прадугледжвае ўсяго пяць пасяджэнняў на год. Чамусьці згадалася сельская бібліятэка ў Ашмянскім раёне, дзе ці не кожны вясковец — актыўны чытач, а мясцовая моладзь разам з бібліятэкаркай-пенсіянеркай ладзіць рэальныя, цікавыя і карысныя праекты.

Апрача раённай дзіцячай школы мастацтваў і яе філіялаў маецца на Быхаўшчыне і самастойная Макранская ДШМ са сваімі 75 вучнямі.

Падрыхтоўка тут вядзецца на харэаграфічным, тэатральным, музычным, а таксама мастацкім аддзяленнях.

Трапілі якраз на рэпетыцыю юных цымбалістак. Іх настаўніца Алена Высачынская з усмешкай адзначае, што падапечныя неаднаразова прывозілі ўзнагароды з рэспубліканскіх конкурсаў і тым самым заслужылі новыя цымбалы. А вось іншыя інструменты тут у дэфіцыце. Тыя ж баяны, па прызнанні Алены Высачынскай, сорамна на конкурсах паказваць. Але гэта не азначае, што вучні кепска выступаюць. Наадварот, ёсць імкненне даказаць сваё майстэрства нават на старых інструментах. Ды і месца для выступленняў маецца сваё. У СДК ёсць філарманічная пляцоўка. Вучні і выкладчыкі ДШМ гэтым фактам надзвычай задаволеныя. Нядаўна тут прайшоў філарманічны струнны канцэрт з Магілёўскай філармоніі і ў скарбонку дома культуры ён прынёс 50 рублёў. Так, па капейчыне і складваецца агульны бюджэт установы, сферы, краіны. І самае галоўнае, што ў пагоні за рублём на Быхаўшчыне работнікі культуры не забываюць чалавека і стараюцца самаўдасканалівацца. І “К”, калі мы будзем разам, пастараецца ў гэтым дапамагчы!

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

У чым мы не дапрацоўваем на старонках “К”? Якім кірункам варта рушыць газеце? Мы чакем ад вас, шануюныя чытачы, адказы на гэтыя пытанні. Пажадана, каб вашы заўвагі мелі канструктыўны крытычны характар. Мы таксама жадаем расці ў прафесійным плане і больш эфектыўна адпавядаць вашым чытацкім патрабаванням... А ў наступных нумарах — працяг гаворкі пра культуру Быхаўшчыны.

K

Мерапрыемства з удзельнікамі клуба пенсіянераў у Ваўкавыску.

Сваё майстэрства дамаманструюць удзельнікі фестывалю-конкурсу па брэйк-дансе ў Лідзе.

Супрацоўнік краязнаўчага музея Алег Вараненка і загадчык адрэсаў ІРКСМ Асіповіцкага раённага Ірына Раманчук падчас пасадкі дубовай алеі ў вёсцы Дуброва.

Алена Барэль, — спрыяюць адаптацыі новых кадраў у працоўных калектывах і вучаць пераадоляваць цяжкасці”. Ад сябе дадам шчырае пажаданне, каб у маладых спецыялістаў нашай сферы было як мага менш бытавых цяжкасцяў!

Сёння **Беларускі музей народнай архітэктуры і побыту** ладзіць мастацкую рэканструкцыю абрадаў дзеі “Дзяды. Шанаванне продкаў”. Будуць адлюстраваны тыя традыцыі, якія захаваліся да сённяшніх дзён, а таксама — тыя, што ўжо амаль сканалі. Мерапрыемства грунтуецца на экспедыцыйных матэрыялах, здабытых на Палесці.

Супрацоўнікі **Ваўкавыскай** раённай дзіцячай бібліятэкі ажыццяўляюць праект “Наша спадчына”. Прайшлі ўжо вечарыны ўшанавання Івана Мележа, Змітрака Бядулі, Васіля Віткі, Кандрата Крапівы, Івана Шамякіна, Ніла Гілевіча, Генадзя Бураўкіна... Распрацаваны мультымедычныя прэзентацыі ды буктэрэйлеры пра Беларусь і яе мастакоў — Марка Шагала, Міхаіла Савіцкага, Аляксандра Ісачова, Руслана Вашкевіча... Выдаюцца і адпаведныя буклеты.

І яшчэ адна навіна з Ваўкавыска — з **Ваўкавыскай** гарадской дзіцячай бібліятэкі. Загадчык установы Жанна Бахлажэц паведамляе пра сталья стасункі з прышкольным лагерам сярэдняй школы № 4. Вучні былі запрошаны на відэавіктарыну, у чарговы раз сумясцілі адпачынак падчас вакацыў з чытаннем лепшых узораў дзіцячай літаратуры. А ў Ваўкавыскай раённай бібліятэцы, паведамляе бібліятэкар аддзела абслугоўвання і інфармацыі Святлана Станкевіч, наладзілі чарговае мерапрыемства з удзельнікамі клуба пенсіянераў.

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі **Воранаўскага** райвыканкама Алена Ястрэмская паведамляе, што 18 лістапада ў раённым цэнтры пройдзе абласны фестываль-кірмаш працаўнікоў сяла “Дажынкi-2016”. У культурнай праграме будзе задзейнічана каля 500 самадзейных артыстаў. Да падзеі прымеркавана адкрыццё гарадскога парку, які цалкам рэканструаваны і аздоблены драўлянымі скульптурамі. У іх вырабе прынялі ўдзел майстры з усіх раёнаў

Гродзеншчыны. А 19 лістапада адбудуцца ўрачыстасці з нагоды 480-годдзя **Воранава.**

Пры падтрымцы **Беларускага саюза мастакоў і Беларускага фонду культуры** ладзіцца штогадовая дабрачынная акцыя “Малюнак да сэрца”. Галоўная ідэя праекта — падтрымка пацыентаў бальніц, стварэнне іх добрага настрою. Малюнкамі будуць упрыгожаны бальнічныя сцены. Гэтыя творы арганізатары будуць прымаць ад усіх ахвотных да 25 снежня.

Галіна Гашчук паведамляе, што **Столінская** раённая кінасетка ладзіць выязныя кіналекторыі для прафілактыкі вытворчага траўматызму ў гаспадарках раёна.

Другі адкрыты рэгіянальны фестываль-конкурс па брэйк-дансе прайшоў у Палацы культуры **Ліды**. Пра гэта піша культурарганізатар установы Таццяна Юрша.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Мастаўскай** раённай бібліятэкі Вольга Коршун піша: **“Лунненская сельская бібліятэка наладзіла літаратурна-музычны вечар, прысвечаны 125-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча”.**

K

Пра заробкі ў бібліятэчнай сферы, найноўшыя тэхналогіі, сайты і цыдары, пра тое, як зацікаўліваць маладых спецыялістаў ды многае іншае “К” пагутарыла з дырэктарам Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк Мінска Таццянай ШВЕД.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

— **Статыстыка: за верасень 2016 года сярэдняя налічаная заработная плата ў бібліятэчнай, музейнай ды архіўнай дзейнасці склала па краіне 421 рубель і застаецца адной з самых нізкіх сярод усіх сфер гаспадарання ў Беларусі. Ці не назіраецца ў сістэме дзіцячых бібліятэк Мінска браку кваліфікаваных кадраў праз нізкую аплату?**

— Зразумела, не радуе, што ў бібліятэчнай справе, як і агулам у сферы культуры, заробкі сёння даволі нізкія. Але ж мы з’яўляемся бюджэтай арганізацыяй. Да таго ж, натуральна, не ўсе вымяраецца грашыма. Трэба любіць сваю працу, быць высакласным спецыялістам, умець працаваць з дзецьмі, а таксама з іхнімі бацькамі. І ўсе гэтыя якасці мы імкнемся ўлічваць, калі прыглядаемся да таго ці іншага кан-

гурткі камп’ютарнай пісьменнасці як для дзяцей, так і для іхніх бацькоў, бабуль-дзядуль...

— І гэты кірунак працы заўсёды запатрабаваны. З задавальненнем прымаем маладых спецыялістаў. Да слова, дзякуючы працы калектыву і асабліва нашай моладзі ў свой час наш сайт заняў II месца па выніках рэспубліканскага конкурсу сярод бібліятэчных сайтаў Беларусі. Зараз жа, натуральна, наш партал у сёціве патрабуе значнага абнаўлення.

— **Мне даводзілася завітваць на ваш сайт неаднаразова, і выкладзены на ім кантэнт выклікаў цікавасць. Што да абнаўлення парталу, дык, мабыць, на гэтую працу не стае грошай?**

— Сёння ідзе распрацоўка новага сайта, на што нам выдаткаваны з бюджэту сродкі. Акрамя таго, мы доволі шырока прадстаўлены ва ўсіх сацыяльных сетках, у блогу. Згадаю і тое, што неаднаразова ўдзельнічалі ў ўдзельнічам у онлайн-канферэнцыях з нашымі калегамі з расійскага Калінінграда, Белгарада, Самары і малдаўскага Кішынёва.

— **Як вядома, дзяржстанова павінны прадастаўляць інфармацыю пра сваю дзейнасць у інтэрнэце. І калі сайт ЦСДБ Мінска працуе, дык у асобных дзіцячых бібліятэк сталіцы іх няма...**

маленькага чытача да кнігі. З іншага боку, электронная кніга — таксама кніга, і я не супраць таго, каб нашы чытачы чыталі цікавую ім літаратуру з рыдараў і планшэтаў.

— **Але тут паўстае шмат праблем, у тым ліку звязаных з распаўсюджваннем такой кнігі. Бо капіраваць электронныя выданні — значыць парушаць аўтарскія правы...**

— Мяркую, варта прадугледзець такія ж спецыяльныя праграмы, якія даўно маюць распаўсюджанне ў Расіі. Там бібліятэка закупляе электронны варыянт кнігі, а чытач атрымлівае яе на пэўны тэрмін без магчымасці капіравання. Праз некаторы час кніга проста блакуецца. Сістэма адпрацаваная, надзейная і зручная. Варта было б прадумаць, як укараніць яе ў Беларусі. Але тут таксама ёсць цэлы шэраг “падводных” камянёў. І ў першую чаргу, варта парупіцца пра прадастаўленне ў Нацыянальную бібліятэку не толькі абавязковага папяровага, але і электроннага варыянта кнігі...

— **У адным артыкуле я памарыў пра тое, каб у будучыні замоўленыя кнігі чытачам дастаўляліся дронамі-бібліятэкарамі. А яшчэ няблага было б развіваць паслугі для віртуальных наведвальнікаў. Напрыклад, замо-**

Крокавая даступнасць з... “валідатарамі”

Таццяна Швед. / Фота Аліны САЎЧАНКА

Пра жыллё для бібліятэкараў, попыт на дзіцячае, а яшчэ пра тое, чаму лепшы чытач — не віртуальны

дыдата на пасаду бібліятэкара ў адну з устаноў сістэмы. Дзякуючы прэміяльнаму фонду, а таксама таму, што маем магчымасць паспрыяць нашым супрацоўнікам у вырашэнні жыллёвага пытання, недахопу кадраў у нас сёння няма.

— **А як канкрэтна вырашаецца пытанне з жыллём? Прадастаўляецца пакой у інтэрнаце?**

— У нас сфарміравана чарга з тых, хто мае патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў. Для гэтых людзей, па іх жаданні і ў адпаведнасці з заканадаўствам, мы пры садзейнічанні Міністэрства культуры Беларусі прадастаўляем арэнднае жыллё, якое замацоўваецца за спецыялістам на час працы ў ЦСДБ. Гэта праграма запрацавала ў нас з 2014 года, мы змаглі засяліць такім чынам некалькіх супрацоўнікаў, сярод якіх і зарэгістраваныя ў Мінскай вобласці, бо, як вядома, месца рэгістрацыі сёння не з’яўляецца аргументам пры прыёме на працу.

— **Не баіцеся, што пад такую “жыллёвую” праграму, да вас з’едуцца бібліятэкары з розных абласцей краіны?**

— А мы звычайна прыглядаемся да той або іншай кандыдатуры, тэлефануем на папярэдняе месца працы, каб даведацца пра прафесійныя і чалавечыя якасці чалавека, нават цікавімся ва Універсітэце культуры і мастацтваў, як вучыўся іх копішні студэнт... І, канечне, самы правяраны шлях — убачыць кандыдата ў працы. Для гэтага, напрыклад, бяром студэнтаў на практыку ці нават на палову, чвэрць стаўкі, калі яны яшчэ вучацца ў ВНУ. А праз пэўны час самі вырашаем, патрэбен нам пэўны чалавек ці не...

— **Раней у вас маладыя спецыялісты ладзілі ў бібліятэках**

— Спадзяемся, што нам дапаможа ў гэтым БДУКІМ. Скажам, чаму таму ці іншаму студэнту ўніверсітэта не прапанаваць у якасці курсавой ці нават дыпломнай працы ўзяць распрацоўку сайта дзіцячай бібліятэкі?

— **А што ўвогуле можа даць інфарматызацыя бібліятэчнай справы ў Мінску? Скажам, ці з’явіцца адзіны электронны чытацкі білет?**

— Нядаўна мы пабывалі на стажыроўцы ў Рызе, дык там не першы год працуе падобны білет ва ўсе муніцыпальныя бібліятэкі латвійскай сталіцы. Чытач можа ўзяць кнігі ў адной бібліятэцы, здаць іх у іншай, замовіць паслугу ў трэцяй, а прыйсці і пакарыстацца кніжнымі навінкамі ў чытальнай зале чацвёртай. Мяркую, падобная будучыня чакае і нас. Праўда, для гэтага трэба вырашыць цэлы шэраг арганізацыйных пытанняў, сярод якіх найважнейшай будзе праблема ўсталявання адпаведнага тэхнічнага начыння. Але калі ў нас ёсць валідатары ў аўтобусах і тралейбусах, якія прымаюць аплату адзінага праязнага, дык чаму не памарыць пра адзіны чытацкі білет?

— **Праблема інфарматызацыі — скарачэнне чытачоў папяровых выданняў. Праўда, на дзіцячыя кнігі тэндэнцыя, як адзначалася на рэспубліканскай канферэнцыі “Кніга=свет: сучасны стан і стратэгіі развіцця нацыянальнай прасторы чытання”, не распаўсюджваецца...**

— І я з высновамі спецыялістаў згодная. У дзіцячыя бібліятэкі ўсё гэтак жа ідуць чытачы, такім жа нязменным попытам карыстаюцца кнігі для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту, літаратура для больш дарослых чытачоў. Пажадана хіба, каб кніг на беларускай мове выдавалася больш. Таксама хацелася б, каб такія папяровыя кнігі мелі добрыя ілюстрацыі, бо дзякуючы якасным малюнкам адбываецца натуральнае падтрыманне

віў па інтэрнэце кнігу, табе яе за пэўную суму бібліятэкары даставілі дадому...

— Мяркую, што такая паслуга карысталася б попытам. І яшчэ раз згадаю тую ж Рыгу. Там мы спыталі ў калег: а што ў вас з віртуальнымі наведвальнікамі? А яны нам кажуць: для нас гэта — учарашні дзень. Бо ва ўсім свеце цяпер працуюць над тым, каб чытачы завіталі ў бібліятэкі не праз інтэрнэт, а праз уваходныя дзверы. Дзеля гэтага ў многіх краінах ствараюцца бібліятэкі крокавай даступнасці, у тым ліку аб’яднаныя ва ўстановы сямейнага чытання, дзе і для дарослага і для маленькага чытача знойдзецца, як з карысцю пабавіць час. Зразумела, бібліятэкарам трэба прысутнічаць у інтэрнэце, але асноўная іх праца, мяркую, з жывым, а не з віртуальным чытачом, тым больш, што колькасць жыхароў Мінска пастаянна расце. Таму варта адкрываць дзіцячыя бібліятэкі ва ўсіх новых мікраараёнах.

— **Мы шмат казалі пра найноўшыя тэхналогіі. Але ці змогуць айчыныя бібліятэкары адаптавацца да новай рэальнасці, дзе трэба і з камп’ютарам сябраваць, і ўмець знайсці неабходную інфармацыю, і запісаць кнігі для чытача, які прыйдзе ва ўстанову з адзіным электронным чытацкім білетам? У рэгіёнах з гэтым дакладна паўстануць пэўныя пытанні...**

— Тут няпэўнага ці дваістага адказу проста быць не можа: бібліятэкары да ўсяго змогуць прызвычаіцца, а атрыманая імі кваліфікацыя (хай сабе і з улікам перападрахтоўкі) дазволіць з лёгкасцю працаваць з найноўшым тэхнічным начыннем. Змаглі ж мы разабрацца ў смартфоннах і айпадах, рыдарах і планшэтах? Дык чаму з адзіным электронным білетам ці кнігай чакаць праблем? У бібліятэчную будучыню гляджу з аптымізмам.

РАСІЯ

Апошнім кастрычнікім тыднем даваўся ўзяць удзел у Школе маладых фалькларыстаў Расійскага інстытута гісторыі мастацтваў Акадэміі навук. Правёўшы ў Санкт-Пецярбургу амаль тыдзень, шчыра здзіўлялася вялікаму інтарэсу да Беларусі ў расійскіх навуковых колах. Ён з’явіўся яшчэ ў XIX стагоддзі і да сённяшняга дня не губляецца.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, Мінск — Санкт-Пецярбург — Мінск

Даваенныя матэрыялы

Пра класікаў беларускай этнаграфіі, што працавалі ў расійскіх навуковых установах, тут згадаць не буду, гэтыя факты досыць добра вядомыя: у Пецярбургу захоўваюцца набыткі Шэйна, Сержпутоўскага, Косткі... Ужо ў XX стагоддзі вывучалі беларускія тэрыторыі шматлікія пецярбургскія этнамузыкалагі. Частка з іх выпраўлялася на беларускае Палессе з фанографам і васковымі валікамі акурат з будынка згаданага Інстытута гісторыі мастацтваў — сапраўднага палаца ля Ісакіеўскага сабора, які належаў роду Зубавых, з пазалочанай ляпнінай, аграмаднымі люстэркамі і насценнымі роспісамі. У 1912 годзе граф Валянцін Зубаў заснаваў установу ва ўласным асабняку, а пасля рэвалюцыі 1917 года перадаў будынак дзяржаве.

Менавіта тут працавалі Яўген Гіпіус і Зінаіда Эвальд, настаўнікі беларускай даследчыцы Зінаіды Мажэйкі. Першыя, у сваю чаргу, вучыліся ў акадэміка Барыса Асаф’ева, чые вучні сталі заснавальнікамі нацыянальных этнамузыкалагічных школ па ўсім былым СССР. Беларускія аўдыязапісы Яўгена Гіпіуса і Зінаіды Эвальд захаваліся, алічбаваныя і знаходзяцца ў фанограмархіве Пушкінскага дома (Інстытут рускай літаратуры Расійскай акадэміі навук) у Санкт-Пецярбургу, куды былі перададзены з Інстытута гісторыі мастацтваў. Ёсць запісы 1930-х з вё-

ЛІТВА

Чарговы раз дзіўлюся неправінцыйнасці несталічнага літоўскага Каўнаса, вернасці простых рашэнняў. І, як заўсёды, напачаткова прывід дыялогу з Мінскам, з Беларуссю: а як у нас, ці ёсць сувязі, што можа быць карысным для нашай культурнай практыкі. Увесь час у думках ёсць гэтая пераклічка...

Прынты — надоўга

Пачну з неабавязковага і нечаканага. Адразу, у самым цэнтры горада, нас сустрэлі творы ўдзельнікаў леташняга фестывалю “КаўнасФота”: практыкі Міндаўгаса Кавалюскаса (Літва), Натана Дзвіра (Ізраіль), Даміяна Хробака (Польшча — Вялікабрытанія), Марка Дафі (Ірландыя). Гэта прынты, размешчаныя на агароджах уздоўж вуліцы Даўканта. Быццам бы і год прамінуў, ужо не так актуальныя тыя работы, але якасць сучасных носбітаў (плёнка для вонкавай рэкламы) такая, што ўсё захавалася ў поўным парадку. Пад дажджом, пад сонцам і снегам, але гэта — аўтарская фатаграфія, усё гэта падпісана. Гэта значыць доўгачасовым і маркіраваным апынуўся элемент публічнай прасторы. Не проста фарба на плоце, прабачце.

Кінастрыт-фатаграфія

Праходзім далей, і пазней яшчэ пару дзён вяртаемся да сапраўды класічнай літоўскай фатаграфіі: Рамуальдас Пажэрскіс, Рамуальдас Ракіўскас і Аляксандрас Маціяўскас. Усё гэта Каўнас, 1967 — 1976 гады. Аўтарская стрыт-фатаграфія тых гадоў адабрана сіметрычна кадрам з

сак Тонеж, Букча, Глушкавічы і Дзяржынск цяперашняга Лельчыцкага раёна, Верасніца Жыткавіцкага, Камаровічы, Заполле, Галубіца колішняга Петрыкаўскага, а таксама запісанае ў самім Петрыкаве і на параходзе на Прыпяці. Сярод запісаў Зінаіды Эвальд сустракаюцца яўрэйскія мелодыі. Гэты матэрыял сабраны ў супольных эспедыцыях акадэміі навук СССР і БССР. Акрамя таго, захаваліся аўдыяфіксацыі найгрышаў на беларускіх дудах, зробленыя Яўгенам Гіпіусам у Ленінградзе 15 кастрычніка 1931 года (мабыць, дудары прыязджалі на нейкі конкурс ці канцэрт): плясавыя і песенныя мелодыі, а таксама “песні з найгрышам”, дзе дудар Гаўрыла Спаўчык, якому на той момант было каля 90 гадоў, напявае ў перапынках між граннем.

З іншых набыткаў беларускай спадчыны Пушкінскі дом мае чатыры плясавыя найгрышы дуды 1931 года з вёскі Машэцка Слабада Прапойскага раёна (цяпер Слаўгарадскі). Іх запісала Соф’я Магід, якая працавала яшчэ ў Бярозаўцы, Іванішчаве і іншых вёсках Прапойскага раёна. У яе матэрыялах — календарныя і вясельныя песні, прыпеўкі. Захаваліся яе запісы яўрэйскай музыкі з Мазыра. Знайшліся песні з вёскі Данькава на Смаленшчыне, невядомага зборніка. Самы ранні здабытак з тэрыторыі Беларусі — рукапісныя матэрыялы даследчыка Зубава з “паўночнай часткі Магілёўскай губерні” (верагодна, Мсціслаўшчына). Пра яго нічога невядома, запісы датуюцца 1905 — 1907 годамі, утрымліваюць тэксты песень і натацыі вельмі высокага прафесійнага ўзроўню.

Мабыць, этнамузыкалагі ў пачатку XX стагоддзя, як і цяпер, бачылі ў Беларусі анклаў архаікі, ехалі сюды па матэрыял, які на іншых тэрыторыях ужо не запішаш. Што цікава, вёскі Лельчыцкага раёна, у якіх працавалі этнамузыкалагі 1930-х, дасюль захоўваюць жывую спеўную традыцыю. Гэта датычыцца не толькі песень, а і моўных асаблівасцей розных частак Беларусі. Напрыклад, Еўдакім Рамашаў пісаў, што ў Ма-

сучасных кінафільмаў (2015) Монікі Пажэрскітэ, Гедыміна Жылінскаса, Асты Марцінінітэ. У тых жа месцах, прыкладна з тымі ж сюжэтамі. Праект называецца “Каўнас. Свабода. Кіно” і таксама размешчаны ў цэнтры, проста на пешаходнай вуліцы Свабоды. У горадзе тымі днямі акурат распачынаецца кінафестываль, і арганізатары знайшлі пераканаўчы і відовішчны ход, каб паказаць сувязь з літоўскай культурнай традыцыяй. Няма нават сэнсу абмяркоўваць, якія інстытуцыі з якімі дамовіліся — хоць у нас такое супрацоўніцтва падаецца, часцяком каменем сутыкнення. Пледачу не цікавая рабочая інфраструктура, гараджанам важныя не аргпытанні, а акцэнты мастацтва ў гарадскім асяроддзі, якія яны атрымліваюць.

Вулічны аспект

На жаль, мы не убачылі выстаў фестывалю “КаўнасФота” — у гэтым годзе ён адбыўся месяцам раней. Але вось Вільнюская вуліца, галерэя Саюза фотамастакоў Літвы, Ратуша, плошча. Кульмінацыя ўсіх маршрутаў, месца, дзе праводзяцца гарадскія імпрэзы. Тут і ў будні дажджлівага кастрычніка шмат турыстаў, тут праводзяць час звычайныя гараджане. І што? На лайтбоксах тры практыкі: Хенрык Дункер (Фінляндыя), Сяргей Лібядзінскі (Украіна — Германія) і галерэі “Караван” (Вялікабрытанія). Усё разам называецца “Фланер: Новыя гарадскія гісторыі”. Гэта вынік двухтыднёвай рэзідэнцыі фатаграфіаў у Каўнасе, у красавіку — маі. Адкрыццё праекта ў публічнай прасторы, наколькі можна меркаваць па абмеркаванні ў сацсетках, было гарадскім святам:

гілеўскай губерні да XIX стагоддзя захаваліся дыялекты адозненні між колішнімі тэрыторыямі крывічоў, дрыгавічоў і радзімічаў. У Пушкінскім доме захоўваюцца запісы Аляксея Шахматава 1908 года з вёскі Вялікіх Барысаўскага раёна і з Радашковічаў, казкі і распевы. З аднаго боку, гэта вельмі цікава, улічваючы, што васковыя валікі эканомілі і пісалі туды пераважна песні. З іншага боку, калі ведаць біяграфію Аляксея Шахматава, то нядзіўна: займаўся гістарычным вывучэннем рускай мовы, старажытнарускага летапісання і літаратуры, заклаў асновы старажытнарускай тэксталогіі.

І гэта толькі міжваенныя запісы! Пазнейшага матэрыялу, сабранага ў нашай краіне, у Пушкінскім доме таксама дастаткова. Для Беларусі пецябургскія архіўныя матэрыялы вельмі каштоўныя. Гэта самыя старыя гуказапісы дудовага грана, што дазволілі рэканструктарам беларускай дуды ўзнавіць яе старажытны строй. Гэта зусім несучаснае інтанаванне ў песнях. Як распавядае супрацоўнік фанаграмархіва Юрый Марчанка (дарэчы, беларус па паходжанні), здараецца, што прыходзяць аматары спеваў, слухаюць старыя запісы, і не вераць, што тыя паходзяць з пэўнай мясцовасці — так адозніваецца старажытная гукападача. Але і якасць запісаў часам не дазваляе раслухаць гук добра: васковы валік псуецца ад кожнага выкарыстання, некаторыя з іх даследчыкі "праганялі" да алічбоўкі шмат разоў, здымаючы ноты. Кажуць, быццам бы асабліва гэтым "грашчым" Яўген Гіпіус, а вось Зінаіда Эвальд ставілася да валікаў больш ашчадна. Пэўны час нават панавала думка, што аўдыязапіс каштоўны толькі да моманту, пакуль з яго не "знятыя" ноты ці тэкст. У 1990-я даследчыкі эканомілі плёнкі, запісвалі на адны і тыя ж касеты некалькі разоў. Але ноты не перадаюць усіх асаблівасцей народнага спеву, а з тэксту не пачуеш інтанацыі апавядальніка. У якасці эксперымента на сваіх занятках даследчыца Ірына Мазюк часам ставіць арыгіналы пе-

Так выглядаюць васковыя валікі, на якія запісвалі беларускія народныя песні на пачатку XX стагоддзя.

Гурт парыхісткіх беларусаў "Жомерва" падчас канцэрта ў Расійскім інстытуце гісторыі мастацтваў. / Фота аўтара

Ад васковых валікаў да сучасных інвентароў

Што цікавіць даследчыкаў этна з суседняй краіны ў Беларусі?

сень, запісаныя ад бабуль, і запісы выканання тых жа песень прафесійнымі музыкантамі, якія распявалі з нот і не чулі арыгінальнага аўдыязапісу. І гэта, як кажуць у Адэсе, дзве вялікія розніцы.

У бліжэйшы час плануецца зрабіць спробу атрымаць копіі беларускіх матэрыялаў з фанаграмархіва Пушкінскага дома ў архіў беларускай Акадэміі навук.

Сучаснае этна

Беларусь дасюль прыцягвае расійскіх даследчыкаў. Склалася ўражанне, што найбольш да нас едуць этнамузыкалагі і даследуюць пераважна паўночную частку краіны. Цікавацца таксама абрадам ваджэння і пахавання стралы ў Веткаўскім раёне, на беларуска-ўкраінска-рускім памежжы.

Паўночная Беларусь — асноўная зона даследавання загадка сектара фальклору Расійскага

інстытута гісторыі мастацтваў Аляксандра Рамадзіна. Як ён адзначае ў аўтарэфераце сваёй дысертацыі, яна напісаная на палявым матэрыяле "Віцебскай вобласці Беларусі і памежных тэрыторый Пскоўскай, Смаленскай, Цвярской абласцей Расіі". Далей аўтар пазначае рэзюмэн як Паазер'е і падкрэслівае, што гэта тэрыторыя рассялення крывічоў. У 2004-м Аляксандр Рамадзін абараніў дысертацыю пра паўночна-беларускіх цымбалістаў, а ў 2009-м выдаў кнігу "Чалавек, што стварае. Музыка ў традыцыйнай культуры". У тым жа 2009-м пад яго рэдакцыяй Расійскі інстытут гісторыі мастацтваў выдаў "Паўночнабеларускі зборнік", дзе даследчыкі з Расіі, Беларусі і нават Аўстрыі (Ульрых Маргенштэрн) асвятлілі розныя аспекты беларускай музычнай культуры.

Аляксандр Рамадзін разам з Ларысай Іўлевай (заснавальніцай рускага этнаэтатразнаўства, ужо ня-

божыцай) былі першымі, хто агублікаваў навуковае апісанне масленічнага абрада "Пахаванне Дзед і Бабы" ў Гарадоцкім раёне, унесенага ў Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі. Ужо пасля іх абрад даследавалі беларускія навукоўцы, ён прыцягнуў увагу грамадства. Аляксандр Рамадзін выконвае беларускія найгрышы на дудзе, актыўна карыстаюцца беларускімі матэрыяламі яго сябры-музыканты. Сярод іх — Міхаіл Гаршкоў з Масквы, які, акрамя музыкі, займаецца кінатворчасцю і здымаў абрад пахавання стралы ў вёсцы Стаўбун Веткаўскага раёна.

Дакладчыкі падчас Школы малых фалькларыстаў часта праводзілі беларускія паралелі. Марына Альтшулер, старшы навуковы супрацоўнік Маскоўскай кансерваторыі, распавядаючы пра каляндарна-абрадавыя галашэнні, згадала пахаванне Дзед і Гарадоцкім раёне.

Галіна Лабкова, загадчык кафедры этнамузыкалогіі Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі, кажучы пра палявыя галашэнні ў Пскоўскай вобласці, адзначыла вялікую розніцу між поўднем і поўначчу рэгіёна. Адпаведна яе палявыя назіранняў, дасюль адчуваецца розніца традыцый па розныя бакі мяжы колішніх Пскоўскай і Магілёўскай губерняў. Цалкам беларускай традыцыі быў прысвечаны даклад супрацоўніцы Расійскага інстытута гісторыі мастацтваў Галіны Таўлай "Плачавыя і смежавыя формы ў абрадавай культуры беларусаў і іх суседзяў". Даследчыца мае беларускія карані і даследуе розныя часткі нашай краіны.

У Інвентары нематэрыяльнай культурнай спадчыны Расіі, змешчаным на партале Культур.РФ, падкрэсліваецца архаічнасць народных традыцый на руска-беларускім памежжы. Такія ж высновы робяць усе рускія даследчыкі традыцыйнай культуры. Маскоўскія славісты з сярэдзіны XX стагоддзя даследуюць беларускае Палессе і нават склалі Палескі этналінгвістычны атлас. Можна сказаць, што для даследчыкаў традыцыйнай культуры самых розных кірункаў (у першую чаргу этнамузыкалагаў і этналінгвістаў) Беларусь выступае ідэальным полем, цікавым захаванасцю архаікі.

лайтбоксы падсвятляюцца, удала размешчаны з пункту гледжання дызайну — увогуле, забаўка плюс момант спазнання роднага горада, а яшчэ проста добрая фатаграфія.

У Мінску бліжэй за ўсё да гэтай ідэі — ініцыятыва Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў з тэмай "Мастак і горад". За апошнія пяць гадоў на плошчы Якуба Коласа выстаўляліся Шагал і Малевіч, Мікалай Селяшчук і Валянцін Губараў, маладыя беларускія мастакі. Да гэтага часу там не было фатаграфіі, але гэта, думаю, пытанне часу. Безумоўна, адзін з самых паспяхоўных праектаў у публічнай прасторы: на плошчы Свабоды і ў Верхнім горадзе больш атрымліваецца музычная частка, хоць там якраз спрабуюць працаваць з фатаграфіяй. Праўда, турыстычнай або ілюстрацыйнай. (Дарэчы, нашы палік-выставы, наколькі я ведаю, спакойна пражываюць свае тры летнія месяцы. А вось фестывальную выставу Артура Марозаваса (Літва) пра Грузію "08.08.08", выстаўленую ў гарадскім парку, сарвалі (пасля аднавілі), аднак, у той дзеі відавочна быў палітычны складнік...

У маленькіх — прасцей

Наогул, трэба адзначыць, што "КаўнасФота" — нейкі бясконцы фэст: глядзіш адрасы і бачыш не вельмі адразу зразумелае — плошча, парк, вуліца, кафэ, тэатр, універсітэцкі корпус, царква, фунікулёр, дызайнерская крама, дзелавы цэнтр. Такая стратэгія ў горадзе з 300 тысячамі насельніцтва. Ёсць меркаванне, што ў невялікіх гарадах прасцей праводзіць буйныя падзеі — увесь горад становіцца святкам і лабарато-

Фотаграфічны праект "Каўнас. Свабода. Кіно".

Прад'яўлены як штодзённасць

Фатаграфічны Каўнас: адрознае і блізкае

рыяй. А як у нас? (Дадам: фестываль штогадовы, з партфолія-рэзю і конкурснай праграмай, дзе пераможца атрымлівае права выставы ў галерэі Саюза фотамастакоў налета. У 2012 годзе перамог Андрэй Лянкевіч, які ў 2013-м паказаў праект "Бывай, Радзіма". У 2015 годзе ў фіналісты трапіла Аляксандра Салдатава з "Зялёным каналам".)

І Булгак

... А мы шпацыруем далей. Нацыянальны музей Чурлёніса — планавана месца наведванняў: сюды

прынята вадзіць гасцей, яно прымае самыя знакавыя для Каўнаса і Літвы арт-праекты. Разам з галерэяй Жылінскаса пляцоўкі ўтвараюць арт-трохкутнік, па якім ходзіш, адчуваючы не перыферычны, не банальны Каўнас. А як інакш, калі на працягу двух месяцаў адзін за адным праходзяць фестывалі фатаграфіі, кіно, тэатра ды яшчэ кангрэс даследчыкаў Беларусі? Усё гэта дае нават невялікаму гораду такое адчуванне аб'ёму і паўнаты жыцця.

Дык вось, у галерэі Жылінскаса нас чакае заключны, самы ярка-

вы акорд — выстава Яна Булгак, да 140-годдзя з дня нараджэння. Назва яе перакладаецца як "Ян Булгак: фатаграфія ад усёй душы!" Але англійскае "heartily" я пераклала б як "сэрдэчна". Зрэшты, куратар выставы Аідас Кульбокас абапіраецца на прысвячэнне фатографа ў адным з альбомаў "Мае далёкія, невядомыя калегі і сябры — фатаграфія ад душы!" Шмат чаго ёсць у куратарскай тэксце: і пра працаздольнасць Булгак, яго актыўную працу ў Літве да і падчас Першай сусветнай вайны, пра багатую творчую спадчыну, эміграцыю ў 1945 годзе ў Польшчы, увядзенне тэрміна "фатаграфіка", каб адрозніваць мастацкую фатаграфію ад

рамеснай. Сярод месцаў, якія здымаў Булгак, названыя Крэва, Мір і Нявіж, толькі аднаго няма ў гэтым тэксце: таго факта, што нарадзіўся Булгак у мястэчку Асташына пад Наваградкам і ў маёнтка Перасека пад Мінскам вярнуўся — пасля вучобы ў Ягелонскім універсітэце. Вывучаў філасофію, праўда, не давучыўся, але з Перасекаў пасылаў лісты ў віленскія газеты. У 1935 годзе выдаў альбом фатаграфій Нарачы, куды прыязджаў з Вільні. Можна, гэта ўсё падрабязнасці, цікавыя толькі беларусам, але месца нараджэння — безумоўна, не падрабязнасць. Так, Віцебск Шагалам ганарыцца, а латвійскі Даўгаўпілс (былы беларускі Дзвінск) — Маркам Роткам. Тут нам сапраўды ёсць чаму павучыцца: стварэнню пантэона нацыянальных герояў.

Каб не ўпасці ў ідэалізацыю намяляванай "фатаграфічнай культуры ў горадзе", варта, напэўна, выказаць здагадку, што мае апісанне не вычэрпвае ўсю паўнату ўспрымання гараджан, намераў арганізатараў і нават адэкватнасці праектаў лепшым дасягненням, аўтарскім вяршыням. Ёсць у людзей і іншыя эмоцыі, іншыя ўяўленні пра тое, што павінна адбывацца ў публічных прасторах. Ёсць, у рэшце рэшт, простыя супадзенні падзей і імёнаў, з якіх няма сэнсу рабіць "доўгія" высновы. Але тым і добрая наяўная сітуацыя: усе акалічнасці сышліся для радавога гледача адначасова. І яны відавочна ўкладваюцца ў пэўную схему ўзаемаадноснаў горада і мастацтва, прычым не на прафанным, а на высокім узроўні, які прад'яўлены як штодзённасць.

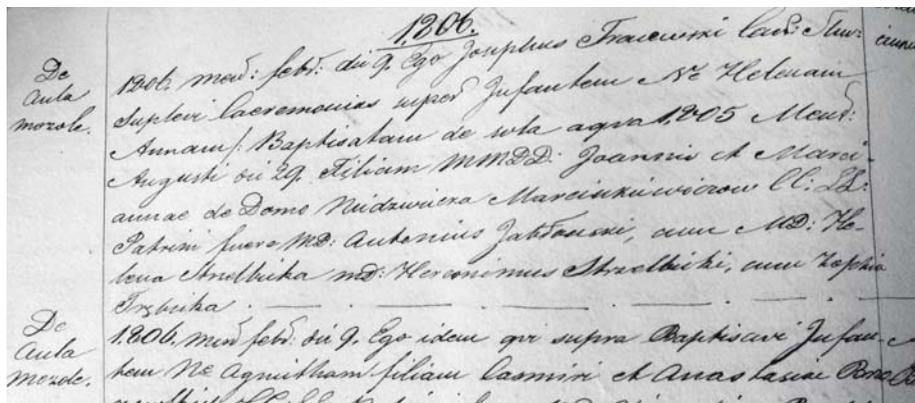
Любоў ГАЎРЫЛЮК, арт-журналіст

Друкуецца
у першыню!

Жыццё першага беларускага літаратара-прафесіянала Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча — адно з найбольш даследаваных і вядомых у айчынным літаратуразнаўстве. Аднак тычыцца гэта, у першую чаргу, пазнейшых гадоў яго жыцця. Што ж да нараджэння, дзяцінства і юнацтва Вінцэнта, і, асабліва, жыцця маці, бацькі і сяцёр, то ніякай яснасці тут не было, бо, па сутнасці, даследчыкам былі вядомыя ўсяго... чатыры дакументы, дзе яны згадваліся.

Чатыры дакументы

У першую чаргу гаворка пра запісы ў метрычных кнігах бабруйскага касцёла аб нараджэнні і хрышчэнні Вінцэнта Марцінкевіча (у сваім артыкуле я буду карыстацца гэтым варыянтам прозвішча — без "Дуніна", — бо ні ў адным з ранніх дакументаў прыдомак не згадваецца, а з'явіўся ён, здаецца, тады, калі Вінцэнт заняўся "доказамі" старажытнага паходжання роду). Так, запісаў некалькі, бо класік быў ахрышчаны ў дзень свайго нараджэння 23 студзеня 1808 года спачатку няпоўным хростам — вадой. Падобна, што нарадзіўся ён раней за час, нечакана, і быў вельмі слабым, што давала ўсім падставы спяшацца з та-

Запіс аб хрышчэнні Юліі-Ганны, дачкі Яна і Марцінкі (з нарэшчых) Марцінкевічаў. Нацыянальны дзяржаўны архіў Беларусі (гублікуецца ўпершыню).

Сямейныя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча

Лёсы сяцёр класіка літаратуры

емствам — няроўна гадзіна, немаўля магло адправіцца на той свет нехрышчонам (пасля хрышчэнне было дапоўнена яшчэ і алеем). Так што давялося хроснай мамай Вінцэнта стаць яго сястры — Юліі. Яна згадваецца толькі ў гэтым дакуменце і больш ніколі не трапляла ў поле зроку даследчыкаў.

Два іншыя дакументы знойдзены Язэпам Янушкевічам. Гэта шляхецкі спіс, складзены 19 жніўня 1816 года, дзе ні бацька Ян Марцінкевіч, ні Юлія ўжо не згадваюцца. Але затое ёсць звесткі пра іншую сястру беларускага класіка — Алёну (Хелену), якая была на два гады старэйшая за яго.

А другі — гэта такі ж спіс за 1820 год. Толькі дзякуючы яму даследчыкі даведаліся, што ў 1819 годзе малалетні Вінцэнт Марцінкевіч "адпраўлены маці з Панюшавіч у г. Санкт-Пецярбург пад апеку рымска-каталіцкіх цэркваў біскупа Сестранцэвіча і зараз там знаходзіцца". Станіслаў Богуш-Сестранцэвіч — адзін з самых уплывовых людзей Расійскай імперыі — насуперак звесткам, што трапілі ў біяграфіі, не быў кроўным сваяком ні бацьку, ні маці, ні самому Вінцэнту. Але гэта ўжо трохі іншая гісторыя, якая сведчыць хіба што пра адно: некаторыя біяграфічныя аксіёмы ў нашых

энцыклапедыях не з'яўляюцца праўдай і, дзякуючы новым дадзеным, будуць перапісаныя. Вялікая праверка чакае і звесткі, паддзеныя маладым Вінцэнтам у вывадовай справе Дуніных-Марцінкевічаў.

Пра далейшы лёс Алёны Марцінкевіч было вядома толькі па ўскосных крыніцах, хутчэй, нават па здагадках. У артыкуле "Радаводнае дрэва Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, або Працяг будзе" Язэп Янушкевіч піша аб Зофіі-Аліцы: "у Дуніна-Марцінкевіча была праўнучка Стэфанія Сасноўская... Дык вось яе бабку звалі Зофія — Зося... Стэфанія паведамляла, што яе бабуля нарадзілася каля 1841 года. Пагадзіцеся, супадзенне знамянальнае. Аднак,

як сведчыць далей Стэфанія Сасноўская, прабабка яе (верагодней за ўсё родная сястра В.Дуніна-Марцінкевіча, Гелена) была замужам за Язэпам Умінскім, Зофія — іх дачка. Што ж, чалавечай памяці трэба давяраць". Зараз мы зможам даказаць дакументальна, што памяць Стэфаніі Сасноўскай, сапраўды, была вартай даверу, а таксама на падставе дзясяткаў знойдзеных мною дакументаў скасаваць недахопы ранняй біяграфіі Вінцэнта і яго блізкіх. Але пра ўсё па парадку.

Хросная ў восем год?

Спачатку аб хроснай беларускага класіка — Юліі. На падставе яе ўдзелу ў сакрамэнце хросту Язэп Янушкевіч зрабіў здагадку: "Самы адметны штрых першага афіцыйнага дакумента, звязанага з прыйсцем на свет у маёнтку Панюшавічы Бабруйскага павета сына тамтэйшага арандатара — хроснай мамай навароджанага стала... старэйшая сястра Юльяна... Трэба думаць, розніца ў гадах мелася значная. Не магла ж дзевяцігадовая кума ўтрымаць перад алтаром пісклявае стварэнне, а тым больш быць абранай асобай, якой даручаецца духоўнае выхаванне будучага мужчыны? Брат і сястра, верагодна, даводзіліся роднымі толькі па бацьку. Гісторыя не данесла імя першай жонкі Яна Марцінкевіча. Вінцэнт, бясспрэчна, чуў яго з вуснаў сямейнікаў не

раз, хоць жанчына памерла на добрых паўтара дзесяцігоддзі перад ягоным нараджэннем".

Аднак тут, падаецца, інтуіцыя падвяла даследчыка і ў плане незахаваў імя першай жонкі Яна Марцінкевіча (мы абавязкова назавем і яе імя, і нават прозвішча ў дзявоцтве), і ў плане хроснай маці — Юлія была роднай сястрой Вінцэнта. Яна нарадзілася 24 красавіка 1799 года і была спачатку ахрышчана ва ўніяцкай царкве. Пасля, 22 чэрвеня 1800 года, хрышчэнне было дапоўнена паводле каталіцкага абраду. Такім чынам, падчас здзяйснення сакрамэнту хросту над Вінцэнтам ёй было ўсяго 8 гадоў! Безумоўна, падобны выбар хроснай маці можна абгрунтаваць толькі на версіі вельмі экстрэмальных умоў з'яўлення дзіцяці на гэты свет. Адсутнасць жа Юліі ў дваранскім спісе 1816 года тлумачыцца вельмі проста: яна выйшла замуж і з'ехала з Панюшавіч. Адбылося гэта раней за 5 красавіка 1815 года. Ва ўсялякім разе, менавіта ў гэты дзень яе муж шамбелян былога Двара польскага Юзэф Высоцкі склаў распіску ў атрыманні ім пасагу. І ў гэтай распісцы ён ужо называе Юлію сваёй жонкай. Выходзіць, што замуж яе выдалі яшчэ да 16-ці гадоў, што адбылося толькі 24 красавіка 1815 года...

**Зміцер ДРОЗД,
гісторык, архівіст**

Заканчэнне чытайце ў наступных нумарах.

Фатаграфічная калекцыя

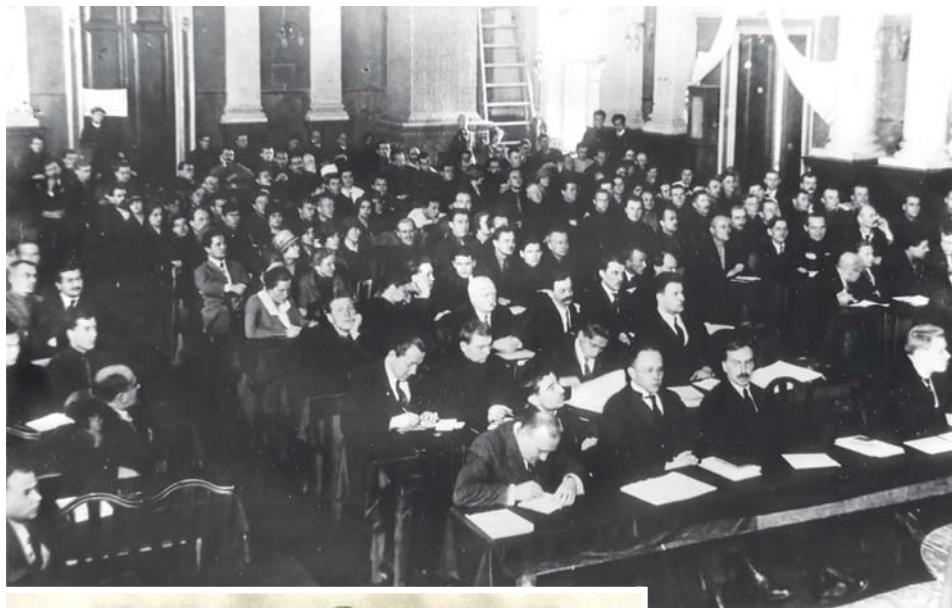
Яніс Райніс: Мінск-1926 у трох здымках

У Беларусі ніколі не забываліся на Яніса Райніса — паэта і перакладчыка, драматурга, філосафа і грамадскага дзеяча Латвіі. Ён нарадзіўся на прыбярэжжы Даўгавы, у тых мясцінах, дзе і ў вуснах яго маці не зжылася мова беларусаў і перадаваліся сыну Жаныню матывы нашай спеўнай творчасці.

Ён, міністр асветы Латвіі, быў запрошаны дэлегатам на Акадэмічную канферэнцыю па рэформе беларускага правапісу і азбукі ў Мінску 14 — 21 лістапада 1926 года. Гэта быў першы навуковы выхад Беларусі на міжнародную арэну, як зазначаў яе ўдзельнік Сцяпан Некрашэвіч. У тыя дні беларускія дзеячы навукі, літаратуры

Уладзіслаў Ігнатоўскі, той жа Некрашэвіч, Мікола Байкоў, Янка Купала, Якуб Колас, Міхайла Грамыка, Браніслаў Эпімах-Шыпіла, Пётр Бузук, Язэп Лёсік і іншыя сустракалі гасцей з розных краін. Сярод іх былі велічыні ў лінгвістыцы Павел Растаргуеў, Мікола Біржышка, Юзаф Галомбэк, Макс Фасмер... Разам з Райнісам выехалі з Рыгі да-

На здымках: Ян Райніс у мінскім фотаатэлье 19 лістапада 1926 года; Райніс (крайні справа) на пасяджэнні Акадэмічнай канферэнцыі; Райніс і Купала з "узвышэнцамі": рэпрадукцыя зыходнага і "адрэдагаванага" кадраў.

цэнт Латвійскага ўніверсітэта Блесэ, дырэктар Беларускай гімназіі ў Люцыне Уладзімір Пігулеўскі, рэдактар газеты "Голас Беларусі" Кастусь Езавітаў. У вагоне разам з імі аказаліся навуковец і выдавец з Коўна Вацлаў Ластоўскі. Райніс некалькі разоў выступаў на канферэнцыі.

У Юрмале (станцыя Марыя, вуліца Пліекшана, 5/7) я знайшоў у архівах дачы-музея Райніса і Аспазі некалькі кніг з дарчымі надпісамі беларускіх пісьменнікаў, фотаздымкі з тых спектакляў, на якіх яму давялося быць у Мінску. Зацікавіў мяне кадр, дзе Райніс сфатаграфаваны

разам з Янкам Купалам і пісьменнікамі — з сябрамі літаратурна-мастацкага згуртавання "Узвышша". На здымку сядзяць злева направа: Змітрок Бядуля, Яніс Райніс, Янка Купала, Кандрат Крапіва (намеснік старшыні згуртавання); стаяць: Язэп Пушча, Адам Бабарэка (сакратар), Уладзімір Дубоўка, Пятро Глебкі, Кузьма Чорны (старшыня "Узвышша"). І вось на адвароце гэтага здымка я прачытаў аўтограф Янкі Купалы, напісаны лацінкаю: "Вельмі паважанаму пэняру Латвіі Я.Райнісу шырапрыязны Янка Купала Менск 19/

XI — 26 г." Цікава, што "выпраўлены" варыянт кадры я знайшоў у архівах Літаратурнага музея Янкі Купалы. Справа ў тым, што ўжо ў 1926 годзе Крэмль выказаў незадавальненне прайшоўшай канферэнцыяй, а пазней яна была абвешчана з'ездам беларускіх нацыяналістаў і кон-

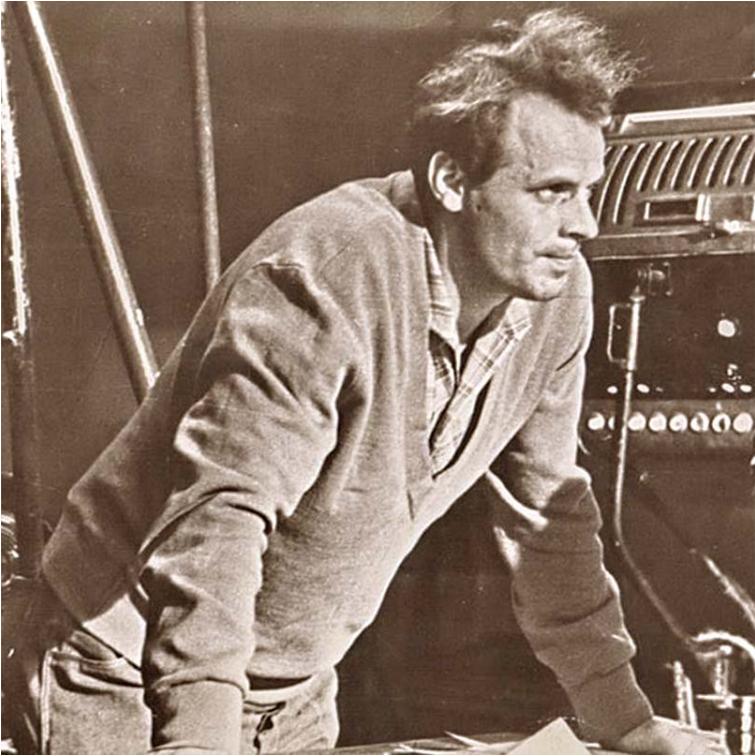
тррэвалюцыянераў. Многія ўдзельнікі гэтага "нацдэмаўскага генеральнага злёту" былі рэпрэсіраваныя. Не ўрававаліся і тры "узвышэнцы" са згаданага кадры: Дубоўка, Бабарэка, Пушча. Адсюль і "рэдакцыя" фота.

І яшчэ адзін здымак, цудоўны партрэт Яніса Райніса, быў зроблены ў той жа дзень. Дзе? У фотаатэлье "Трудколлектив", што размяшчалася на вуліцы Савецкай, 73.

...У 2002 годзе рыжскі беларус Вячка Целеш выдаў паштоўку "Янка Купала і Ян Райніс". На ёй за постацямі народных паэтаў відаць берагі Дзвіны-Даўгавы. Мне паштоўка нагадвае пра тое, што 21 лістапада 1926 года Райніс з Купалам быў у Віцебску на адкрыцці новага тэатра, які назваўся БДТ-2. Ён ведаў, што ў Віцебску жыла і пахавана яго мама Дарта, пра якую ён пісаў: "Па паданні продкі маці // з вольнае Літвы баяры" (пераклад Рыгора Барадуліна). Але толькі праз дзясяткі гадоў ад наведання Райнісам горада на Стара-Сямёнаўскіх могілках была аздоблена магіла яго маці. І, да прыкладу, 140-годдзе з дня нараджэння Яна Райніса мы адзначылі каля помніка Дарце Пліекшанэ з роду Грыкоўскіх.

Ну а пра Акадэмічную канферэнцыю варта пісаць, ацэньваючы тыя грандыёзныя зрухі, набыткі ў беларусізацыі дзяржавы. Але і гэтыя згадкі праўдзьяць высновы Райніса, выказаныя ім у Рызе пасля вяртання з падарожжа: "...беларусаў ахапіла цудоўная нацыянальная ўзнёсласць".

**Сяргей ПАНІЗЬНІК,
паэт, кавалер Ордэна Трэх
Зорак Латвійскай Рэспублікі**

Віктар Тураў — малады рэжысёр кінастудыі «Беларусьфільм» (з архіва Алены Туравай).

(Заканчэнне. Пачатак у №9N 44,45)
“К” завяршае аповед пра знакамітага кінарэжысёра, народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Віктара Турава.

Барыс КРЭПАК

...У Тэатр-студыю кінаакцёра яго прывезлі ў суправаджэнні медперсаналу. Пасадзілі ў прэзідыум, і ён стомлена, без усялякага захаплення, слухаў доўгія прамовы чыноўнікаў ды калег з пажаданнямі здароўя і новых творчых поспехаў. Хаця калі яго павіншавалі з медалём Францыска Скарыны, Тураў трошкі падбадзёрнуўся: усё ж першая (!) дзяржаўная ўзнагарода такога кшталту. Да гэтага, як ні дзіўна, ён не меў ні ордэнаў, ні медалёў... Дзяржпрэмія Беларусі яму была прысуджана пасмяротна.

...Калі вечар скончыўся, на выхадзе з залы Віктар Цімафеевіч пабачыў мяне ў праходзе між крэсламі, падышоў, асцярожна абняў і сказаў: “Зараз руш у рэстаран гасцініцы “Кастрычніцкая”. Аўтобу-

“Іншага лёсу я не жадаў...”

сы — унізе... Вып’ем па чарачцы...” У рэстаране Тураў сядзеў побач з маці Марыяй Ісаеўнай ды сваякамі і мужна трымаўся за сталом пад наглядом дактароў. Людзей было шмат — тых, з кім Тураў працаваў на здымачнай пляцоўцы і кінаэкспедыцыях, хто прымаў удзел у стварэнні яго фільмаў, і проста сяброў, не звязаных з кіно. Хіба мог я тады падумаць, што потым у гэтым жа рэстаране, у тым жа зале пройдзе памінікі і па іншых маіх сябрах, — па Мішу Пташuku і Валодзьку Мулявіну...

Праз тыдзень, вечарам 31 кастрычніка, я прыйшоў да Віктара ў бальнічную палату. Мяне ўжо тут ведалі і таму прапусцілі без цяганіны. Ля ложка моўчкі сядзела прыбітая горам, ужо ні на што не разлічваючы, Тамара Пятроўна, яго жонка. Віктар знаходзіўся ў непрытомным стане і на мой прыход ніяк не зреагаваў. Прабыўшы там нека-

торы час, я пакінуў палату. А бліжэй да поўначы Віктар Цімафеевіч сьнаў... Мне патэлефанавалі, і тады, памятаю, у мяне імгненна з’явілася адчуванне пустаты. Нібыта ў наш “культурны дом” знянацку патрапіў цяжкі снарад, і там, недалёка ад нас, — пустэча, дзірка, і толькі маўклівае падзенне сумнага восеньскага лісця... Праз колькі дзён я падрыхтаваў ліст у Парыж да Марыны Уладзі, якую, дарэчы, Тураў вельмі хацеў бачыць на сваім юбілейным вечары: усё ж яны былі добрымі сябрамі. Ліст я перадаў праз французскае пасольства, але адказу так і не дачакаўся. Відаць, у Марыны на той час былі іншыя клопаты...

Што я магу сказаць сёння, калі мы адзначаем 80-годдзе з дня нараджэння Віктара Турава і згадваем 20 гадоў з дня яго сыходу ў іншы свет? Адно: ён годна нёс цяжар і гонар беларускай інтэлігенцыі. Сагнуты пад тым грузам, пакутаваў ад незаслужаных крыўд, часова, здаралася, замаўкаў — і усё ж такі

надзея — на іхніх вучняў, на моладзь і на дзяржаву, канешне ж...

У сённяшні юбілей Віктара Цімафеевіча скажу, што найлепшыя карціны яго не састарэлі і глядзяцца прыстойна. Дай божа, каб ягоныя кінастужкі жылі яшчэ сто гадоў, пачынаючы з “Праз могілкі”, “Я родам з дзяцінства”, з кінатрылогіі “Палеская хроніка” і заканчваючы “Чорным буслам” і “Шляхцічам Завальнем...” І каб іх больш глядзела наша сучасная моладзь.

...А той дыялог з Туравым, які быў надрукаваны ў дзевяці нумарах “К” у 1996 годзе, дайшоў да Масквы, да гарадскога Камітэта па культуры і Дзяржаўнага культурнага цэнтра-музея Уладзіміра Высоцкага. Мяне адшукалі і папрасілі хутка пераслаць ім тэкст (на рускай мове) для зборніка “Мир Высоцкаго”, які тады рыхтаваўся да 60-годдзя Уладзіміра Сямёнавіча. Праз паўгады кніга, што адкрывалася маім матэрыялам пад назвай “Віктор Туров: “О дружбе с Высоцким я молчал

шестнадцать лет...”, выйшла ў свет і тут жа стала бібліяграфічнай рэдкасцю: усяго 500 асобнікаў на ўсю Расію! І тое — не на продаж. Але самае цікавае, што гэтую кнігу мне асабіста прывёз у Мінск Мікіта Уладзіміравіч Высоцкі — сын паэта, акцёра і барда. Ён таксама вельмі паважаў Турава. Два дні мы правялі разам за гаворкамі: у рэдакцыі газеты “Культура” і ў клубе імя Дзяржынскага, дзе Мікіта Высоцкі разам з Барысам Хмяльніцкім даваў канцэрт. І я, канешне ж, усе касеты з запісамі маіх гутарак з Віктарам Туравым падараваў Цэнтру-музею Высоцкага. Там яны знаходзяцца і па сёння...

Аднойчы Віктар Цімафеевіч сказаў, што за свае фільмы ён ніколі не саромеўся, нават за тыя, дзе былі пралікі і няўдачы, бо “...каб у нейкай з карцін я прапаведаваў зло, бруд, антыгуманнасць — такога не было...” Сапраўды так...

К

На сваім 60-годдзі. 1996 год. Апошні здымак Віктара Турава. / Фота Геннадзя Жынькова

■ Пра Віктара Турава — яго сябры і калегі

Уладзімір ВЫСОЦКІ, акцёр, паэт, спявак: “Віктар Тураў — мой блізкі сябра. Не трэба ніякіх гідаў і перакладчыкаў, калі вы жадаеце паглядзець Беларусь, — трэба, каб Віця паказаў. Лепшага суправаджальніка па гэтай краіне не знайсці. Ён так любіць сваю радзіму, што можа паказаць усё. Ніхто вам не раскажа пра Беларусь так, як ён, гэты цудоўны хлопец і цудоўны рэжысёр... Пасля фільма “Я родам з дзяцінства” я працягваў пісаць для фільмаў “Вайна пад стрэхамі”, “Сыны ідуць у бой”. Шмат песень мной напісана, і вельмі многім я ўдзячны студыі “Беларусьфільм” і асабліва Віцю Тураву, які рызыкнуў у часы, калі да аўтарскай песні стаўленне было пустое, уставіць мае рэчы ў свае карціны. Нават калі не працаваў у фільмах Віктара, я прыязджаў да яго ў час здымак на натуры...”

Генадзь ГАРБУК, народны артыст Беларусі, выканаўца ролі Чарнушкі ў фільме “Людзі на балоце”: “Не магу сказаць, што з Туравым мы былі блізкімі сябрамі, хоць я ведаў пра яго многае. Ведаў, што кіно для яго было галоўнай справай жыцця, што ён меў сапраўдны байцоўскі характар, асабліва ў барацьбе з чыноўнікамі. Ён імкнуўся, як той Дон Кіхот, штосьці глабальна зрушыць у лепшы бок у нашым складаным кінематографіе... Я ганаруся тым, што сыграў адну з галоўных роляў у яго бліскучым, па-сапраўднаму глыбока нацыянальным фільме “Людзі на балоце” (сцэнарый яго Тураў і напісаў) дзе ён аказаўся таленавітым інтэрпрэтарам, Мележа. У

час здымак выявіў сябе не толькі выдатным пастаноўшчыкам, але і мудрым чалавекам, сябрам для калектыву. Калі здымаўся фільм на натуры, я большую частку часу быў заняты ў тэатры — раніцай і ўвечары. І толькі ў перапынках мяне хутка забірала “кіношная” “Волга”, дзе я адразу пераапрацаваўся, і везла мяне за Мінск, на Валовую гару, дзе была наша зімовая натура. А там ужо Тураў усё падрыхтаваў для здымак сцэны вяселля Яўхіма і Ганны. Я выходжу з “Волгі” — і... з плачам (па сцэнарыі!) адразу ж уключаюся ў ігру. Віктар задаволены: другога-трэцяга дубля гэтым разам не спатрэбілася. Наогул, мне з ім працавалася вельмі лёгка, мы разумелі адзін аднаго з паўслова...”

Алена БАРЗОВА, актрыса, выканаўца ролі Ганны ў фільме “Людзі на балоце”: “Усё, што рабіў Віктар Цімафеевіч, было бескарысліва. У яго была адкрытая душа. Ён не баяўся зайздрасці, таму што не дазваляў сабе зайздросціцы. Тураў пастаянна даказваў, што цяжкай працай можна дасягнуць добрых вынікаў. Яго імя — знакавае не толькі ў маім лёсе. Ён быў цудоўным сябрам і выдатным рэжысёрам. Асабіста для мяне — амаль сваяком і духоўна блізім чалавекам. Мастацтва ягонае заўсёды будзе жыць у нашай памяці, а ён — у нашых сэрцах...”

Аляксандр ЯФРЭМАЎ, народны артыст Беларусі, рэжысёр тэатра і кіно: “Я многа чуў пра тое, што на здымачнай пляцоўцы ў Турава — асабліва атмасфера...

У час здымак яго фільма “Людзі на балоце” я сам у гэтым пераканаўся. Я рабіў рэкламны ролік пра карціну. Была зіма, здымалі каляндны ход. І усё навокал было так ярка, так нязвыкла, так шчодро, што я забыў пра тое, што сам жа на працы: схпіў каляндную зорку і кінуўся ў радасны натоўп. Так і здымаўся разам з артыстамі, захоплены і агнянены дзівосным адчуваннем свята. А свята ў Турава заўсёды: у багаці пачуццяў, у яркасці захапленняў. Калі чалавек здольны стварыць і перадаць такое, упэўнены, што свята жыве ў ім самім. А гэта значыць, што чалавек адзначаны Богам. Віктар Цімафеевіч адкрыў для сябе кінарэжысуру як найцікавую кнігу і прачытаў яе, не адрываючыся ні на імгненне. Усю, да апошняй старонкі. Ён быў і выдатным педагогам-майстрам. Самыя галоўныя яго ўрокі былі ўрокамі душы. Ён вучыў дабрыві, веры ў найлепшае ў чалавеку: любові да Радзімы, да бацькоў, да жанчыны, да дзіцяці — любові да Жыцця. Вучыў таму, што адчуваў сам...”

Дзмітрый ЗАЙЦАЎ, кінааператар, рэжысёр, прадзюсар, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, працаваў з Туравым аператарам-пастаноўшчыкам у шасці фільмах, у тым ліку “Людзі на балоце” і “Подых навальніцы”: “Віктар Тураў быў вельмі схільным да захаплення. Любіў жыццё і добра яго разумее. Любіў баню, жанчын і застоллі. Ён эрудыт, з ім было цікава мець зносіны. Быў выбухным і азартным, выдатна гуляў у карты і, здаецца, ніколі не прайграваў. А як ён любіў футбол! Мог так прафесійна каменціраваць любы матч, што мы часам над ім паджартоўвалі: “Ты мог бы трэнерам быць!” Балельшчык — заўзяты, так! І гэтым Тураў быў ва ўсім”.

Барыс НЯЎЗОРАЎ, народны артыст Расіі, выканаўца ролі Яўхіма Глушка ў фільмах “Людзі на балоце” і “Подых навальніцы”: “Віктар Тураў быў ад прыроды такі, што людзі да яго самі ліпнулі. Ён быў вучнем Даўжэнка, у яго сэнс быў не толькі ў словах — у самой вымяе. Пасля “Людзей на балоце” я здымаўся амаль у кожнай яго карціне: ён называў мяне сваім талісманам. Беларусь — шматпакутная зямля. Людзі, якія там жывуць, як ніхто разумеюць, што ёсць войны, няшчасці, страты, нягоды, сапраўдныя каштоўнасці. Тураў добра ведаў, як усё гэта трэба адлюстроўваць у мастацтве. І вакол яго аб’ядноўваліся людзі, якія неслі “мастацтва ў сабе”. “Людзі на балоце” — гэта фільм пра станаўленне савецкай улады ў беларускай вёсачцы, пра вечныя страсці чалавечыя. Пра тое, што калі наступае час “ікс”, з людзей чамусьці пачынае вылазаць самае дрэннае. І адбываецца гэта часцей за ўсё тады, калі чалавек пачынае жыць уразрэз з гэтым цудоўным светам. Гэта вечная гісторыя, і Тураў умеў яе паказаць. З гэтым фільмам мы ўзялі Гран-пры на фестывалі ў Таліне, пра што ноччу па сакрэце нам паведаміў Вадзім Абдраштыаў, адзін з членаў журы. Ён прыбег да нас з пылаючымі вачыма: “Я цяпер ведаю, як трэба здымаць кіно!” Мы былі шчаслівыя

і вельмі жадалі адзначыць перамогу. Але было ўжо тры гадзіны ночы. Тады хтосьці сказаў: “У Стэфаніі Міхайлаўны Станюты ёсць некалькі бутэлек лікёру, сёння купіла. Борка, ідзі да яе, яна цябе любіць”. І пайшоў я да Станюты. Даведаўшыся пра наш прыз, Станюта дастала з-пад ложка чамадан: “Забірай!” Я ўзяў гэты “Старый Таллін”. У кампаніі Турава мы яго і выпілі...”

Уладзімір ГАСЦЮХІН, народны артыст Беларусі, выканаўца галоўнай ролі ў фільме “Шляхціч Завальня...”: “Такім сынам, як Віктар Тураў, Белая Русь павінна ганарыцца. Ён па-сапраўднаму, аддана і шчыра, любіў сваю зямлю, кожны яе лапцік. Але ягонага сэрца хапала і на большае. Гэта быў дзяржаўны чалавек. І ён ведаў, што кінематограф — дзяржаўнае мастацтва. У савецкім кіно ён быў найярчэйшай зоркай...”

Яўген ДОГА, кампазітар, народны артыст СССР, аўтар музыкі да фільма “Чорны бусел”: “Віктар Тураў быў патрыётам Беларусі. Яго творчая платформа была дакладна акрэсленай, і ўклад ягоны ў нацыянальную культуру Беларусі — велізарны. Але заўважана: творчасць такіх людзей належыць свету... Мне давалося прысутнічаць на апошнім яго юбілеі. Рэжысёр быў цяжка хворы, але ў памяці застаўся чалавечым несакрушальнай волі, які ўмеў і ў такім стане радавацца жыццю. Дзякуючы Тураву я пазнаёміўся з беларускімі народнымі інструментамі, пабываў у майстэрнях умельцаў. А яшчэ ў яго на кухні ўпершыню пакаштаваў драпікі і назаўсёды палюбіў іх...”

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- **Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
- **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".**

Выставы:
■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору расійскага калекцыянера Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага 2017-га.

■ Выстава **"Свет нябесны на зямлі"** — да 30 студзеня 2017-га.

■ Выстава **"Святло і паветра. Жывапіс Натана Воранава"** — да 21 лістапада.

■ Выставачны праект памяці Георгія Скрыпнічэнка (1940 — 2015) **"Метамарфозы"** — да 12 снежня.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Беларуская лялька"**.
- Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляценні і роспісе яек.
- Дзіцячая навагодняя праграма **"На Каляды ў музей!"**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."

Выставы:

■ Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"**.

■ Выстава **"Час цудаў. Зімовыя святы і забавы"** — да 28 лютага 2017-га.

■ Выставачны праект **"Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага"** аб пачатку кінематографіі ў Беларусі — да 15 студзеня 2017-га.

■ Выстава карцін са шкла **"Каханне — гэта палёт"**, прысвечаная творчасці Марка Шагала, — з 17 лістапада да 20 снежня.

■ Выстава фотаздымкаў Вадзіма

Качана **"Стары Мінск"** — у галерэі музея.

■ Выстава твораў мастака Аляксандра Зубрыцкага **"Крыжовы шлях да незалежнасці"** — да 14 лістапада.

■ Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (пашыраны тэмы гісторыі з'езда і яго ўдзельнікаў, жандарскага вышуку, грамадска-палітычных рухаў, жыцця губернскага Мінска, гісторыі стварэння і дзейнасці музея).

■ Выстава ўнікальных рэалістычных фігур **"Свет старажытных людзей"** — да 4 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- "Выстава насякомаедных раслін".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава **"Шумлівая пярнатая вясёлка"** — да 13 сакавіка 2017-га.

г. Мінск, вул. Казіна, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Незвычайны атракцыён **"Стужкавы лабірынт"** — да 31 снежня.

■ Выстава **"Усё жыццё ў адным ровары"** — да 14 лістапада.

■ Выстава **"Сафары парк"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава **"Паланэзы на вяртанне"** — да 18 лістапада.

■ Выстава **"Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе"** — да 10 снежня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў —

кожную суботу аб 11-й.

■ Выстава **"Уладзімір Акулаў. Іншае"** — да 20 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святлодлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава **"Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха"** — да 11 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

- пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

+ 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Спадчына Святой Еўфрасіны Полацкай"** — да 15 студзеня 2017-га.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстава **"INSPIRATION"**

Марыны Канавалавай — да 3 снежня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя

■ Выстава **"На варце. 3 гісторыі формы СССР"** — да 15 студзеня 2017-га.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: +37529 123 60 53.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
- Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
- Выстава **"Дастаеўскі наш..."** да 195-годдзя з дня нараджэння Ф.М.Дастаеўскага і 150-годдзя выхаду рамана "Злачынства і пакаранне" — з 16 лістапада.

Акцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**.

■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя

"Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

Акцыі:

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.

■ Румынска-беларуская выстава **"Амаж Брынкушу"** — да 20 лістапада.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроўі"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Виртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Фотавыстава **"НеМой Мінск"** Алены Шаліма — да 20 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава **"Па слядах мамантаў"** — да 15 студзеня 2017-га.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Чырвоная гасцёўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.

■ **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.

Выставы:

■ Выстава **"Біблейскія і міфалагічныя сюжэты ў заходнеўрапейскім мастацтве XVII — XIX стст."** — да 13 лістапада.

■ Выстава **"Гісторыя адной капалюшыні"** — да 13 лістапада.

■ Выстава **"Прыватная калекцыя"** Кацярыны Раждзвенскай (Масква) — да 15 студзеня 2017-га.

■ Інтэрактыўны праект **"Лазерыны лабірынт"** — да 4 снежня.

Вежа палаца

Экспазіцыя:

■ **"Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы"**.

Выставы:

■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Палянкова.

■ Выстава **"Эпоха гігантаў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож"** — да 31 снежня.

■ Выстава **"Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане"** — да 31 снежня.

Паўночная крыло палаца

Экспазіцыя:

■ **"Zooterra"**.

Выстава:

■ Выстава **экзатычных жывёл. Зімовы сад**

■ **"Свет субтрапічных раслін і жывёл"**.

Вежа агляду.

Спачывальня князёў Паскевічаў.

■ Інтэрактыўны праект для школьнікаў **"Вялікі музей для цікаўных сяброў"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

■ **"Музей крыміналістыкі"**.

■ Выстава **"І памяць сэрца гаворыць"**.

■ Выстава **"Мы ўспомнім зноў мінулыя вайну..."**

■ Выстава **"Збор для моцных духам"**.